

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

“UFUK ÖZDEMİR OKUMANIN RENGİ” PROGRAMININ OSB’Lİ
ÇOCUKLARDA OKUMA BECERİLERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ufuk ÖZDEMİR

İlköğretim Ana Bilim Dalı
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Programı

Tez Danışmanı Prof. Dr. Binyamin BİRKAN

Şubat, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

“UFUK ÖZDEMİR OKUMANIN RENGİ” PROGRAMININ OSB’Lİ
ÇOCUKLARDA OKUMA BECERİLERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ufuk ÖZDEMİR
(Y1512.260010)

İlköğretim Ana Bilim Dalı
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Programı

Tez Danışmanı Prof. Dr. Binyamin BİRKAN

Şubat, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı, İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Y1512.260010 numaralı öğrencisi **Ufuk ÖZDEMİR**'in “**UFUK ÖZDEMİR OKUMANIN RENGİ PROGRAMININ OSB'Lİ ÇOCUKLARDA OKUMA BECERİLERİNE ETKİSİ**” adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 28.01.2019 tarih ve 2019/2 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 20.02.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
Danışman	Prof. Dr.	Binyamin BİRKAN	Biruni Üniversitesi	
Asıl Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Mine AKKAYNAK	İstanbul Aydın Üniversitesi	
Asıl Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Yahya ÇIKILI	Necmettin Erbakan Üniversitesi	
Yedek Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Somayyeh RADMAND	İstanbul Aydın Üniversitesi	
Yedek Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Ayşe Dilşad YAKUT	Biruni Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” Programının OSB’li Çocuklarda Okuma Becerilerine Etkisi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (...../...../2019)

Ufuk ÖZDEMİR

Çocuklarıma ve Tüm Sevdiklerime,

ÖNSÖZ

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, her zaman destek olan değerli danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Binyamin BİRKAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırmamda yer alan sevgili katılımcım Ahmet'e ve değerli ailesine de teşekkür ederim.

Tez çalışmamda yardım ve desteğini benden esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL'e, Sayın Prof. Dr. Hasan Celal AKGÜL'e ve çalışmamın grafiklerini çizmemde büyük yardımı dokunan Sayın Abdulkadir TÜRKMETİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırmamı tamamlama sürecimde yaşlarımdan beklenmeyecek sabrı ve olgunluğu gösteren oğlum Ege'ye ve kızım Elif'e; ailem olarak her zaman yanımda olduklarını bildiğim babam Cevdet ÖZDEMİR'e, annem Meryem ÖZDEMİR'e ve teyzelerime çok teşekkür ederim.

Şubat, 2019

Ufuk ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Amaç	3
1.3 Önem	4
1.4 Sınırlılıklar ve Çözümleri.....	5
2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
3. YÖNTEM.....	13
3.1 Denek	13
3.1.1 Akademik yönleri.....	13
3.2 Sınıf Ortamı	14
3.3 Araç Gereçler	15
3.4 Uygulayıcı ve Araştırmacı.....	15
3.5 Araştırma Modeli	16
3.5.1 Bağımlı değişken.....	16
3.5.2 Bağımsız değişken	17
3.5.2.1 Bağımsız değişkenin geliştirilmesi	17
3.5.2.2 Bağımsız değişkenin uygulama basamakları	19
3.6 Uygulama	42
3.6.1 Başlama Düzeyi Ve Yoklama Oturumları	42
3.6.1.1 Başlama düzeyi ve yoklama verilerinin alınması.....	43
3.6.2 Uygulama evresi	47
3.6.2.1 Uygulama ders planı basamakları ve dikkat edilecek hususlar.....	49
3.6.2.2 Derste ve sınıfta kullanılan pekiştireçler.....	53
3.6.2.3 Ahmet ile uygulama düzeyi	54
3.7 Verilerin Toplanması.....	61
3.7.1 Baslama düzeyi verilerinin toplanması	62
3.7.2 Yoklama düzeyi verilerinin toplanması	64
3.7.3 Uygulama düzeyi verilerinin toplanması	65
3.8 Verilerin Analizi.....	67
4. BULGULAR.....	68
4.1 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “E” Harfini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular	69

4.2	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “L” Harfini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular	70
4.3	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “EL” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	71
4.4	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “LE” Hecesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	72
4.5	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “ELE” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	73
4.6	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “A” Harfini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular	74
4.7	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “AL” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	75
4.8	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “LA” Hecesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	76
4.9	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “ALA” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	77
4.10	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “LALA” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	77
4.11	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “ELA” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	78
4.12	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “EL AL” Cümlesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	79
4.13	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “LALE” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	79
4.14	Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “ELA AL” Cümlesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular.....	80
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
	KAYNAKLAR	84
	ÖZGEÇMİŞ.....	87

KISALTMALAR

OSB	: Otizm Spektrum Bozukluğu
B.D.	: Başlama Düzeyi Evresi
Y.D.	: Yoklama Düzeyi Evresi
U.D.	: Uygulama Düzeyi Evresi
İ.D.	: İzleme Düzeyi Evresi
bkz	: Bakınız

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 3.1: Başlama Düzeyi Evresi Genelleme Aşamaları Tablosu.....	62
Çizelge 3.2: Yoklama Düzeyi Evresi Genelleme Aşamaları Tablosu.....	64
Çizelge 3.3: Uygulama Düzeyi Evresi Genelleme Aşamaları Tablosu.....	66

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 : “E” Harfi	20
Şekil 3.2 : “E” Harfi Yazma Çalışması	20
Şekil 3.3 : “E” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 1.....	21
Şekil 3.4 : “E” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 2.....	21
Şekil 3.5 : “L” Harfi	22
Şekil 3.6 : “L” Harfini Yazma Çalışması	22
Şekil 3.7 : “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 1.....	23
Şekil 3.8 : “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 2.....	23
Şekil 3.9 : “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 3.....	23
Şekil 3.10: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 4.....	24
Şekil 3.11: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 5.....	24
Şekil 3.12: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 6.....	24
Şekil 3.13: “E” Harfini Okuma Çalışması.....	25
Şekil 3.14: “L” Harfini Okuma Çalışması.....	25
Şekil 3.15: “EL” Hecesini Okuma Çalışması 1	26
Şekil 3.16: “EL” Hecesini Okuma Çalışması 2	26
Şekil 3.17: “EL” Hecesini Yazma Çalışması	26
Şekil 3.18: “LE” Hecesini Okuma Çalışması 1	27
Şekil 3.19: “LE” Hecesini Okuma Çalışması 2	27
Şekil 3.20: “ELE” Kelimesini Okuma Çalışması 1	28
Şekil 3.21: “ELE” Kelimesini Okuma Çalışması 2	28
Şekil 3.22: “ELE” Kelimesini Yazma Çalışması	28
Şekil 3.23: “ELLE” Kelimesini Okuma Çalışması.....	29
Şekil 3.24: “ELLE” Kelimesini Yazma Çalışması	29
Şekil 3.25: “EL ELE” Kelimesini Yazma Çalışması 1	29
Şekil 3.26: “EL ELE” Kelimesini Yazma Çalışması 2	30
Şekil 3.27: “EL ELE” Kelimesini Yazma Çalışması 3	30
Şekil 3.28: “A” Harfini Okuma Çalışması	30
Şekil 3.29: “A” Harfini Yazma Çalışması 1	31
Şekil 3.30: “A” Harfini Yazma Çalışması 2	31
Şekil 3.31: “AL” Kelimesini Okuma Çalışması	32
Şekil 3.32: “AL” Kelimesini Yazma Çalışması	32
Şekil 3.33: “LA” Hecesini Okuma Çalışması	32
Şekil 3.34: “LA” Hecesini Yazma Çalışması	33
Şekil 3.35: “ALA” Kelimesini Okuma Çalışması	33
Şekil 3.36: “ALA” Kelimesini Yazma Çalışması.....	33
Şekil 3.37: “LALA” Kelimesini Okuma Çalışması.....	34
Şekil 3.38: “LALA” Kelimesini Yazma Çalışması 1	34
Şekil 3.39: “LALA” Kelimesini Yazma Çalışması 2	34
Şekil 3.40: “ELA” Kelimesini Okuma Çalışması	35

Şekil 3.41: “ELA” Kelimesini Yazma Çalışması 1	35
Şekil 3.42: “ELA” Kelimesini Yazma Çalışması 2	35
Şekil 3.43: “EL AL” Cümlesini Okuma Çalışması	36
Şekil 3.44: “EL AL” Cümlesini Yazma Çalışması.....	36
Şekil 3.45: “LALE” Kelimesini Okuma Çalışması	36
Şekil 3.46: “LALE” Kelimesini Yazma Çalışması.....	37
Şekil 3.47: “ELA AL” Cümlesini Okuma Çalışması	37
Şekil 3.48: “ELA AL” Cümlesini Yazma Çalışması.....	37
Şekil 3.49: “ELA LALE AL” Cümlesini Okuma Çalışması	38
Şekil 3.50: “ELA LALE AL” Cümlesini Yazma Çalışması.....	38
Şekil 3.51: “LALE AL” Cümlesini Okuma Çalışması.....	38
Şekil 3.52: “LALE AL” Cümlesini Yazma Çalışması	39
Şekil 3.53: “ALET” Kelimesini Okuma Çalışması	39
Şekil 3.54: “ALET” Kelimesini Yazma Çalışması.....	39
Şekil 3.55: “LALE ATLET AL” Cümlesini Okuma Çalışması	40
Şekil 3.56: “ELA LALE EL ELE” Metin Okuma Çalışması	40
Şekil 3.57: “ATA TALAT EL ELE” Metin Okuma Çalışması.....	40
Şekil 3.58: “TALAT ELE ALA LALE AL” Metin Okuma Çalışması	41
Şekil 3.59: “T” Harfini Okuma Çalışması.....	41
Şekil 3.60: Harf Tanıma ve Okuma Çalışması	43
Şekil 3.61: Kelime İçinde Harfi Tanıma ve Okuma Çalışması	45
Şekil 3.62: Dört Seçenek Arasından İstenilen Harfi Bulma Çalışması	46
Şekil 3.63: Metin İçerisinden İstenilen Harfi Bulma ve Okuma Çalışması	47
Şekil 3.64: “E” Harfini Okuma Çalışması.....	55
Şekil 3.65: Kelime İçinden “E” Harfini Okuma Çalışması 1	56
Şekil 3.66: Kelime İçinden “E” Harfini Okuma Çalışması 2	57
Şekil 3.67: Yazılan İlgili “E” Harfini Okuma Çalışması.....	57
Şekil 3.68: Söylenen İlgili “E” Harfini Yazma Çalışması.....	58
Şekil 3.69: Söylenen İlgili “E” Harfini Gösterme Çalışması 1	59
Şekil 3.70: Söylenen İlgili “E” Harfini Gösterme Çalışması 2	59
Şekil 3.71: Dört Seçenek Arasından İstenilen Harfi Gösterme Çalışması	60
Şekil 3.72: Cümle İçerisinden İstenilen Harfi Gösterme Çalışması 1	60
Şekil 3.73: Cümle İçerisinden İstenilen Harfi Gösterme Çalışması 2.....	61
Şekil 4.1 : 14 Davranışların Tek Tablo İle Gösterilişi.....	68
Şekil 4.2 : “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” E Harfi Gelişim Aşamaları.....	69
Şekil 4.3 : “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” L Harfi Gelişim Aşamaları.....	71
Şekil 4.4 : “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” EL Kelimesi Gelişim Aşamaları	72
Şekil 4.5 : “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” LE Hecesi Gelişim Aşamaları.....	73
Şekil 4.6 : “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” ELE Kelimesi Gelişim Aşamaları... ..	73
Şekil 4.7 : “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” A Harfi Gelişim Aşamaları	74
Şekil 4.8 : “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” AL Kelimesi Gelişim Aşamaları.....	75
Şekil 4.9 : “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” LA Hecesi Gelişim Aşamaları	76
Şekil 4.10: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” ALA Kelimesi Gelişim Aşamaları.. ..	77
Şekil 4.11: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” LALA Kelimesi Gelişim Aşamaları	78
Şekil 4.12: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” ELE Kelimesi Gelişim Aşamaları... ..	78
Şekil 4.13: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” EL AL Cümlesi Gelişim Aşamaları	79
Şekil 4.14: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” LALE Kelimesi Gelişim Aşamaları	80
Şekil 4.15: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” ELA AL Cümlesi Gelişim Aşamaları	80

“UFUK ÖZDEMİR OKUMANIN RENGİ” PROGRAMININ OSB’Lİ ÇOCUKLARDA OKUMA BECERİLERİNE ETKİSİ

ÖZET

En yaygın tanımıyla otizm, yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren, sosyal ilişkiler, iletişim, davranış ve bilişsel gelişmede gecikme ve sapma gibi özellikler gösteren nöro-psikiyatrik bir farklılık olup Yaygın Gelişimsel Bozukluk olarak da bilinmektedir.

Bireyin otizmin getirdiği problemlerle baş edebilmesinin en önemli anahtarı öğrenmedir. Öğrenen birey hayatı daha iyi anlamaya ve hayata katılmaya başlayacaktır. Anlama ile kendini gösteren kalıcı öğrenmenin temelleri arasında ise gözlem ve dinleme vardır. Aytaş (2005) gözlem ve dinlemenin tamamlanmasında okumanın büyük önemi olduğunu dolayısıyla okumanın anlamının en önemli ögesi olduğunu vurgulamıştır. Aytaş (2005) e göre okuma hem göze hem de kulağa hitap ettiğinden öğrenmedeki payı %94 gibi büyük bir paydır.

Bu çalışmada neden okuma becerisi gelişimi üzerinde durulduğunun bir dayanağı da İlköğretimin öncelikli öğretimsel amacının, dinleme, konuşma, okuma, yazma, matematik gibi temel becerileri geliştirmek olmasıdır (Akçamete, Gürgür, Kış, 2004). Öğrenmede güçlük çeken bireylerin bu temel becerilerde gelişimi ise öğretmenlerin gerekli öğretim uyarlamalarını yapmaları ile doğrudan ilgilidir.

Bu çalışmada, yukarıda söz edilen uyarlama renklerle okuma şeklinde gerçekleştirilmiş ve çalışmanın konusu ,yaş gözetmeksizin, “OSB’li bireyler otizmden etkilenme derecelerine göre değişebilen ölçüde okuma öğrenebilirler” düşüncesini temel alarak oluşturulacak bir okuma öğretimi tekniği geliştirilmesi ve bu tekniğin OSB’li çocuklarda okuma becerilerine etkisini ölçmektir. Başka bir deyişle bu araştırmada “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” adı verilen bir okuma öğretim programının OSB’li çocuklara okuma öğretiminde etkisi incelenmiştir.

Bu tez çalışmasında, Tek Denekli Araştırma Yöntemine göre, Davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılarak; renkleri kullanarak öğrenilenlerin harf, hece, kelime ve cümlelerin, genellemeye etkisi ölçülmüştür.

“Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile yapılan öğretimlerden sonra “genelleme” nin de arttığı, “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programının, genellemeye etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Otizm, renklerle okuma, okumanın rengi, ufuk özdemir, OSB, yaygın gelişimsel bozukluk, renk kodlu okuma*

**“THE EFFECT OF THE PROGRAMME "UFUK ÖZDEMİR THE
COLOUR OF READING" ON READING SKILLS OF CHILDREN WITH
ASD.**

ABSTRACT

Autism is a neuro-psychological difference which appears in very early years of the life and displays itself with a delay or disturbance in social relations, communication, and cognitive development of a child. It is mostly known as pervasive developmental disorder.

Learning is the most important key to overcome the problems related to autism. When an individual with autism starts learning, also starts understanding the life and integration to society will be easier. Understanding and comprehension lead permanent learning which basically depend on observation and listening. On the other hand Aytaş (2005) reports that reading is a very important way to support observation and listening. As reading addresses both eyes and ears, its contribution to learning is 94%.

The reason to focus on reading ability in this research study is the priority of listening, speaking, reading, writing and math skills in elementary education programs (Akçamete, Gürgür, Kış, 2004). Those who have learning disabilities need instructional adaptations to develop these mentioned skills.

Within the framework of this research study, an instructional adaptation to reading is followed and a new reading strategy is developed. Basically, a new instructional material based on reading with colors appeared and used to improve reading ability of students with autism. The principle behind the research study is the quote “regardless of their age, people with autism can learn reading. Only amount of time and effort may differ”. The main purpose of this study is to evaluate the effect of new instructional material (Ufuk Özdemir Colors of Reading) used to teach reading.

The research is designed as single subject research and how letters, syllables, words and sentences learned effect in generalisation is evaluated by using multiple probe design across behaviors.

Data displayed the increase in generalisation level of students with “Ufuk Özdemir Colors of Reading” program.

Keywords: *Autism, reading with colors, Ufuk Özdemir, pervasive developmental disorder*

1. GİRİŞ

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), 1940'lı yıllardan bu yana çeşitli formlarda tanımlanmıştır ancak bu tanımlar halen gelişmeye açıktır. Bu tanımlar arasında en son döneme ait olanlardan biri OSB, sosyal alanlarda ortaya çıkan, iletişim ve etkileşimdeki yetersizlikler, sınırlı, tekrar eden davranışlar, ilgiler veya etkinlikler, kendini gösteren nöro gelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır" şeklinde olup Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 2014 yılı açıklamalarına dayandırılmaktadır (Kahraman, 2017). En yaygın tanımıyla otizm, yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren, sosyal ilişkiler, iletişim, davranış ve bilişsel gelişimde gecikme ve sapma gibi özellikler gösteren nöro-psikiyatrik bir farklılık olup Yaygın Gelişimsel Bozukluk olarak da bilinmektedir. Başka bir deyişle Yaygın Gelişimsel Bozuklukların en iyi bilineni otizm (infantil otizm) olup, karşılıklı sosyal etkileşimde, sözel iletişimde bozukluklar ve basmakalıp stereotipik davranış örüntüsü ile eşleştirilmektedir. Konuyla ilgili son alanyazında ise OSB'li birey sayısının dünyada hızla arttığı ve artış oranının Amerika'da her 68 çocuktan biri (Lange, 2015), Kanada'da ise her 93 çocuktan biri (Chowdhury, 2015) olduğu kaydedilmiştir. Bu hızlı artışa rağmen okullarda hala OSB'li bireylere yönelik yeterli eğitim ve öğrenme ortamı oluşturulamamıştır (Humphrey ve Levis, 2008). Eğitim alanındaki bu eksiklik aşağıda değinilen problemlerin de başlıca sebebi olmaktadır.

1.1 Problem Durumu

OSB'li bireylerin yaşadığı en büyük problem kendisi ve ailesinin toplumdan gördüğü olumsuz tutumlardan kaynaklanan tepkilerdir. Olumsuz tepkilerin sebebi toplumdaki bu konuyla ilgili düşük farkındalık düzeyi ve ön yargılar olarak ifade edilebilir. Özel gereksinimli bireylerin toplumsal rolleri üstlenebilmeleri için tam bağımsızlık kazanmaları önemlidir. Bu bireylerin tam bağımsızlık kazanmalarındaki en önemli unsur ise iyi bir eğitim alarak ekonomik iş gücüne dahil olup, üretken bireyler halinde kendi ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarıdır. Ancak ülkemizde toplumun düşük farkındalık

düzeıı, ön yargılı davranışları ve OSB konusunda yeterli bilgiye sahip olmama durumundan kaynaklanan olumsuz tutumlar, OSB'li bireylere yönelik davranışlarına doğrudan yansımakta; korkma, acıma, kaçıńma gibi tepkiler ortaya çıkardığı gibi, bu bireylerin ekonomik iř gücü olarak "iře yaramaz" görülmelerine neden olmaktadır. Bağımsız yaşama geçiş becerilerinin işlendiği bazı programlara devam eden OSB'li bireylerde de benzer durumlara rastlanabildiği, programların etkinliği üzerinde çalışılması gerekliliği vurgulanmaktadır (Smith, 2013). Sonuç olarak; bu konu ne ülkemizde ne de diğer ülkelerde tam anlamıyla özölememiř fakat eğitim programları geliştirilmesi ve uygulanması yoluyla başarıya ulaşılacağı yadsınamaz bir gerçek haline gelmiştir. Ülkemizde OSB gösteren bireylerin topluma entegrasyonu yukarıda bahsedilen sebeplerle gerçekleştirilememekte, OSB gösteren bireylerin ve ailelerinin birçoğunun toplumdan soyutlanmasına ve sosyal haklarından yoksun kalmalarına neden olmakta, kişisel, ailevi ve sosyal sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Bunların yanı sıra, pek çok OSB'li birey için öğrencilikten yetişkinliğe geçiş zor olmaktadır. Bazı OSB'li bireyler bu geçiş dönemlerini başarıyla tamamladıkları halde, büyük bir kısmının karşısına okul-iş-toplumsal katılım ve bağımsız yaşama konusunda çoklu engel çıkabilmektedir. Eğitim, iş, toplumsal yaşam ve topluma entegrasyon yetişkinliğe geçiş dönemindeki 4 önemli anahtardır (Hendricks ve Wehman, 2009). OSB'li birey için bu geçiş dönemi değişim ve belirsizlik zamanıdır. Okul ağının sonuna gelen OSB'li birey için okulda kendisine sunulan hizmetlerin kesilmesi ve yetişkin bireylerin hayatında tam bağımsız olarak bulunamaması yinelenen sorunlar yaşamasına sebep olacaktır. Lise bitirme dönemi her birey için yetişkin yaşamına geçiş açısından bir dönüm noktası olarak kabul edilirse, OSB'li birey için bu dönem daha fazla sorunun yaşandığı bir dönemdir (Taylor ve Seltzer, 2010).

Söz konusu bireyin tüm bu problemlerle baş edebilmesinin en önemli anahtarı öğrenmedir. Yapılan araştırmalar, uygun öğretim süreçleri tasarlanıp yürütüldüğünde OSB olan bireylerin öğrenebildiklerini göstermiştir. Öğrenen birey hayatı daha iyi anlamaya ve hayata katılmaya başlayacaktır. Anlama ile kendini gösteren kalıcı öğrenmenin temelleri arasında ise gözlem ve dinleme vardır. Aytaş (2005) gözlem ve dinlemenin tamamlanmasında okumanın büyük

önemi olduğunu dolayısıyla okumanın anlamının en önemli ögesi olduğunu vurgulamıştır. Aytaş (2005) a göre okuma hem göze hem de kulağa hitap ettiğinden öğrenmedeki payı %94 gibi büyük bir paydır. Yalçın (2002) ye göre, sesli okumada satırın gözle kavranan parçası, seslendirilen kısımdan daha uzundur bu da gözün okuma sırasında harfleri teker teker değil, kelime olarak, hatta satırın büyük bir kısmını bir anda kavradığını ortaya koymaktadır. Ortaya konan bu bilgi Rao ve Gagie (2006) tarafından gerçekleştirilen otizm ve görsel destekle eğitim konulu çalışmada vurgulanan OSB’li çocukların işitsel veya başka alternatif yollara oranla daha çok görsel yolla öğrendikleri bilgisi ile bir araya getirildiğinde, okumanın OSB’li bireylere öğretimini amaçlayan bu çalışma ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada neden okuma becerisi gelişimi üzerinde durulduğunun bir dayanağı da İlköğretimin öncelikli öğretimsel amacının, dinleme, konuşma, okuma, yazma, matematik gibi temel becerileri geliştirmek olmasıdır (Akçamete, Gürgür, Kış, 2004). OSB olan bireylerin, programı izleme, kaynaştırma ortamlarında sınıf etkinliklerine katılma, dikkatini toplama ve diğer derslerde beklenen akademik becerileri destekleme bakımından bu program önemlidir. Öğrenmede güçlük çeken bireylerin bu temel becerilerde gelişimi ise öğretmenlerin gerekli öğretim uyarlamalarını yapmaları ile doğrudan ilgilidir. Bu çalışmada yukarıda söz edilen uyarlama renklerle okuma şeklinde gerçekleştirilmiş ve çalışmanın konusu “yaşları ne olursa olsun, OSB’li bireyler otizmden etkilenme derecelerine göre değişebilen ölçüde okumayı öğrenebilirler” düşüncesini temel alarak oluşturulan bir okuma öğretimi tekniği geliştirip uygulanması şeklinde belirlenmiştir.

1.2 Amaç

Bu çalışmanın genel amacı Ufuk Özdemir Okumanı Rengi Programının, OSB olan bireylere okuma becerilerinin öğretiminde etkililiğini belirlemektir. “OSB’li bireyler otizmden etkilenme derecelerine göre değişebilen ölçüde okuma öğrenebilirler” düşüncesini temel alarak oluşturulan bir okuma öğretimi tekniği geliştirilmesi ve bu tekniğin OSB’li çocuklarda okuma becerilerine etkisini ölçmektir. Başka bir deyişle bu araştırmada Ufuk Özdemir Okumanın Rengi adı verilen bir okuma öğretim programının OSB’li çocuklara okuma öğretiminde etkisi incelenmiştir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programı OSB'li çocuklara okuma öğretiminde etkili midir?
- Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programı ile OSB'li çocuklara okuma öğretilbildiğinde OSB'li çocuklar bu becerilerini genelledebilmekte midirler?
- Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programı ile OSB'li çocuklara okuma öğretilbildiğinde OSB'li çocuklar bu becerilerini sürdürebilmekte midirler?

1.3 Önem

OSB'li bireylerin öğrenmesinde gözlem ve dinlemenin tamamlayıcısı olan okumanın öğretiminde kullanılabilir bir öğretim tekniği geliştirmek ve uygulamak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, okuma öğretimi ile ilgili alanyazında örneğine pek rastlanmayan bir çalışmadır. Renklerin öğretimde kullanımına ait sınırlı sayıda çalışma incelendiğinde, OSB'li bireylerin renk kullanılarak müzik vb. konuları öğrenebildikleri ortaya konmuştur. Bu çalışmalardan bazıları Homack and Riccio (2004), Ludlow ve ark. (2008) ve Mestan (2013) dır. Söz konusu çalışmalarda Homack and Riccio (2004), otizm ile çocuk ve ergenlerin kelime, renk, renk-kelime ve bunların kombinlerinin ağırlıklı ölçümleri karşılaştırıldığında zayıf bir performans gösterdiğine işaret etmişler, sonuçta, Stroop uygulamalarının performansları ayrı tutulduğunda, frontal lob fonksiyon bozukluğu ile ilişkili olarak görülen nörolojik bozukluk ve düşük performansın altında yatabilecek nedenin OSB'nin tanımı için yetersiz olduğu kanısına varmışlardır. Ludlow ve ark. (2008) OSB'li çocuklar ve zihinsel engeli olmayan çocukların her ikisinde objeler renklerle kaplandığında belirgin bir performans artışı görülmüştür. İlk denemeden alınan sonuçlar, renklerle kaplama (simgeleştirme) kullanıldığında, okumanın hızlanması şeklinde ortaya çıkan yararlı etkinin OSB'li çocuklarda kontrol deneklerine göre önemli düzeyde daha fazla olduğunu göstermiştir. Renklerle kaplamanın yararlı etkileri ile OSB'li çocuklarda geçerli nörofizyolojik bulguların etkileri tartışılmıştır. Mestan (2013) görsel ve işitsel yetenekleri yeterli düzeyde olan kişiler üzerinde, renklerle notaların gösterildiği veya müziğin renklerle ilişkilendirilebildiği çeşitli öğretim yöntemlerinin nota öğretimi üzerindeki etkisi

deneyselleştirilebileceğini ve bununla beraber işitsel ve görsel duyularımızın birlikte kullanılmasının hem ilgi çekici hem de kolaylaştırıcı olabilmesinden dolayı renklerle nota öğretim yöntemlerinin, müziği algılamada en iyi yöntemlerden biri olarak kabul edilebileceğini açıklamışlardır.

Yukarda açıklandığı gibi renklerle öğretim konusu okuma dışındaki çalışmalarda uygulanmış olup okuma öğretiminde renk kullanımı ile ilgili çok sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmıştır. Bu konuda yapılan kaynak araştırmasında tek bir çalışma bulunmuş olup, Lodlow ve ark. (2008) ait olan bu inceleme sonucunda, objelerin renklendirilmesiyle, okumanın hızlanması şeklinde ortaya çıkan yararlı etkinin OSB'li çocuklarda kontrol deneklerine göre önemli düzeyde daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma yapıldığında ortaya çıkacak sonuç OSB ve öğrenme güçlüğü olan bireylere okumayı öğrenmeyi başlatmada yardımcı olacaktır. Bu araştırmada ise renklerle seslerin eşleştirilerek kodlanmasına dayanan Ufuk Özdemir Okumanın Rengi materyali geliştirilip uygulanarak bu konudaki sınırlı sayıdaki çalışmaya katkı sağlanması amaçlanmıştır.

1.4 Sınırlılıklar ve Çözümleri

Bu araştırma, 2017-2018 öğretim yılı, bir öğrenci ile ELAT grubu sesler, heceler ve kelimelerle sınırlıdır. Tek denekli araştırma modellerinden Davranışlar arası çoklu yoklama modeli olarak düzenlenmiştir. Bu modelde çalışılan denekten elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlanması çalışılan duruma özel olacağından genelleme yapılamayacaktır. Bunlar çalışmanın sınırlılıkları arasında sayılabilir.

Bunlara ek olarak denek olan Ahmet'in bazı kişilik özellikleri de sınırlılıklar arasında sayılabilir.

Bu sınırlılıkların ilki çalışmaya başlamada direnç göstermesi, ikincisi ise dikkatinin çok dağınık, çok hareketli ve hiperaktif olmasıdır. Ahmet tahtaya kaldırıldığında okuması için kolundan ve sırtından destek alarak tahtaya yönlendirmeye çalışıldığında, direnç gösterebilmektedir. Bu dirence karşı direnç göstermek veya kuvvet uygulamak yerine sadece kolunun arkasına veya sırtına dokunarak ve hafif yönlendirerek, onun direnç gösterdiği yöne doğru

birlikte gidiyormuş gibi yaparak ilerlenmiştir. Sınıfın içinde hafif bir yay veya daire çizerek istenilen noktaya gelmesi sağlanmıştır. Kolundan ve sırtından temas kesildiğinde tamamen bağımsız kalmış ve kendi istediğini yapmış fakat direnç göstermeden yönlendirildiğinde işbirlikçi davranmıştır.

Çok hareketli ve hiperaktivite özelliği gösterdiğinde ise çalışırken sürekli hareket halinde olmaya özen gösterilmiştir. Sürekli sabit kalamadığından ilk derslerde onunla birlikte kontrollü bir şekilde yanında hareket edip kısa aralıklarla çenesine dokunarak söylemesi istenen ses ve heceler söylenmiştir. Bu şekilde tekrar sayısı oldukça fazla olduğundan çalışmalar ilerledikçe dikkat süresi ve odaklanma da artarak devam etmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Önceki bölümde tanımı verilen OSB gösteren çocukların öğretimi konusunda yapılan araştırmalardan biri, Birkan'ın (1999) yaptığı otistik bir çocuğa öğrenmeye hazırlık becerilerinin öğretimi konulu araştırmadır. Bu çalışmada, özellikle engelli çocukların normal çocuklardan farklı olarak ilköğretime Milli Eğitimin ön koşul olarak kabul ettiği bazı gelişim evrelerini tamamlayarak gelmeleri konusunda sıkıntı çektiklerine dikkat çekmiştir. Söz konusu çalışmada öğrenmeye hazırlık becerileri adı da verilen göz kontağı kurma, uygun oturma ve basit yönergelere uyma gibi becerilerin engelli çocuklara önceden öğretilmesi gerekliliği ortaya konmuştur. Bu sıkıntının özellikle de OSB gösteren çocuklarda öğretilerek ortadan kaldırılması ve kalıcı olabilmesi için ipucu ve pekiştireç gibi teknikler kullanılması gereklidir. Bu ipuçları fiziksel, işaret, model olma ve sözel ipucu olmak üzere sınıflandırılabilir. Araştırmacı bu çalışmada bir otistik çocuğa yönergenin yerine getirilmesinin öğretilmesi için ipuçlarına dayalı eğitimin etkilerini incelemiştir.

Homack and Riccio (2004) ise çocuklar ile kelime testi ve Stroop renklerinin özellikleri ve duyarlılıklarının analizi konusunda bir çalışma yapmışlardır. Bu yayının amacı ergen ve çocuklarda yönetim eksikliğinin tanımlanması için özellikli ve duyarlı stroop renkleri-kelime testi yapılarak kapsamlı olarak incelemektir. Meta analitik yöntemler hiperaktif otizm ve diğer gelişimsel bozukluklarda dikkat eksikliği ile yönetsel fonksiyon eksikliklerinin kapsamlı olarak tanısında kullanılmıştır. Ölçümler ağırlıklı olarak Stroop uygulamasında çocuk gruplarının kıyaslanması sonucu bulunan verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır. Sonuçlar karşı çalışmalardaki otizm ile çocuk ve ergenlerin kelime, renk, renk-kelime ve bunların kombinlerinin ağırlıklı ölçümleri karşılaştırıldığında zayıf bir performans gösterdiğine işaret etmektedir. Sonuçta, Stroop uygulamalarının performansları ayrı tutulduğunda, frontal lob fonksiyon bozukluğu ile ilişkili olarak görülen nörolojik bozukluk ve düşük performansın

altında yatabilecek nedenin OSB'nin tanımı için yetersiz olduğu kanısına varılmıştır.

Yangın ve Sidekli (2006), 2004-2005 öğretim yılında Kalecik (Ankara) Gölköy ilköğretim 5. sınıfta okuma güçlüğü çeken öğrencilerin kelime tanıma ve okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak multi sensori yaklaşımlardan Fernald tekniğinin etkisi konusunda bir çalışma yürütmüşlerdir. Denek olarak tek öğrenci kullanılmıştır. Uygulama öncesi okumaya karşı yatkınlığını belirlemek için kişisel değerlendirme formu kullanılmıştır. Öğrencinin okuma artırmak için multi sensori yaklaşımlarından Fernald tekniği kullanılmıştır. Uygulama sonucu öğrencinin okuma düzeyinin endişe seviyesinden öğretimsel düzeye doğru artırdığı kaydedilmiştir.

Ludlow ve ark. (2008), OSB olan çocuklarda nesnelere renklerle kaplamanın görsel algılama performansını artırdığını açıklamışlardır. Yapılan 3 deneme ile yaşlarına göre OSB'li çocukların birbirleriyle ve kontrol denekleriyle kıyaslanarak renklerle kaplamanın terapiye yararları ölçülmüştür. İlk denemeden alınan sonuçlar, renklerle kaplama (simgeleştirme) kullanıldığında, okumanın hızlanması şeklinde ortaya çıkan yararlı etkinin OSB'li çocuklarda kontrol deneklerine göre önemli düzeyde daha fazla olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, 2. denemede bu yararlı terapik bulguların tekrar elde edilmesi için renklendirilmiş ve renklendirilmemiş metinler katılımcılara sunularak basit bir tercih yapmaları istenmiştir. Son denemede, çocuklardan resimlerle hazırlanan objeler ile renklerle kaplanmayan objeler arasındaki farkları gözetip gözetmedikleri incelenmiştir. OSB'li çocuklar ve zihinsel engeli olmayan çocukların her ikisinde objeler renklerle kaplandığında belirgin bir performans artışı görülmüştür. Renklerle kaplamanın yararlı etkileri ile OSB'li çocuklarda geçerli nörofizyolojik bulguların etkileri tartışılmıştır.

Güldenoğlu (2008), zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerisi, bunun öğretim hayatındaki önemi ve bu becerinin desteklenmesi için etkinliği kanıtlanmış bir takım öğretim stratejisi konusunda bir kaynak araştırması yapmıştır. Sonuçta, zihinsel engelli öğrencilere okuduğunu anlama becerisinin etkili bir şekilde kazandırılmasında, öğretmen her öğrencinin özelliğine göre bireyselleştirilmiş farklı yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Bu teknik ve yöntemlerin uygulanmasında öğretmenlerin öğrencilere model olması, geri

dönüm ve dönütler vermesi bu öğretim sürecinin etkinliği açısından önemli bulunmuştur.

Koyuncu (2009), Karşılıklı yoğunlaştırılmış etkileşim yöntemi istendik iletişimi olmayan, ilişki kuramayan veya herhangi bir eğitim programına uyum sağlayamayan ağır öğrenme güçlüğüne sahip çocukların ve gençlerin “iletişim” yöntemi olarak birçok kez tartışılmış ve araştırmalar yapılmıştır. Bu bireylerin birçoğu ritualistik ve ilginç olan davranışlara ve farklı duyuşal ve fiziksel engellere sahiptirler. Ne var ki; günümüze kadar karşılıklı yoğunlaştırılmış etkileşim yöntemine otistik spektrum ve otizm hastalığına sahip bireylerin belirli güçlüklerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak bir yöntem olarak bakılmamıştır. Eğlenceli gündelik işlerle bireyin davranış etkilerini keşfetmede güvenli ve uyarıcı bir bağlam oluşturduğunu araştırmışlardır. Yine belirlenmiş bir görevin olmamasının gerçekleşen ve var olan olayların doğru yanlış kavramlarına göre yargılanmamasını; dolayısıyla eğitimin öncelikli olarak daha pozitif bir bağlamda geçmesinin iletişim becerilerine etkililiğini ortaya koymuşlardır.

Karşılıklı yoğunlaştırılmış etkileşim yöntemine göre, OSB’li çocuklar için olan etkileşimsel yaklaşımların çoğu daha çok eğitim ve öğretmen yönlendirmesine ve daha az sezgisel ve yapısal düşüncelere dayanmaktadır. Dolayısıyla karşılıklı yoğunlaştırılmış etkileşim yönteminin etkililiği de buradan gelmektedir. Özel eğitimde etkileşimsel yöntemler (özellikle yoğun öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerde) 1980’lerde çok fazla tartışılmıştır. Ulusal Müfredat ile müfredat içeriğindeki vurgu dönemine yönelik ilgi daha az olmasına rağmen, bu tip yöntemler gelişmeye ve önemini korumaya devam etmektedir.

Benzer bir şekilde, çok büyük ilgi çekmemesine rağmen etkileşimsel yöntemleri anlama ve uygulamadaki gelişmeler otistik spektrum hastalıkları alanında belirgin bir öneme sahiptir. Bu nedenle, otizmden kaynaklanan öğrenme güçlükleri olan çocuklar etkileşimsel yöntemlerin kullanıldığı bu grup içine dâhil edilmelidir. Bu çocukları ve karşılıklı yoğunlaştırılmış etkileşim yöntemini etkileyen her neden kullanışlı ve etkili bir strateji olarak uyarlanmalıdır.

Güldenöglü ve Kargın (2012), karşılıklı öğretim tekniğinin hafif derecede zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerine etkilerini araştırdığı çalışmada, değişik sınıflara devam eden hafif derecede zihinsel engelli 3 kaynaştırma öğrencisi incelenmiştir. Çalışmada tek denekli araştırma desenlerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Öyküler ve değerlendirme formları katılımcıların okuduğunu anlama becerisindeki yeteneklerini belirlemek için kullanılmıştır. Araştırmacılara göre sonuçta elde edilen bulgulara göre çoğunlukla karşılıklı öğretimin okuduğunu anlama becerileri üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Sarıkaya'ya (2017), görsel okuma; yazma, okuma, dinleme ve konuşma becerisi gibi Türkçe eğitiminde yer alan temel dil becerilerinden biri olduğunu açıklamıştır. Bunun yanı sıra görsel okuma eğitiminin öğrencilere verilmesinde yapılandırmacı yaklaşım esas alınmış ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri edinmeleri hedeflenmiştir. Teknolojinin her geçen gün ilerlediği çağımızda görsel okumanın önemi giderek artmaktadır. Bu amaçla araştırmacı çalışmada görsel okumanın Türkçe öğretimindeki yeri ve önemine bunun yanı sıra görsel okuma becerisine yönelik etkinliklere ve görsel okuma becerisinde kullanılan materyallere değinmiştir.

Mestan (2013) müzik renk ilişki konusunda yaptığı çalışmada; sesler ve renkler arasındaki yıllardır süregelen çalışmaları ele alıp, müzik ve renk arasındaki ilişkinin notaların öğretilmesinde etkili olabileceğini belirtmiştir. Müziği oluşturan ses titreşimlerden meydana gelir ve bu nedenle fiziksel bir olaydır. Ses ve renk ilişkisi, fizik alanındaki bilim insanlarının da üzerinde çalıştıkları bir konudur. Örneğin Newton, notaları gökkuşağının yedi rengiyle ilişkilendirmiştir ve ışığı araştırırken ton aralıklarını renklerle açıklamıştır. Çalışmalarıyla renk ve müzik ilişkisini, kozmolojik fikirden uzaklaştırarak daha anlaşılır bir eşleştirmeye basitleştirmiştir. Her notaya karşılık gelen renk tonu aralıkları, insan gözünün renk ve ton seçme yetenekleriyle uyumlu olup, her notaya karşılık gelen renklerin ayırt edilmesi olasıdır. Bu nedenle de notaların bellekte tutulabilmesinde, her notanın eş renk tonunu algılayabilmek büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Her notanın ses özelliğini bellekte zorluk çeken kişilerde ve özellikle ilköğretim düzeyindeki çocuklar üzerinde, kulağın frekans seçim yeteneğini renklerle oluşturulan yöntemlerle destekleyerek geliştirmek

mümkündür. Görsel ve işitsel yetenekleri yeterli düzeyde olan kişiler üzerinde, renklerle notaların gösterildiği veya müziğin renklerle ilişkilendirilebildiği çeşitli öğretim yöntemlerinin nota öğretimi üzerindeki etkisi deneyselleştirilebilir. İşitsel ve görsel duyarımızla birlikte kullanılmasının hem ilgi çekici hem de kolaylaştırıcı olabilmesinden dolayı renklerle nota öğretim yöntemleri, müziği algılamada en iyi yöntemlerden biri olarak kabul edilebilir.

Eliçin, (2015), OSB olan çocuklara tablet bilgisayar aracılığı ile okuma becerisinin kazandırılması konusunda bir inceleme yapmışlardır. Çalışma 5 hafta boyunca haftada 5 gün 30 dakika süre ile yaşları 5-7 arası değişen 4 erkek öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma tek denekli araştırma modellerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeline göre desenlenmiş, bulgular denekler arası tekrarlanmıştır. Araştırmacı sadece bu çalışmaya özel olarak özel bir yazılım tasarlanmış ve bu yazılım bilgisayar mühendisleri tarafından tablette çalışmaya elverişli hale getirilmiştir. Sonuç olarak oluşturulan bu yazılımın araştırmaya katılan tüm deneklerin okuma becerisi kazanmaları üzerinde etkili olduğu, deneklerin bu beceriyi genelleyebildiğini ve sürdürebildiğini göstermiştir.

Güneş (2017), okuma ve sınırsız öğrenme ile ilgili yaptığı araştırmada, okumanın öğrenmenin temeli olduğunu bunu da insan beyninin sınırsız yeteneğinden kaynaklandığını açıklamıştır. Küçük yaşlardan itibaren okuyarak öğrenme ve sınırsız öğrenme dikkate alınmaktadır. Bu dönem içinde metin içeriğini kavrama, anlama, bilgi ve anlamları araştırma, yorumlama, sorgulama, zihinde yapılandırma, öğrenme ve uygulamaya aktarma becerilerinin üzerine eğilmelidir.

Yapılan kaynak araştırmasında da görüldüğü gibi kaynakların bir kısmı OSB'li çocuk ve ergenlerde öğrenme ve okuma ile ilgili renklerin kullanımını, bir kısmı ise diğer yöntemleri kapsamaktadır. Homack and Riccio (2004), Ludlow ve ark. (2008) ve Mestan (2013) gibi araştırmacılar OSB'li bireylerde öğrenme ve okuma gibi becerilerin kazanılmasında renklerden yararlanarak araştırmalar yürütmüşler, Birkan (1999), Yangın ve Sidekli (2006), Güldenoğlu (2008), Koyuncu (2009), Güldenoğlu ve Kargın (2012), Sarıkaya (2017) ve Güneş (2017) okuma ve öğrenme becerilerin kazanılması üzerinde araştırmalar yürütmüşler ve bunun yanında diğer bazı yöntemlerin öğrenme ve okuma

zerindeki etkilerini incelemişlerdir. Buraya kadar açıklananlardan da anlaşıldığı gibi otistik çocuklarda okuma becerisinin kazandırılmasında görsel öğelerin kullanılması başarıya giden yolda çok önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Özellikle harflerin farklı renklerle işaretilenerek okuma becerisinin bu bireylere kazandırılması oldukça önemli olabilmektedir. OSB'li bireylerde renklerin okuma becerisi üzerine etkisi konusunda araştırmalar yok denecek kadar azdır ve sınırlıdır. O nedenle bu çalışmanın OSB'li bireylerin bu beceriyi kazanması için çok önemli bir aşamayı oluşturmakta olduğu kanısına varılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmada kullanılan denek, sınıf ortamı, kullanılan araç gereçler, araştırmacı-uygulayıcı hakkında bilgi, araştırma modeli, uygulama basamakları, verilerin toplanması, verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1 Denek

Bu araştırmaya, 2010 yılında Bursa Dört Çelik Çocuk Hastanesi'nin psikiyatri bölümünde OSB teşhisi konulmuş bir erkek çocuk denek olarak katılmıştır. Bu çalışmada denekten Ahmet ismiyle bahsedilecektir. Ahmet, bir 55 boyunda 36 kilogram ağırlığında kumral, açık tenli, kahverengi gözlü bir çocuktur. Ahmet, kalabalık ortamlardan kaçınan bir çocuktur. Fiziksel temasa (Örneğın, elinden tutma) genelde izin vermez. Akranlarının oyunlarına genellikle katılmaz. Tek başına kalmayı tercih eder. Resim yapar. Boya kalemını doğru bir şekilde kullanır. Kurşun kalemle defterine dairesel karalamalar yapar. Göz teması yaşıtlarına göre oldukça zayıftır.

3.1.1 Akademik yönleri

Ahmet'in dış dünyaya uyum sağlayabilmesi için ailesi onu öncelikle Bandırma'da özel bir kreşe vermiştir. Bu dönemde sosyal yaşantısı kısıtlı, arkadaşları ile ilgilenmeyen bir çocuktur. Okul çağı geldiğinde bir devlet okulunun anasınıfına kaydı yapılmıştır. Ahmet'in sınıf içerisinde uyum sağlayamaması sıkıntı yaratmaya başlamıştır. Sınıf içerisinde derslere katılımı yoktur. Ailesi internette araştırma yaparken OSB'li çocukların spor etkinlikleri sayesinde ilerlemeler kaydettikleri ile ilgili bir yazı görüp, Marmara Bölgesi'nde bulunan bazı spor Kulüplerinin OSB'li çocukların fazla enerjilerini sporla attıklarını, masa tenisi ile dikkatlerini toplayarak daha başarılı hale getirdiklerini öğrenince, böyle bir spor kulübünün olduğu Sapanca'ya taşınmaya karar vermişlerdir. İlkokula Sapanca'da bir ilkokulda kaynaştırma öğrencisi

olarak başlamış, sabah okula öğleden sonra spor kulübüne ve ayda 8 saat de bir rehabilitasyon merkezine giderek eğitimine devam etmiştir.

3.2 Sınıf Ortamı

Araştırmanın yapıldığı bina Sakarya ilinin Sapanca İlçesi'ne bağlı Kırkpınar Beldesi'nde bulunan, Otizm Spor kulübüne aittir. Kulüpte adından anlaşılacağı şekilde spor ağırlıklı çalışma yapılmaktadır. Binada OSB'li çocuklar için spor etkinlikleri, sosyal yaşam becerilerini geliştirme ve gerekli durumlar için özel eğitim sınıfı bulunmaktadır. Bu kulüpte değişik derecelerde 25 OSB tanısı konmuş birey spor eğitimi almaktadır. Ahmet de bu kulübe devam eden OSB'li bireylerden birisidir.

Araştırma için, 3 katlı bina olan otizm kulübünün, 3. katında bulunan özel eğitim sınıfı kullanılmıştır. Bina doğalgaz ile çalışan kalorifer sistemi ve klima ile ısınmaktadır. Sınıfın bir köşesinde, diğer OSB'li bireylerin eğitimi için kullanılan araç gereçlerden oluşan kitaplık bulunmaktadır. Sınıfta iki adet çalışma masası, bir adet sehpa, bir adet akıllı tahta, bir adet projeksiyon cihazı, 3 adet sandalye bulunmaktadır. Çalışma masasının bir tanesi akıllı tahtanın karşısına konumlandırılarak Ahmet'in tahtayı tam olarak görmesi için düzenlenmiştir. 2. Masa ise test materyallerinin bulunduğu masadır. Aynı zamanda tutulacak kayıtlar için kullanılacak video kameranın konumlandırılacağı masa olarak belirlenmiştir. Sehpa ise notebookun, projeksiyon ve akıllı tahta bağlantısı için kullanılmıştır. Kullanılan sınıf, diğer OSB'li çocukların eğitimlerinde de kullanılan sınıftır. Ders sırasında çalışırken Ahmet ile masa başı çalışmalarında karşılıklı oturulmuştur. Çalışmada kullanılacak materyaller yanda bulunan masada hazır bulundurulmuş, akıllı tahta ise Ahmet'in karşısına gelecek şekilde ayarlanmıştır.

Akıllı tahtada hazır olarak bulunan "Ufuk Özdemir Okumanın Rengi" programı üzerinde gerekli çalışmaların yapılabilmesi için düzenlenmiştir.

Ahmet, bu kulüpte spor eğitimi almaktadır. Sabah 09.00'da kulübe gelip, akşam 17.30'da evine dönmektedir. Ahmet ile gün içinde sürekli olarak Yaşam Koçu ilgilenmektedir. Özellikle masa tenisi branşında başarılıdır ve rakiplerini geride bırakmaktadır. Yapılacak çalışma Ahmet'in günlük programına uygun olarak

haftanın üç günü Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri olarak belirlenmiştir. Belirtilen günlerde saat 15.00 ile 17.00 saatleri arasında uygun süreler içerisinde çalışılmıştır. Ahmet'in diğer programları da derse göre düzenlenmiştir.

Çalışmaların bir bölümünde ise ayakta ve tahta başında çalışılmıştır. Uygulama kayıtlarını tutmak için kullanılan kamera yüksek çözünürlüklü cep telefonu kamerası olup aralıklı olarak video ve ses kaydı alınmıştır. Sınıfın yerleşim planı dersin verimini etkilemiştir. Ahmet ile masa başı çalışmalarında karşılıklı oturularak hem göz kontağı sağlanmış, hem de sesleri çıkarmada taklit edebilmesi sağlanmıştır.

3.3 Araç Gereçler

Araştırmada kullanılan araç gereçler, önceki bölümde sınıf ortamı anlatılırken ifade edilmiş olup ek olarak "Ufuk Özdemir Okumanın Rengi" materyali kullanılmıştır. Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Materyali ise sonraki bölümlerde açıklanmıştır.

3.4 Uygulayıcı ve Araştırmacı

Araştırma tasarımı ve tasarımın uygulaması, İstanbul Aydın Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Yüksek lisans programına devam eden araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, Sapanca İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Araştırmacının süreç içinde üstlendiği görevler

- Okumanın Rengi Materyalini hazırlamak
- Materyal uygulama aşamalarını geliştirmek
- Denek seçimi ve aile bilgilendirmesi yapmak
- Uygulama süresince kullanılacak pekiştireçleri hazırlamak ve takibini yapmak
- Uygulama sürecinde başlama düzeyi evresi, yoklama, genelleme, izleme ve uygulama evresinde gözlem ve kayıt yaparak veri toplamak
- Uygulamada elde edilen verileri analiz etmek
- Analiz edilen verileri raporlaştırmak

3.5 Araştırma Modeli

OSB'li çocuklara iletişim kanalı olarak okuma öğretmeye yardımcı bir materyal geliştirerek okuma becerisi geliştirmeyi amaçlayan bu çalışmada, davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Davranışlar arası çoklu yoklama modeli tek denekli araştırma modellerindedir. Bu modelde bağımsız değişken etkililiği 3 davranış üzerinde incelenir. Her davranışın bağımsız değişkenden etkilenme olasılığı birbirine benzemeli ve tüm davranışlar aynı denek ve ortamda sergilenmelidir (Tekin-İftar, 2012)

Davranışlar arası çoklu yoklama modeli uygulanırken öncelikle bu modelde öğretimi yapılacak 3 davranış seçilir. Modelin başlama düzeyi aşamasında her davranış için başlama düzeyi ölçümleri yapılır. Başlama düzeyi verileri, deneğin bağımlı değişken açısından uygulama öncesindeki durumunu belirlemek amacıyla, ölçüm sonuçları istenen kararlılığa varana kadar toplanır. Davranışların başlama düzeyi ölçümü yapıp bir sonraki davranışın uygulamasına geçilmeden yoklama düzeyi verisi toplanmalıdır. Başka bir deyişle modelin uygulanması bir davranışta bağımsız değişken uygulanmaya başlanırken (hedef davranış), diğer iki davranışta yoklama verisi alınmasına dayanır. Bağımsız değişken uygulanmaya başlamadan önce ilgili hedef davranışta önceden belirlenen ölçüt veri toplama sınırını gösterecektir. Davranışlar arası çoklu yoklama modelinin bu araştırma çalışmasında nasıl izlendiği aşağıdaki bölümlerde detaylı olarak işlenmiştir. Bu tez çalışmasında, Tek Denekli Araştırma Yöntemine göre, Davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Renkleri kullanarak öğrenilenlerin harf, hece, kelime ve cümlelerin, genellemeye etkisi ölçülmüştür.

3.5.1 Bağımlı değişken

Araştırmanın bağımlı değişkeni Ahmet'in okuma becerisi gelişimidir. Ahmet'in uygulama öncesi okuma becerisi düzeyi başlama düzeyi verileri ile belirlenmiş ve ilgili bölümde sunulacaktır.

3.5.2 Bağımsız değişken

Araştırmanın bağımsız değişkeni "Ufuk Özdemir Okumanın Rengi" adlı okuma öğretimi materyalidir. Araştırmacı tarafından geliştirilen bu materyalin ortaya çıkış süreci aşağıdaki gibidir.

3.5.2.1 Bağımsız değişkenin geliştirilmesi

Araştırmacı ilk olarak 2010 yılında, OSB tanısı olan, 16 yaşındaki kızlarının, resmi yollardan eğitim alabilmesi ve okumayı öğrenebilmesi için araştırmacının çalıştığı eğitim kurumuna başvuruda bulunan Yağmur'un ailesiyle tanışmıştır. Yağmur, 3 yaşından itibaren yoğun bir şekilde özel eğitim alan OSB'li bir gençtir. Uzun yıllar eğitim almış, bilişsel düzeyi gelişmiş, fakat hedeflenen sonuca ulaştırılamamıştır. Yağmur'un okumayı öğrenme sürecinde uygulanan bütünden parçaya (tümünden gelim) metodu süreci oldukça uzatmıştır. Araştırmacı, kısa bir süre sonra, 16 yaşında olan ve bu yaşına kadar hiç konuşmamış OSB'li Yağmur ile çalışmaya başlamıştır. Bu çalışmalar OSB'nin temel özelliklerini tanımasına olanak sağlamıştır.

Yağmurun ailesi tarafından evlerine akıllı tahta sistemi kurularak derslerin daha ilgi çekici hale getirilmesi sağlanmıştır. Yağmur hiç konuşmamış olan bir genç olduğu için öncelikle "e" harfini çıkarıp söylemesi gerektiği düşünülmüştür. Bu sebeple "e" sesini söylemesi için gerekli çalışmalar yapılmıştır. Yağmur, bir süre sonra "e" sesini söylemesi istendiğinde dilini çıkarmayı öğrenmiş, daha sonra flüte nefes vererek, nefesini kullanmayı öğrenmesi sağlanmıştır. Daha sonraları sese benzeyen hırıltılar gelmeye başlamış, bir süre sonra "e" sesine benzeyen sesi çıkarmayı başarmıştır.

Araştırmacının, ilerleyen zamanlarda karşılaştığı başka bir sorun ise Yağmur'un "e" harfini gördüğünde tanıyamaması, "e" harfini göstermesi istendiğinde gösterememesi olmuştur. Gördüğü harfi hemen unutuyor, hatırlamıyor, tekrar edemiyor, yazamıyor ve okuyamıyordu. Gösterilen harf çalışmalarını ilgisini hiç çekmiyordu. Yağmur'un kendini başarısız hissetmesi derse karşı ilgisini oldukça azaltmıştır. Derse tepki koymasına sebep olmuştur. Çalışmak istemiyor, kendini yere atıyor ve bağıriyordu.

Araştırmacı kendisini çaresiz hissettiği bir sırada, Yağmur'un derse ilgisini çekmek ve Yağmur'un olumsuz davranışlarını engellemek için, akıllı tahtayı

kullanarak tahtaya basit resimler yapmış ve Yağmur'dan da yapmasını istemiştir. Bir süre sonra Yağmur'un ilgisini çekmiş ve tahtada işbirliği yapmaya başlamıştır. Araştırmacı, Yağmur'un ilgisini dağıtmamak için tahtadaki sayfaları değişik renkler ile boyamaya başlamıştır. Her sayfada bir renk kullanarak, diğer sayfayı da Yağmur'un boyamasını istemiştir. Bu çalışma Yağmur'un hoşuna gitmiş ve boyama isteği uyandırmıştır.

Araştırmacı, Yağmur'un tahtada yapılan renklendirme çalışmalarını taklit ettiğini görünce ilgiyi dağıtmak istemediği için, sayfayı kırmızı renge boyamıştır. Sonraki sayfayı açıp Yağmur'dan da boyamasını istemiştir. Yağmur'da boyadıktan sonra bu çalışmayı ikinci kez tekrar etmiştir. Araştırmacı, Yağmur'un ilgisi ve dikkati en üst seviyede iken sonraki sayfayı tekrar kırmızıya boyayıp üzerine "e" harfini yazmış ve "e" diye seslendirmiştir. Daha sonra yeni sayfayı kırmızıya boyayarak "e" harfini seslendirdikten sonra Yağmur'un şaşırtıcı bir şekilde, kırmızı rengin üzerine gelecek şekilde "e" harfini yazdığı görülmüştür.

Araştırmacı diğer sayfaları çevirip kırmızıya boyamış ve Yağmur'dan "e" harfini yazmasını istemiştir. Yağmur tereddüt etmeden hepsine "e" harfini yazmıştır. Araştırmacı, Yağmur'un kırmızı renklerin üzerine "e" harfini zorlanmadan yazdığını görünce bir sonraki gün derse başladığında ilk olarak tahtayı kırmızıya boyamış ve Yağmur'a "e" yazar mısın? demiştir. Yağmur aynı şekilde "e" harfini hemen hatırlayıp, kırmızı rengin üzerine yazmıştır. Araştırmacı uzun zaman uğraşıp öğretmeyi başaramadığı "e" harfini, kırmızı zeminin üzerine yazdığı "e" harfi ile kodladığını ve unutmadığını fark edince başka bir harfi denemeye karar vermiştir.

Araştırmacı yeni bir sayfa açarak sayfanın ortasını sarı renge boyamış ve üzerine "L" harfini yazmış ve seslendirmiştir. Sonraki sayfayı açarak, sayfanın ortasını tekrar sarı renge boyamıştır. Yağmur'a "L" yazar mısın? Diyerek sarı boyalı olan alanı göstermiştir. Yağmur kalemi alarak sarı boyalı olan alanın ortasına "L" harfini yazmıştır. Yağmur ile "L" harfinin doğru çıkarılması için telaffuz uygulamalarına da devam edilmiştir. Renkler ile yazılmış "e ve L" harflerini kolaylıkla ayırt ederek, istenilen harfi tahtada gösterebilmiştir. Sarı ve kırmızı renkler ile eşleştirilmiş harfleri kullanarak hece uygulaması yapmıştır.

Araştırmacı buradan yola çıkararak sırasıyla aşağıdaki eşleştirmeleri yapmıştır.

“e” harfi kırmızı,

“L” harfi sarı,

“a” mavi,

“t” yeşil,

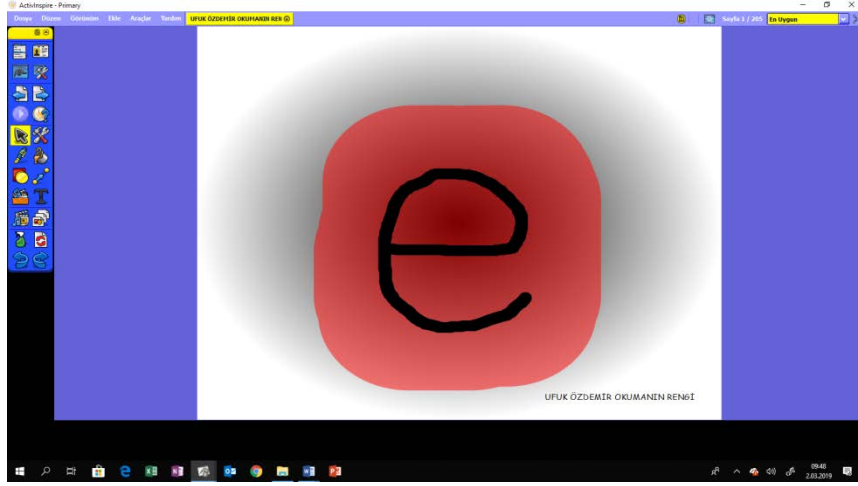
“i” gri,

“n” mor.

Yağmur bu eşleştirmelerin hepsini kolaylıkla başarmış ve bu renkleri eşleyerek oluşturulan harflerle meydana getirilen hece, kelime ve cümleleri okumayı başarmış ve sadece renklerin üzerine gerekli harfleri yazabilmiştir. 29 harfi renklendirmek çok zor olduğu için araştırmacı 6. harften sonra normal yazı karakterlerini denemeye karar vermiştir. İlk olarak “e ve L” harflerinden oluşan hece, kelime ve metinleri açmış okumasını istemiştir. Yağmur heceleyerek okumuş ve öğrendiklerini transfer ederek genelleme yapmıştır. Daha sonra oluşturulan metinlerin içine sırasıyla “e-l-a-t-i-n-o-r-m vb.” eklenerek yeni metinler oluşturulmuştur. Yağmur her yeni öğrendiği harfi kolaylıkla kavramış ve kısa sürede okumaya başlamıştır. ıkarmakta zorlandığı sesler okuma çalışması yaptıkça düzelmeye başlamıştır. Araştırmacının, Yağmur ve pek çok OSB’li çocukta kuvvetli olduğuna inandiğı görsel hafıza yoluyla renkler ve harfler kolaylıkla öğrenilmiştir.

3.5.2.2 Bağımsız değişkenin uygulama basamakları

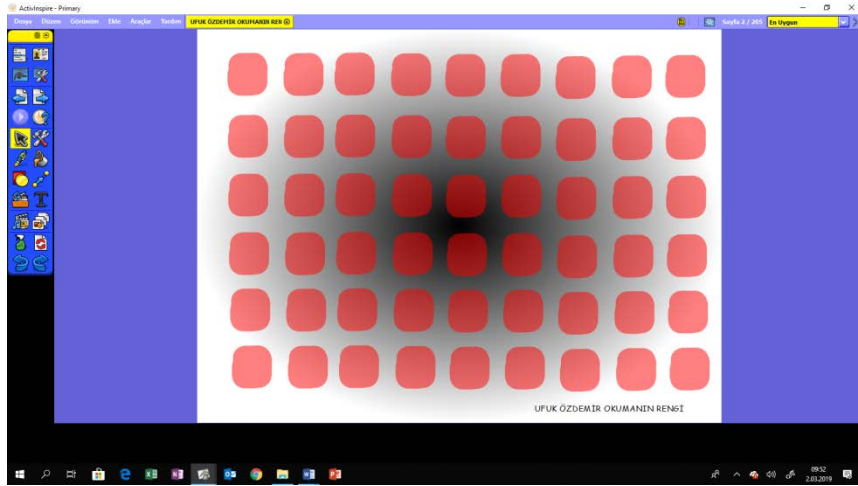
Araştırmacının geliştirmiş olduğu ğretim materyalinin uygulama aşamaları aşağıda anlatılmıştır. Program Active Inspire isimli akıllı tahta uygulaması ile hazırlanmış ve geliştirilmiştir. Aynı zamanda yazıcı ile çıktı alınarak basılı materyal haline getirilerek de kullanılabilmektedir.

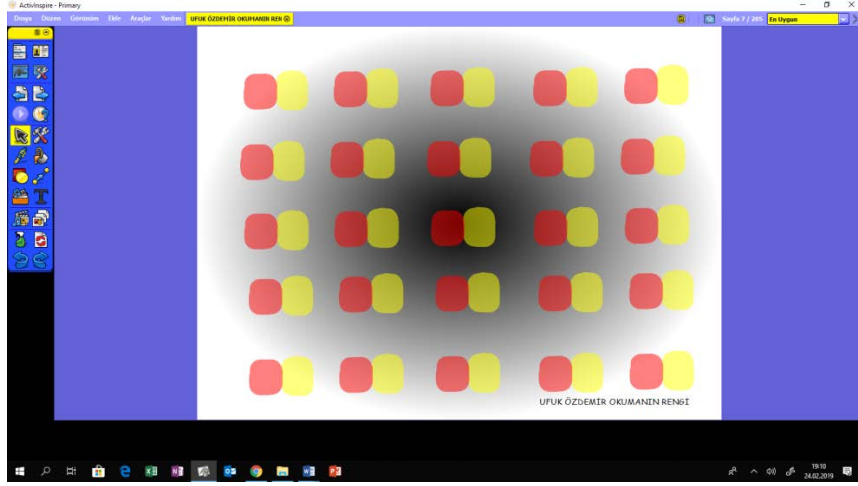
Şekil 3.1: “E” Harfi

Şekil 3.1 deki gibi kağıdın üzeri kırmızı renk ile boyanıp üzerine “e” harfi yazılır. Bu şekilde tekrarlar ile harf tanıtılmaya çalışılır.

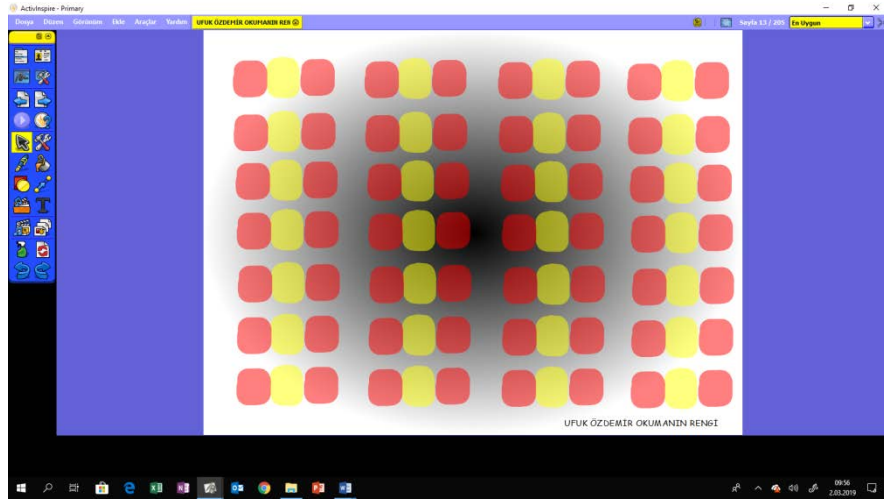
Daha sonra aşağıda şekil 3.2 deki gibi içi boş olan kırmızı puanlarla hazırlanmış sayfa üzerinde “e” harfini yazma uygulaması yapılır. “e” harfi söylenerek yazma çalışması veya hem söylenip hem de el ile yazmaya destek verilerek, her bir kırmızının üzerine “e” sesi yazma çalışması yapılır.

Şekil 3.2: “E” Harfi Yazma Çalışması

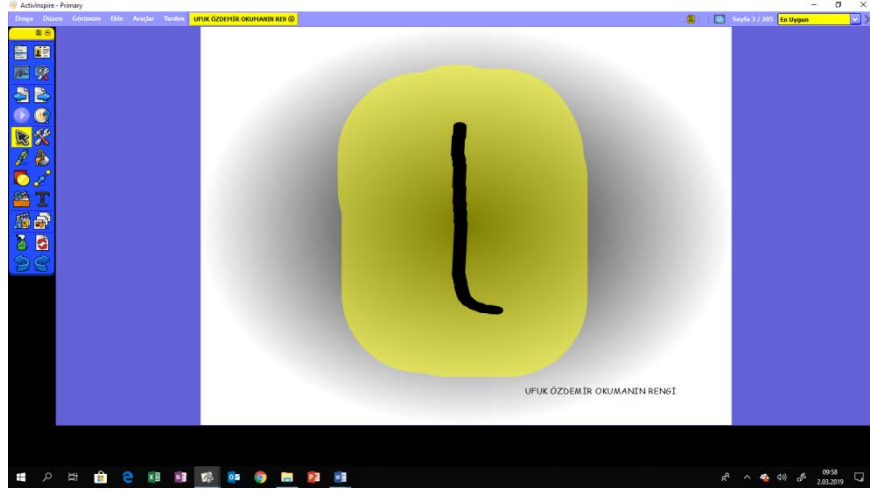
Şekil 3.3: “E” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 1

Şekil 3.4: “E” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 2

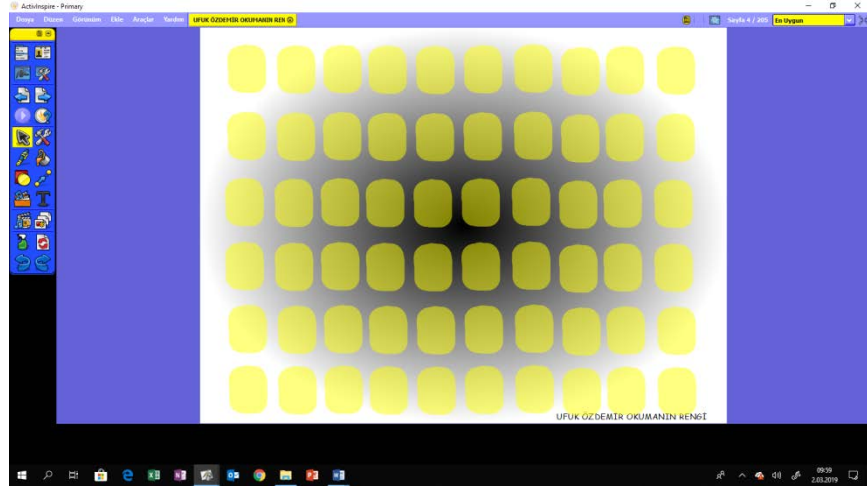
Aynı çalışma, şekil 3.3 ve şekil 3.4 üzerinde de yapılarak sadece kırmızı rengin üzerine “e” sesi yazılarak devam edilir. Sarı renk boş bırakılır.

- “e” harfi ile “kırmızı” rengin birbiri ile bütünleşmesi, birbirini çağrıştırması sağlanır.
- Bir süre sonra “e” harfinin sadece kırmızı renklerin üzerine yazıldığı görülür.
- “e” harfinin pekiştiğine inandıktan sonra diğer harf çalışmasına başlanır.

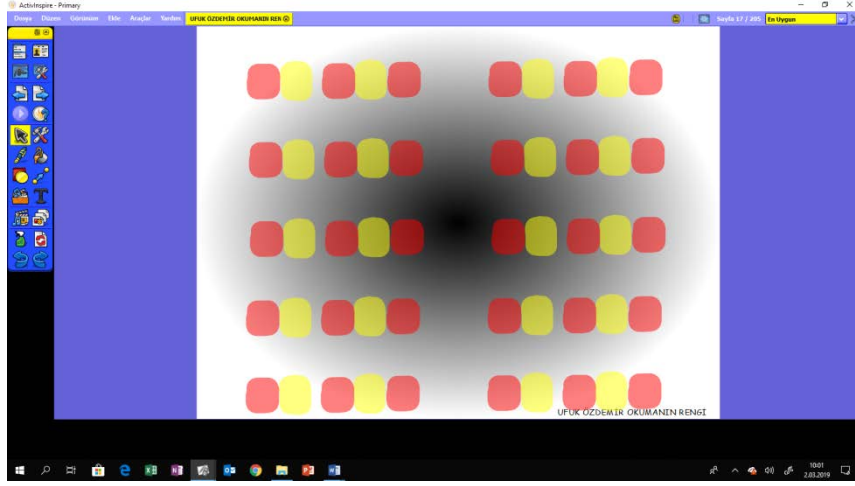
Şekil 3.5: “L” Harfi

Kağıdımız sarı renge boyandıktan sonra içine şekil 3.5 teki gibi “L” harfi yazılır. Ses olarak ve görsel olarak tanıtıldıktan sonra şekil 3.6 daki çalışmalara başlanır.

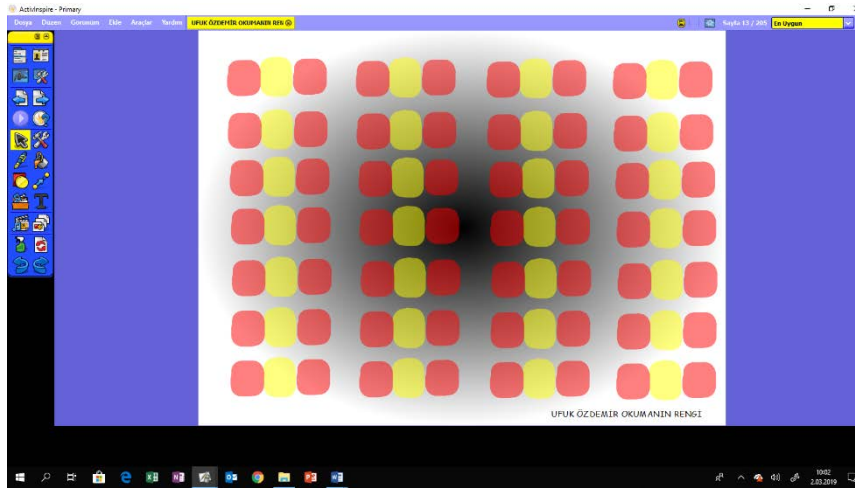

Şekil 3.6: “L” Harfini Yazma Çalışması

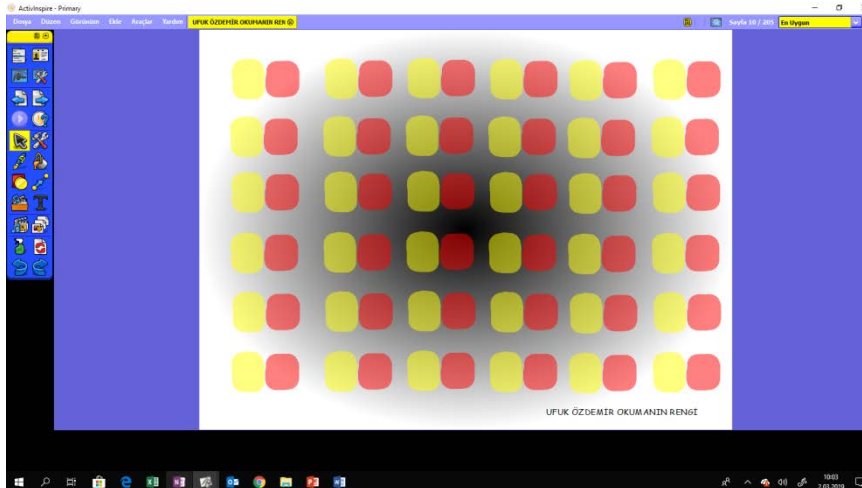
Sarı renklerin üzerine “L” harfleri yazılarak sarı renk ile “L” harfinin bütünleşmesi ve birbirini çağrıştırmaları sağlanır.

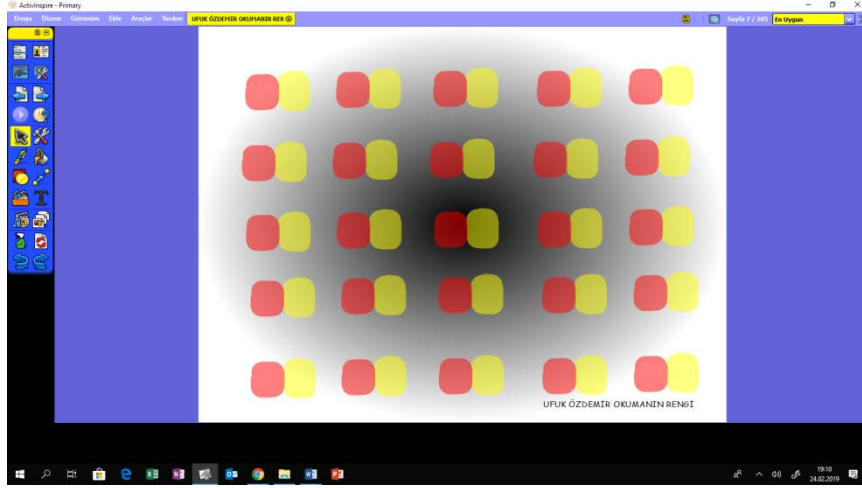
Şekil 3.7: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 1

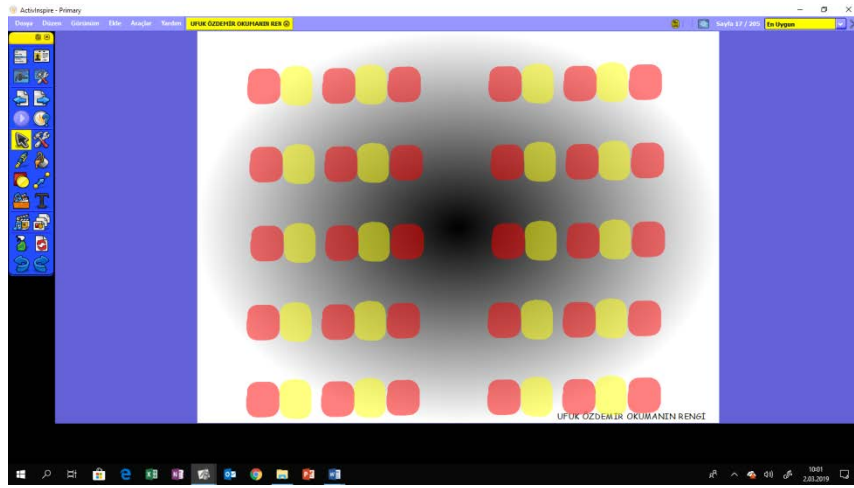
Şekil 3.8: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 2

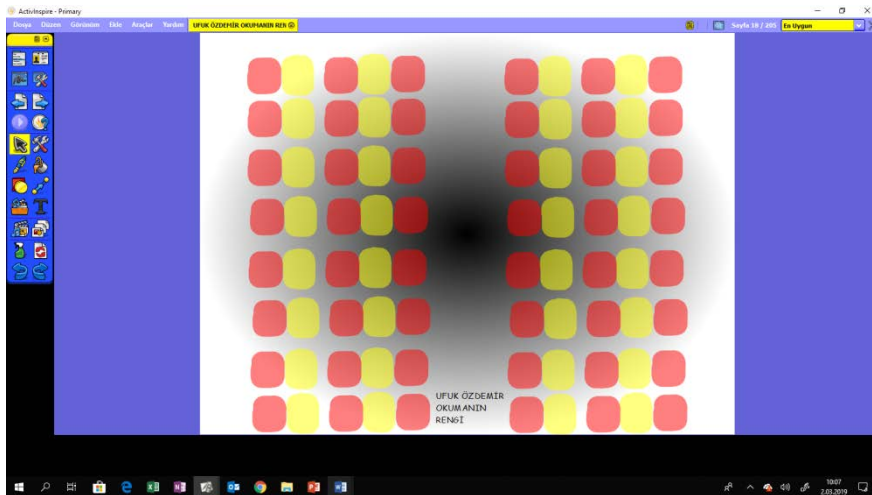
Şekil 3.9: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 3

Şekil 3.10: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 4

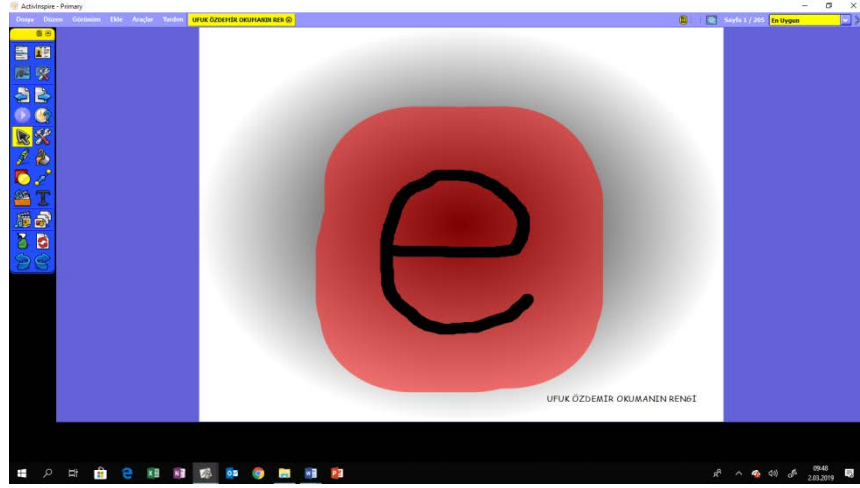
Şekil 3.11: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 5

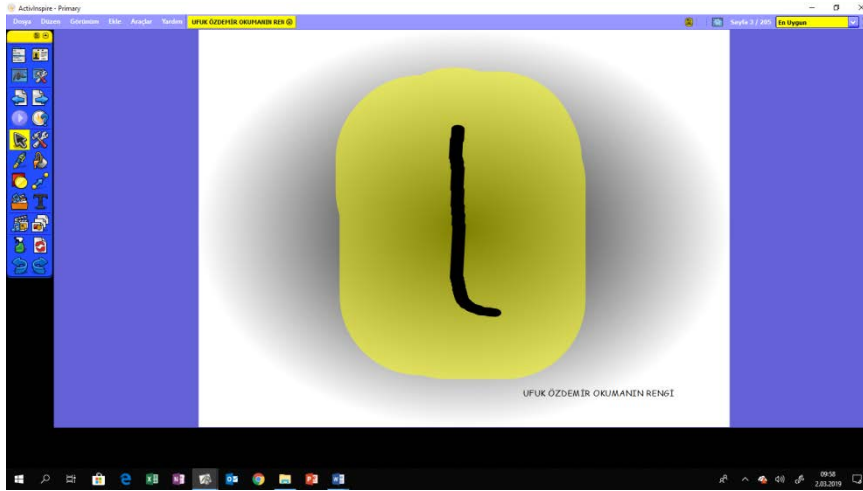
Şekil 3.12: “L” Harfini Seçerek Yazma Çalışması 6

Bu sayfalarda (bkz. şekil 3.7, şekil 3.8, şekil 3.9, şekil 3.10, şekil 3.11, şekil 3.12) sadece sarı renk üzerine “L” harfi yazılır, diğer renk kullanılmaz. Sarı rengin sadece “L” harfi ile kullanılacağı sezdirilir.

Bu çalışmalardan sonra “e” ve “L” harfini birleştirme çalışması aşamasına geçilir. Harfler sıra ile şekil 3.13 ve şekil 3.14 teki gibi bir biri ardına gösterilerek boşluk bırakmadan eeelll şeklinde uzunca söylenir ve birleştirilir.

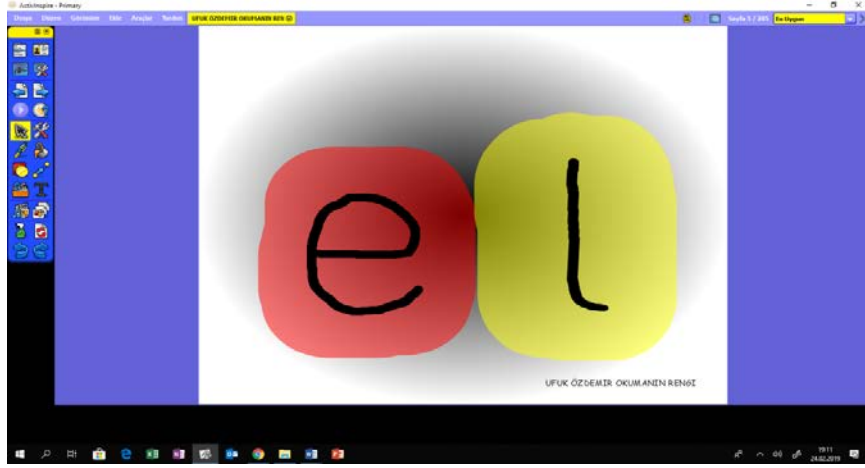

Şekil 3.13: “E” Harfini Okuma Çalışması

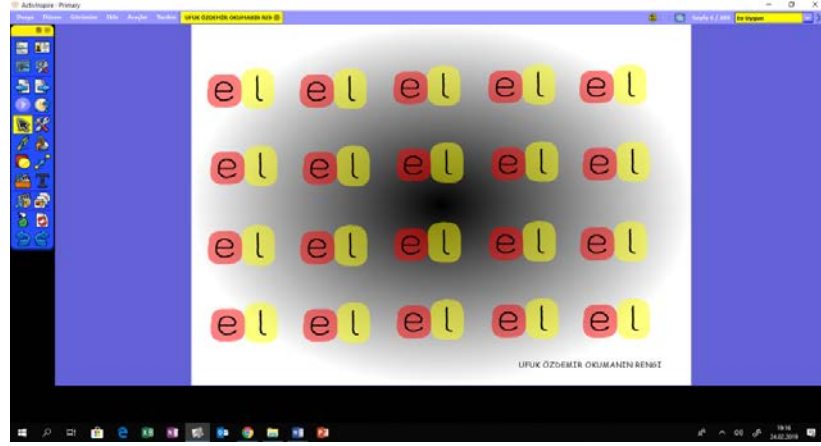
Şekil 3.14: “L” Harfini Okuma Çalışması

Daha sonra şekil 3.15 teki çalışma kağıtlarında sesli ve yazılı olarak uygulaması yaptırılır.

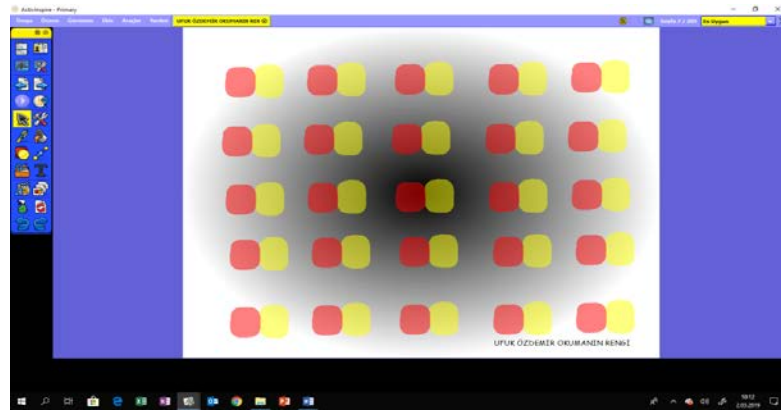
Şekil 3.15: “EL” Hecelerini Okuma Çalışması 1

Üzerinde “el” yazısı bulunan kırmızı ve sarı renklerin üzerine “e ve L” harfleri yazılarak el hecesi oluşturulur, “el” hecesi gösterilerek okutturulur.

Şekil 3.16: “EL” Hecelerini Okuma Çalışması 2

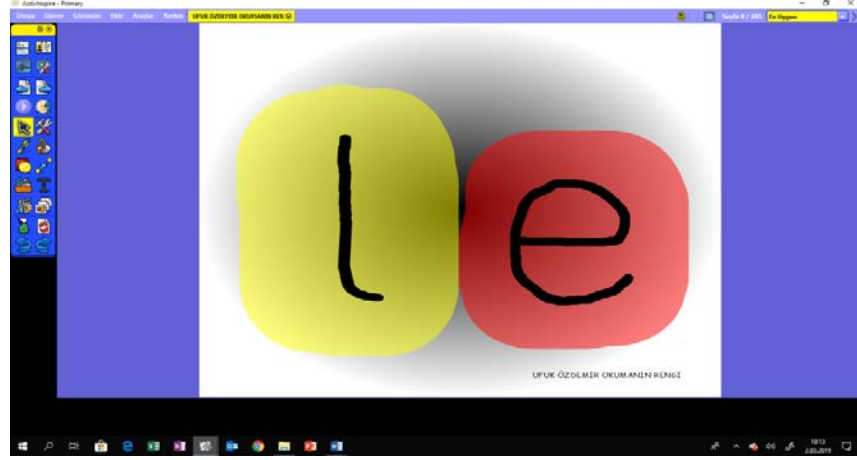
Küçültülerek şekil 3.16 daki gibi oluşturulan heceler tek tek okutturularak kavratılmaya çalışılır.

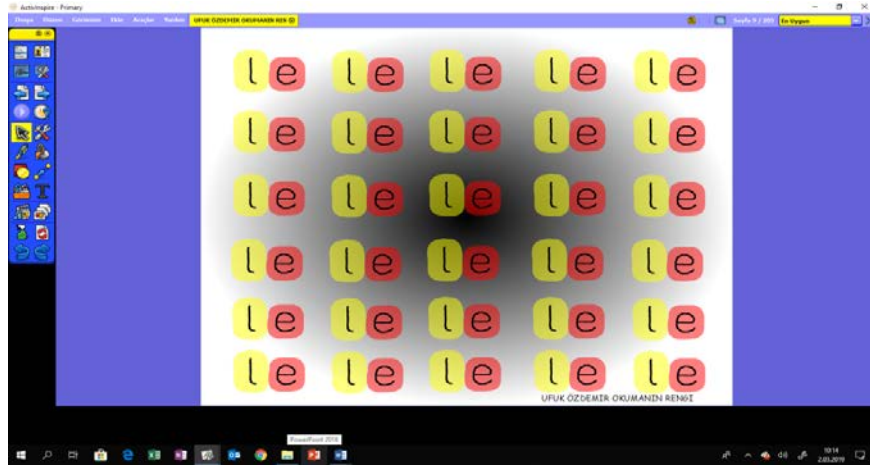
Şekil 3.17: “EL” Hecelerini Yazma Çalışması

İçi boş olan renklerin üzerinde; kırmızı rengin üzerine “e”, sarı rengin üzerine “L” yazdırılarak “el” hecesi yazım çalışması yapılır. (bkz. Şekil 3.17)

Şekil 3.18: “LE” Hecelerini Okuma Çalışması 1

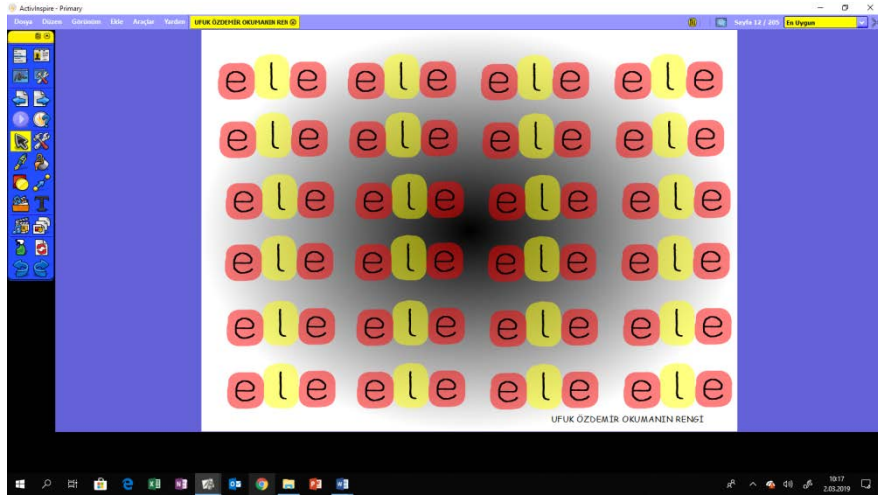
Şekil 3.19: “LE” Hecelerini Okuma Çalışması 2

“Le” hecesinin öğretimi uygulama aşamasında ise şekil 3.18 ve şekil 3.19 daki gibi birleştirme ve okuma çalışmaları yapılır.

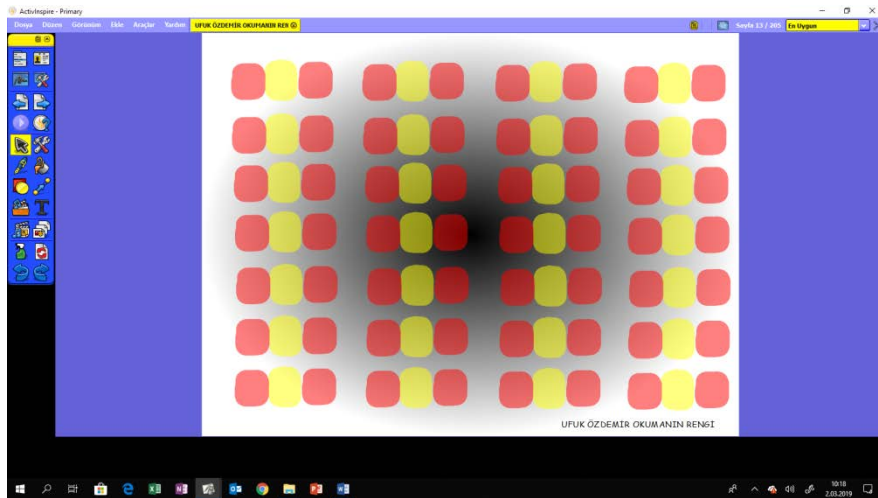
Kırmızı ve sarı renkleri kullanarak yeni hece ve kelimeler oluşturulur. Okuma ve yazma alıştırmaları yapılır. (bkz. Şekil 3.20 şekil 3.21 şekil 3.22 şekil 3.23 şekil 3.24 şekil 3.25 şekil 3.26 şekil 3.27)

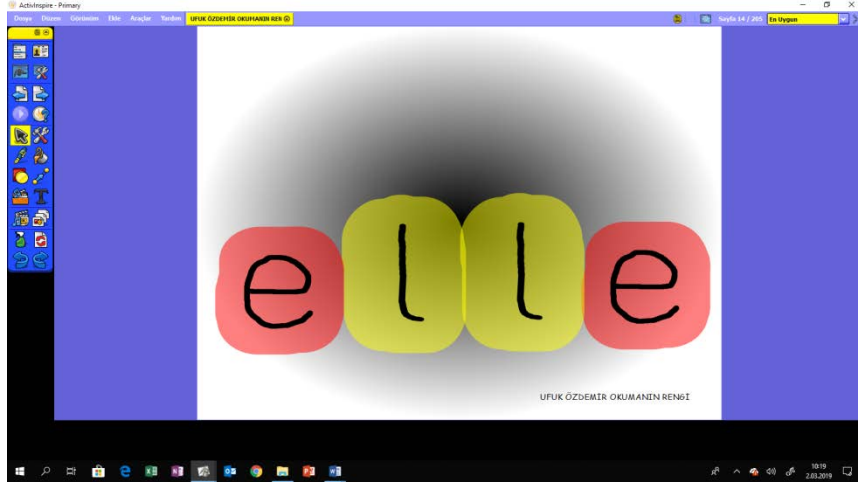
Şekil 3.20: “ELE” Kelimesini Okuma Çalışması 1

Şekil 3.21: “ELE” Kelimesini Okuma Çalışması 2

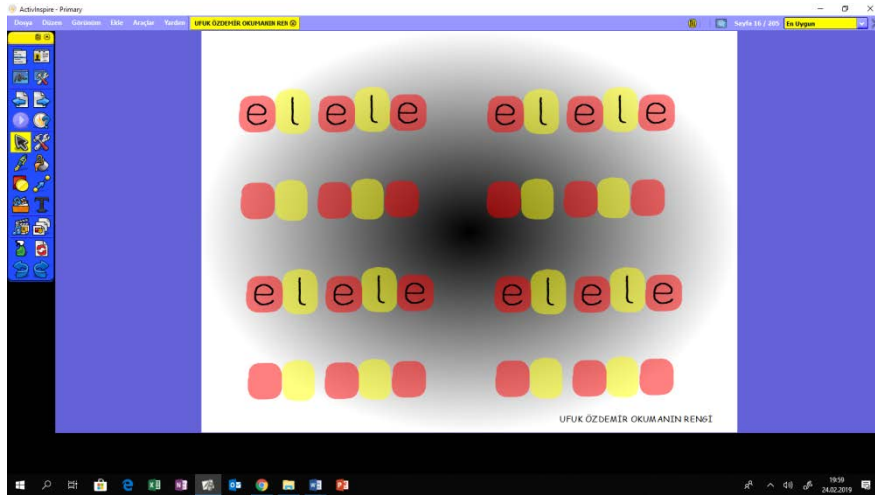
Şekil 3.22: “ELE” Kelimesini Yazma Çalışması

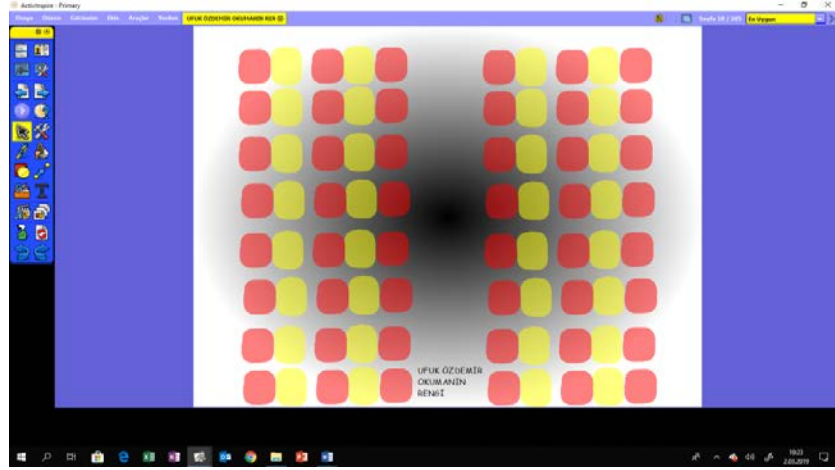
Şekil 3.23: “ELLE” Kelimesini Okuma Çalışması

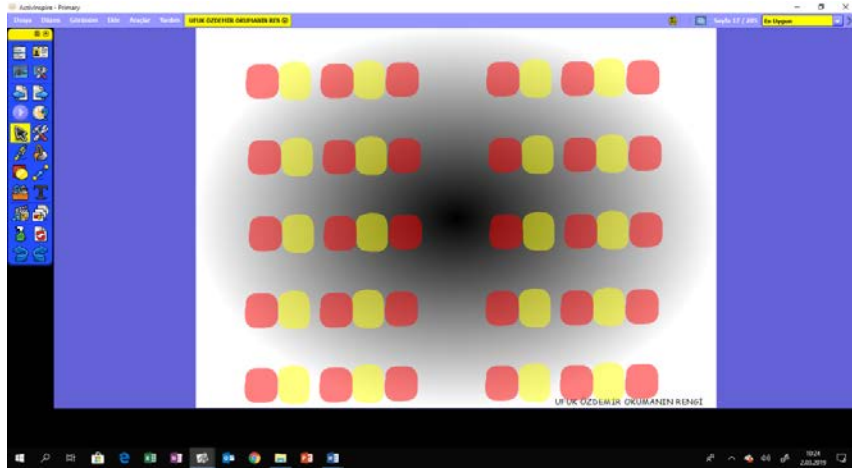
Şekil 3.24: “ELLE” Kelimesini Yazma Çalışması

Şekil 3.25: “EL ELE” Kelimesini Yazma Çalışması 1

Şekil 3.26: “EL ELE” Kelimesini Yazma Çalışması 2

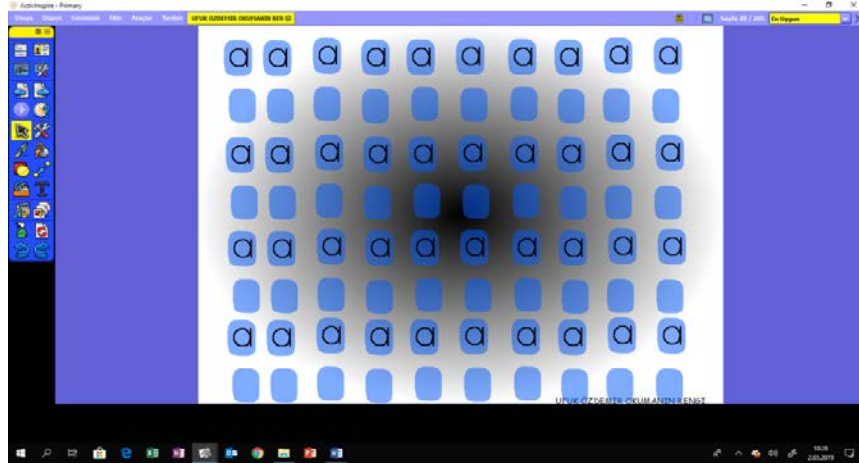

Şekil 3.27: “EL ELE” Kelimesini Yazma Çalışması 3

“a” harfi için mavi renk kullanılarak aynı şekilde mavi renk ile “a” harfinin özdeşleşmesi sağlanır. “e” ve “L” harflerinde uygulanan basamaklar uygulanır. (bkz. şekil 3.28 ve şekil 3.29)

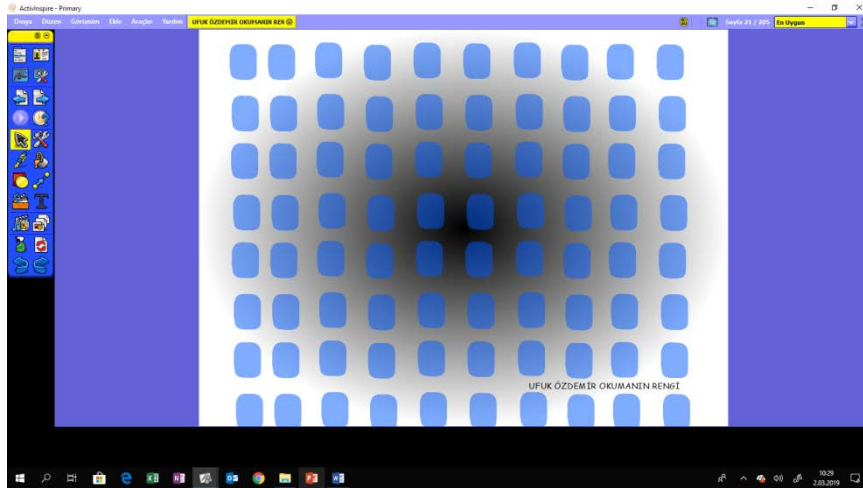

Şekil 3.28: “A” Harfini Okuma Çalışması

Şekil 3.29: “A” Harfini Yazma Çalışması 1

Örneklere bakarak “a” harfinin, şekil 3.29 daki kutucuklara yazılması istenir. (bkz. şekil 3.29)

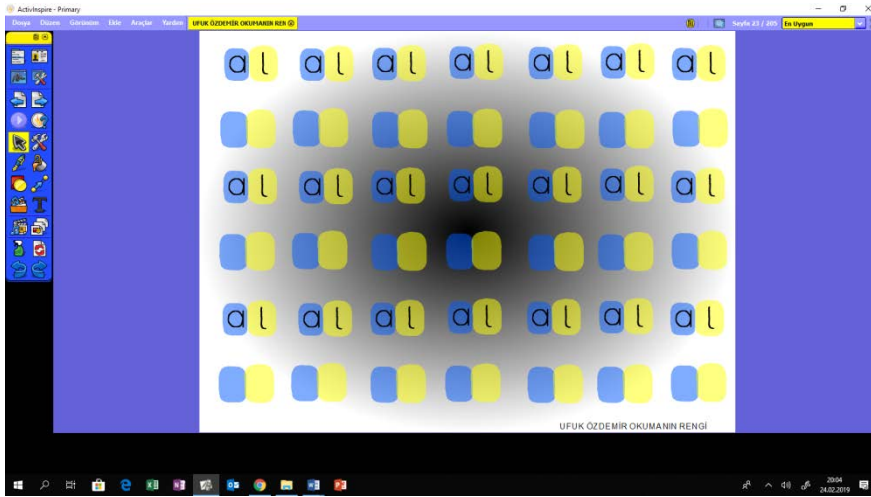
Şekil 3.30: “A” Harfini Yazma Çalışması 2

Boş olan mavi kutulara “a” harfi yazılması istenir. (bkz. şekil 3.30)

“A” ve “L” harfleri bir araya getirilerek “al, la, ala, lala hece ve kelimeleri oluştur ve okuma-yazma çalışması yapılır. (bkz. şekil 3.31 şekil 3.32 şekil 3.33 şekil 3.34 şekil 3.35 şekil 3.36 şekil 3.37 şekil 3.38 şekil 3.39)

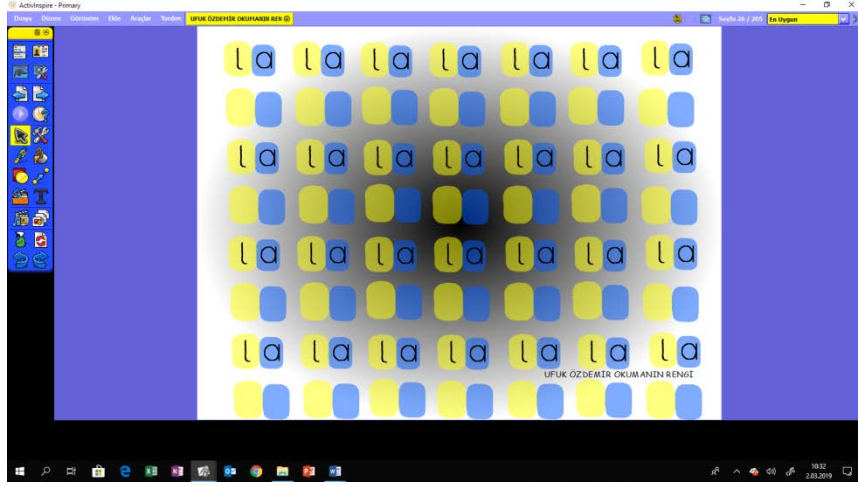
Şekil 3.31: “AL” Kelimesini Okuma Çalışması

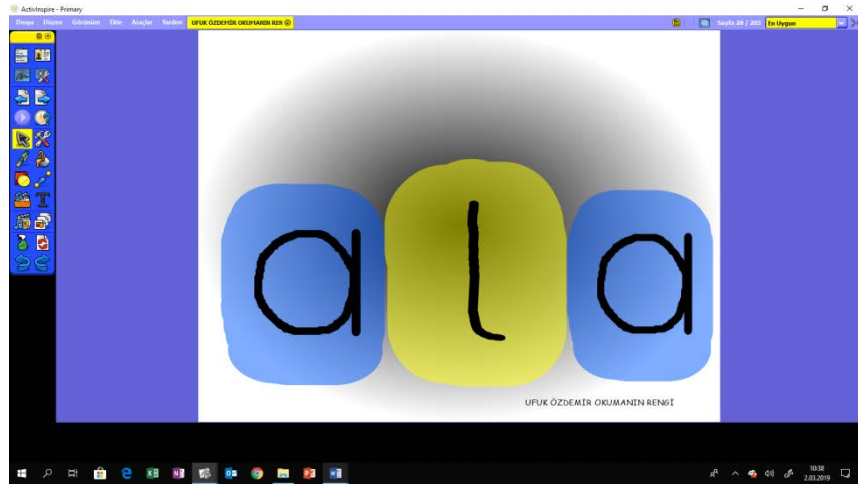
Şekil 3.32: “AL” Kelimesini Yazma Çalışması

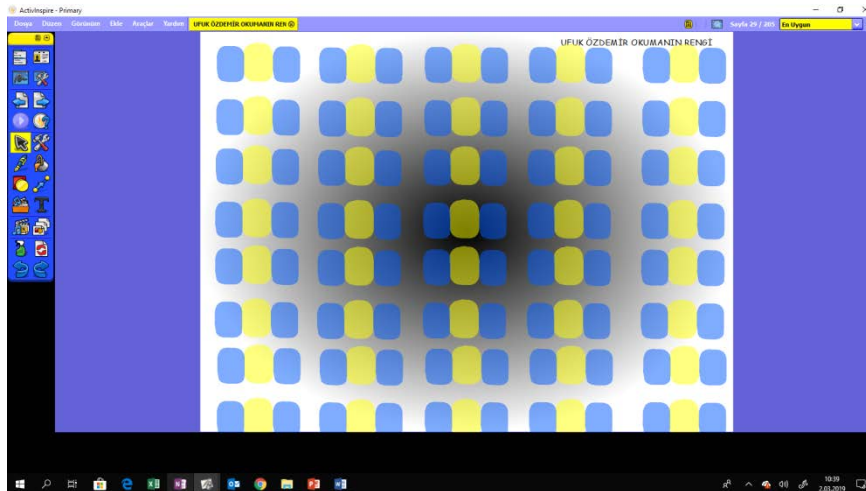
Şekil 3.33: “LA” Hecesini Okuma Çalışması

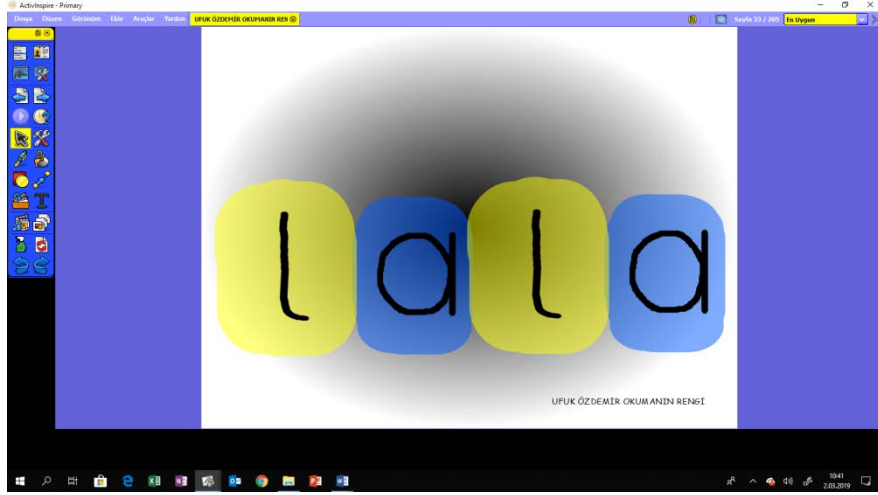
Şekil 3.34: “LA” Hecelerini Yazma Çalışması

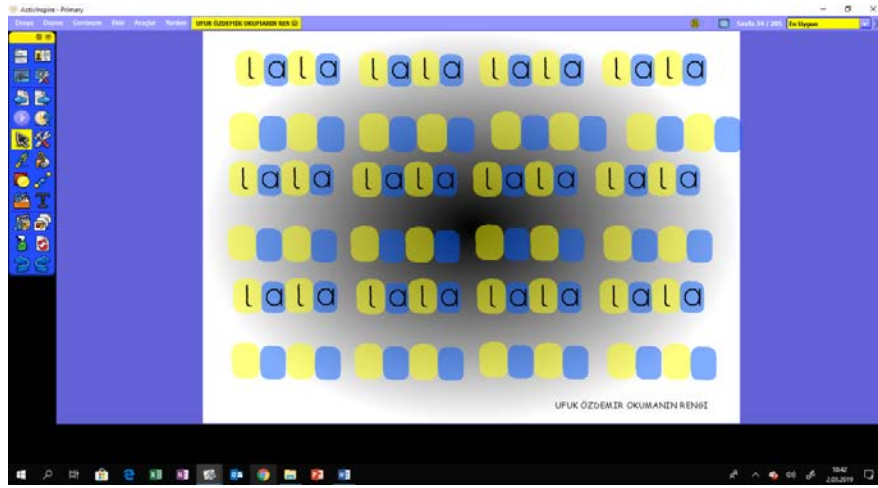
Şekil 3.35: “ALA” Kelimesini Okuma Çalışması

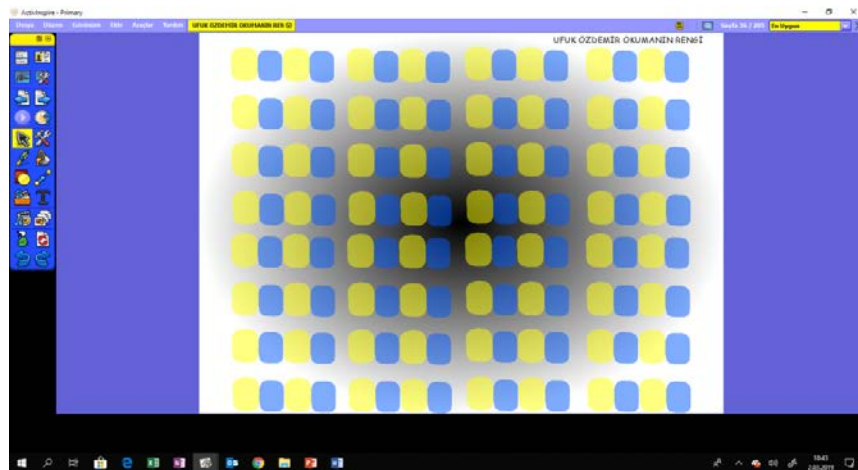
Şekil 3.36: “ALA” Kelimesini Yazma Çalışması

Şekil 3.37: “LALA” Kelimesini Okuma Çalışması

Şekil 3.38: “LALA” Kelimesini Yazma Çalışması 1

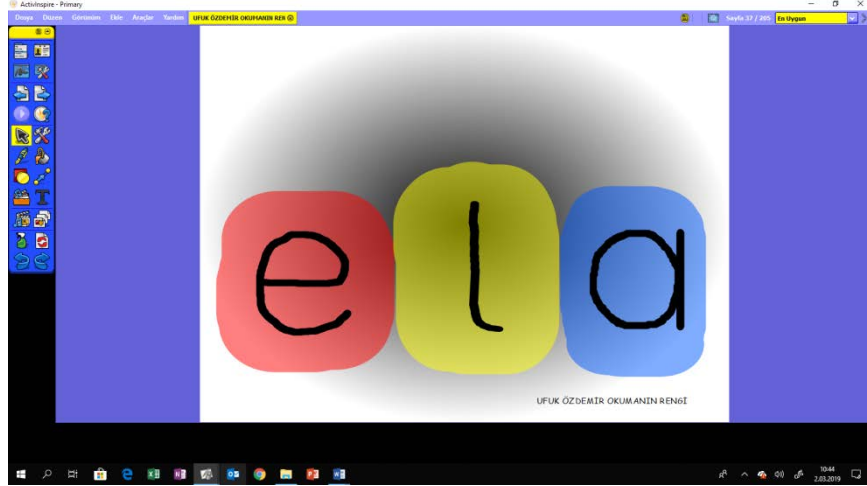

Şekil 3.39: “LALA” Kelimesini Yazma Çalışması 2

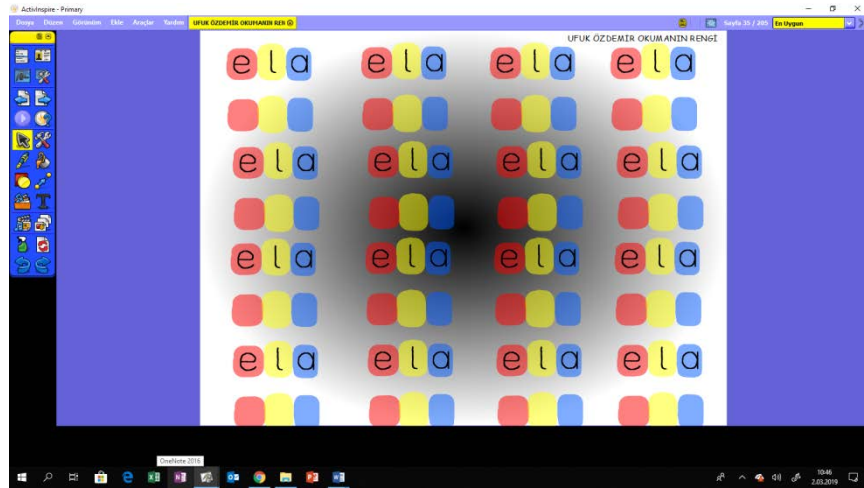
Mavi renk üzerine yazılan “a” harfi kırmızı ve sarı renkler üzerinde yazılan ”e” ve “L” harfleriyle bir araya getirilerek yeni hece ve kelimeler oluşturulur ve

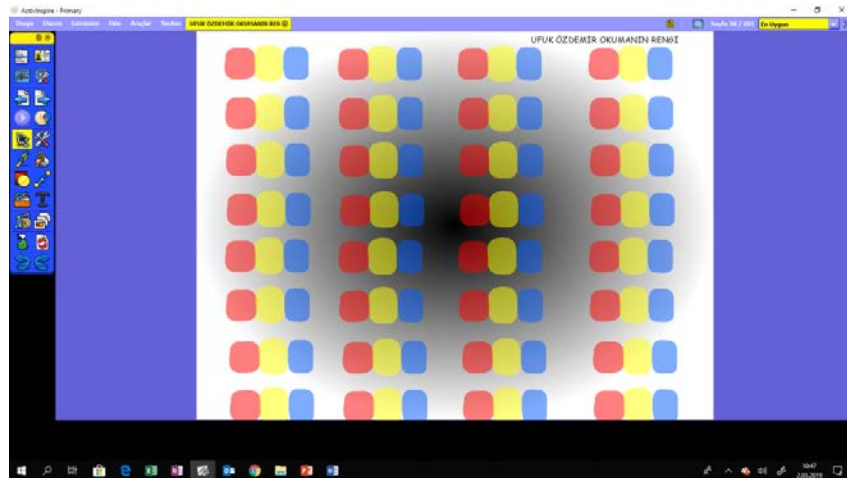
okuma-yazma çalışması yapılır. (bkz. şekil 3.40 şekil 3.41 şekil 3.42 şekil 3.43 şekil 3.44 şekil 3.45 şekil 3.46)

Şekil 3.40: “ELA” Kelimesini Okuma Çalışması

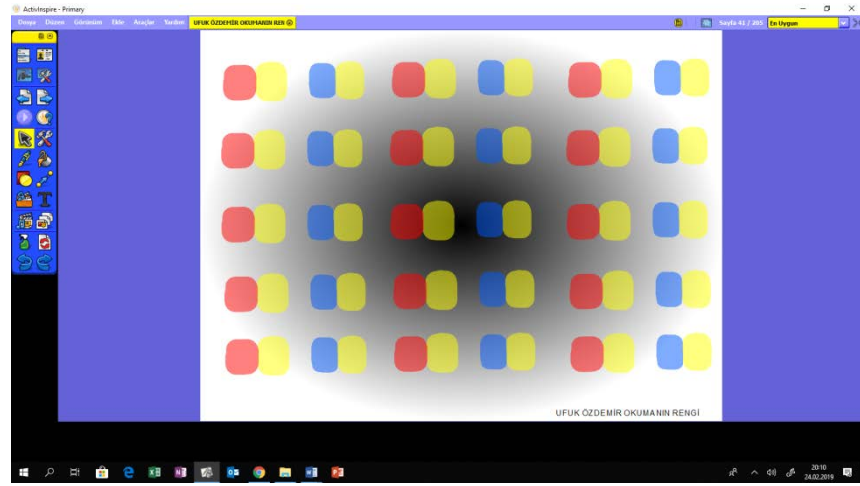
Şekil 3.41: “ELA” Kelimesini Yazma Çalışması 1

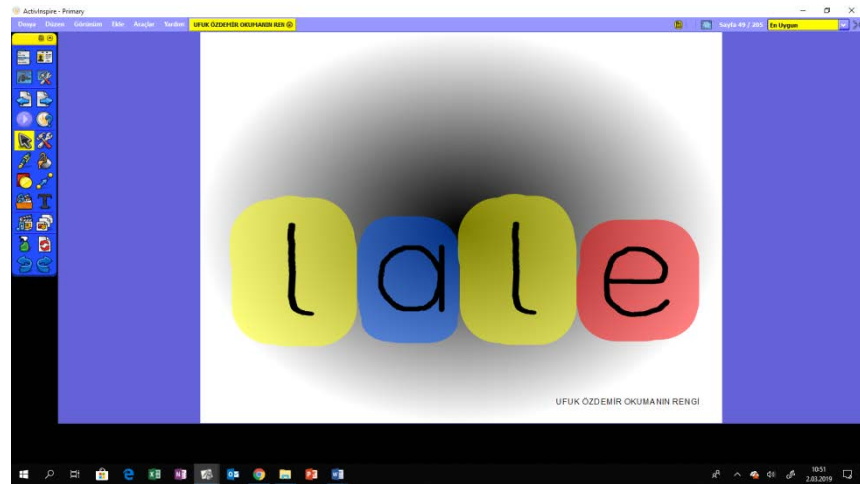
Şekil 3.42: “ELA” Kelimesini Yazma Çalışması 2

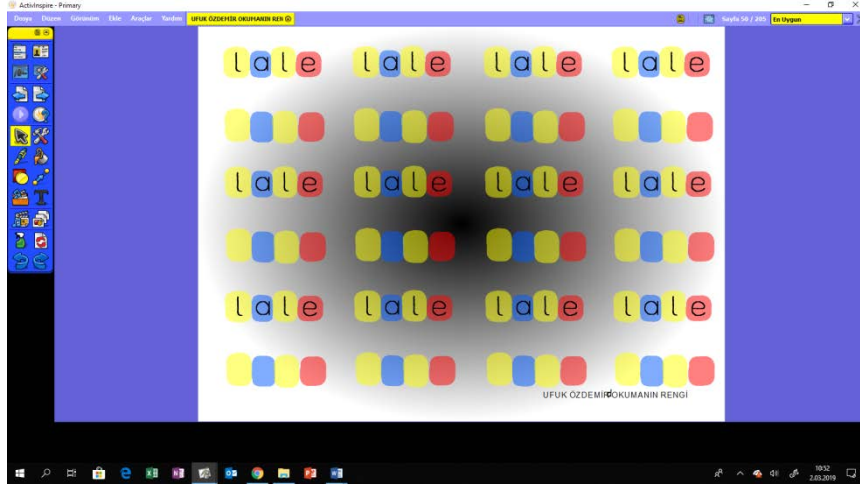
Şekil 3.43: “EL AL” Cümlesini Okuma Çalışması

Şekil 3.44: “EL AL” Cümlesini Yazma Çalışması

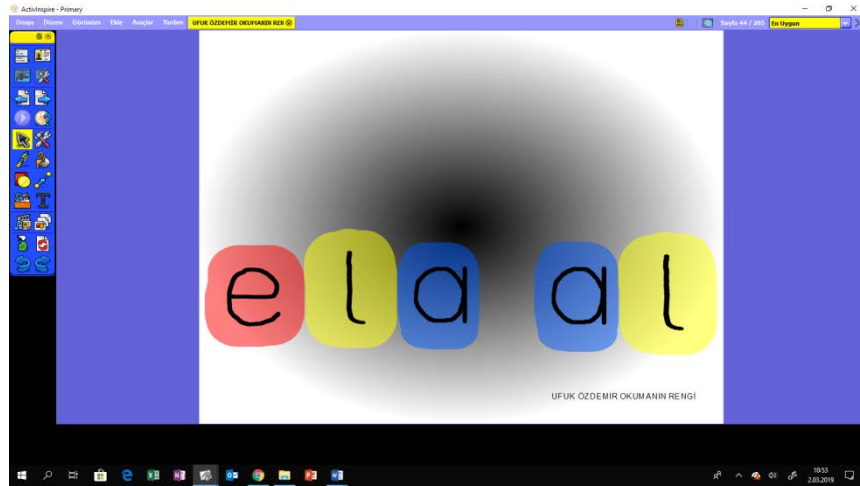

Şekil 3.45: “LALE” Kelimesini Okuma Çalışması

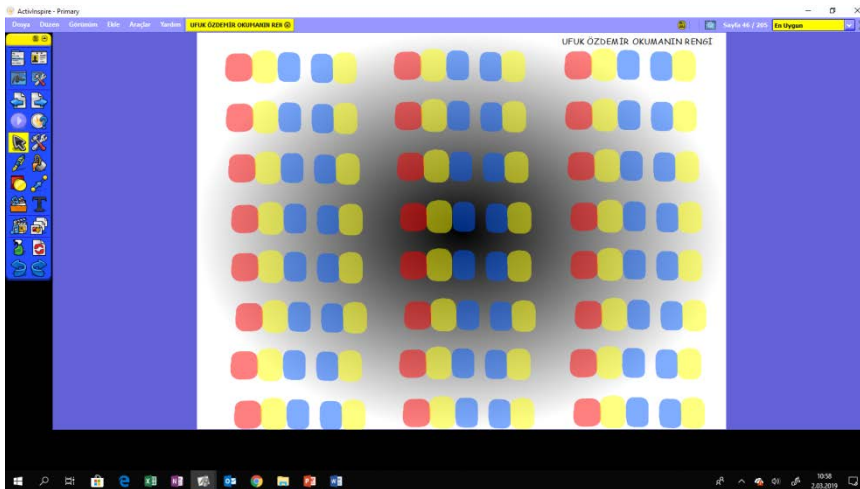

Şekil 3.46: “LALE” Kelimesini Yazma Çalışması

Bir araya getirilen harfler ile yeni cümleler oluşturulur ve yazılır. (bkz. şekil 3.47 şekil 3.48)

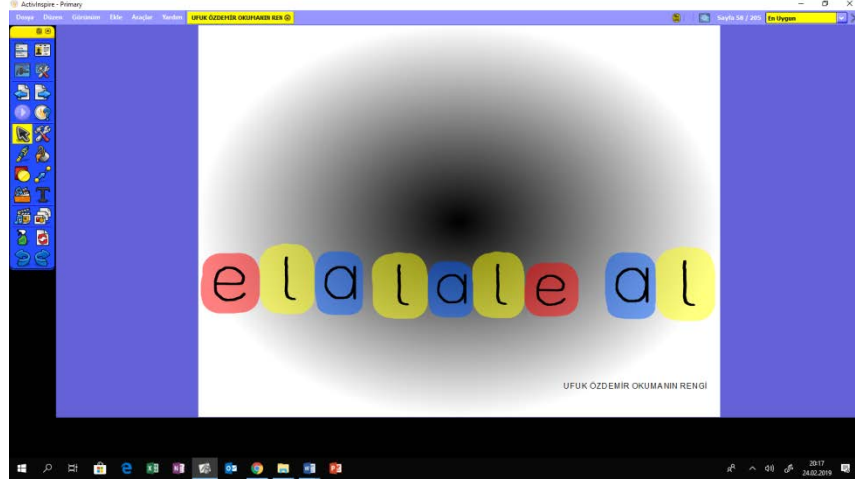

Şekil 3.47: “ELA AL” Cümlesini Okuma Çalışması

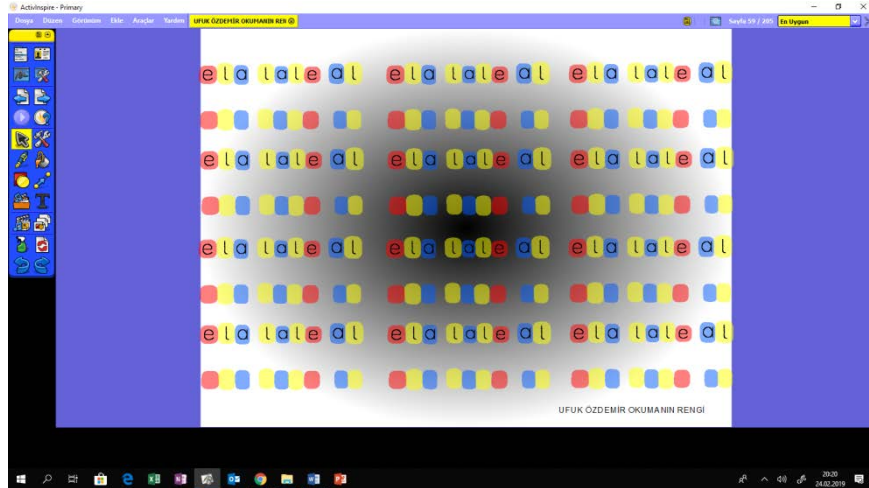

Şekil 3.48: “ELA AL” Cümlesini Yazma Çalışması

Hece, kelime ve cümlelerle çeşitli okuma ve yazma çalışmaları yapılır. (bkz. şekil 3.49 şekil 3.50 şekil 3.51 şekil 3.52 şekil 3.53 şekil 3.54 şekil 3.55)

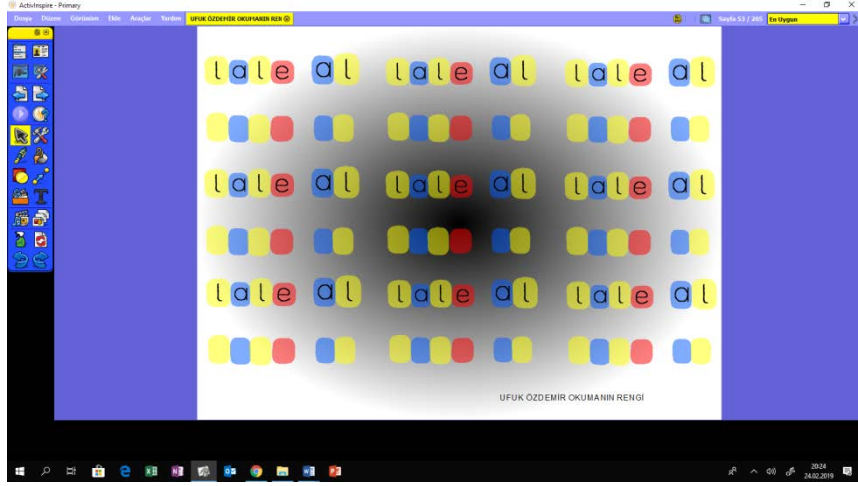
Şekil 3.49: “ELA LALE AL” Cümlesini Okuma Çalışması

Şekil 3.50: “ELA LALE AL” Cümlesini Yazma Çalışması

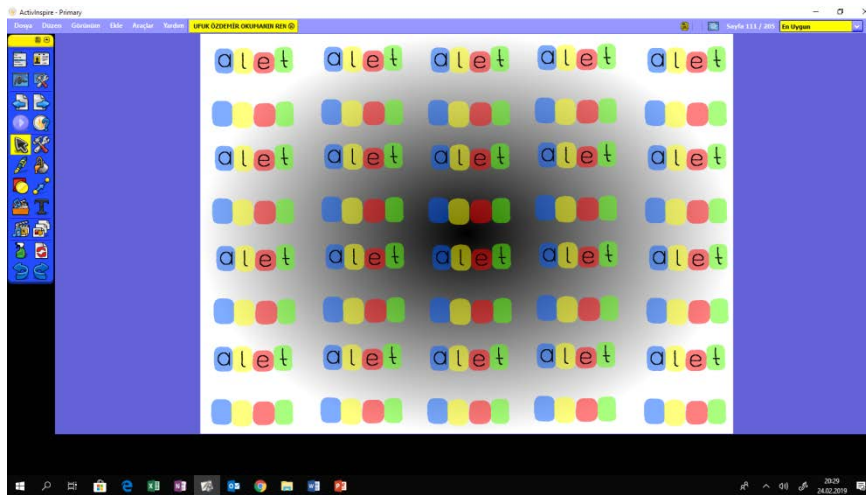
Şekil 3.51: “LALE AL” Cümlesini Okuma Çalışması

Şekil 3.52: “LALE AL” Cümlesini Yazma Çalışması

Şekil 3.53: “ALET” Kelimesini Okuma Çalışması

Şekil 3.54: “ALET” Kelimesini Yazma Çalışması

Şekil 3.55: “LALE ATLET AL” Cümlesini Okuma Çalışması

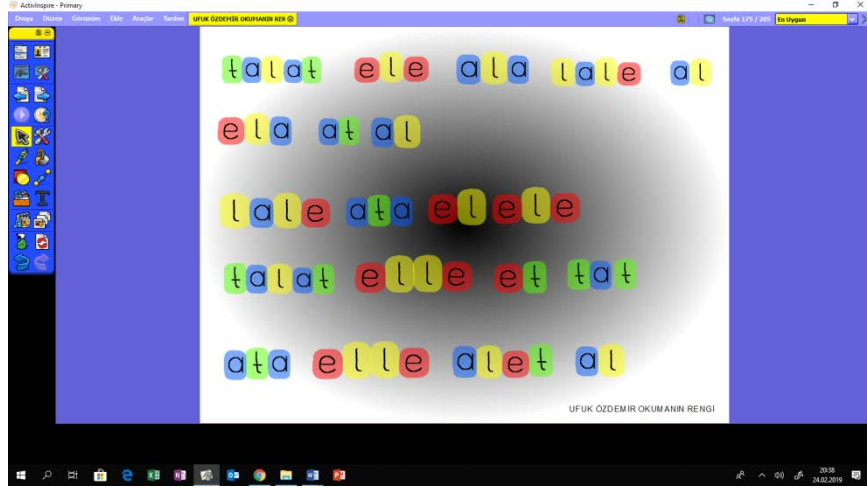
Cümleler ile metinler oluşturularak okuma çalışmalarına devam edilir. (bkz. şekil 3.56 şekil 3. 57 şekil 3.58)

Şekil 3.56: “ELA LALE EL ELE” Metin Okuma Çalışması

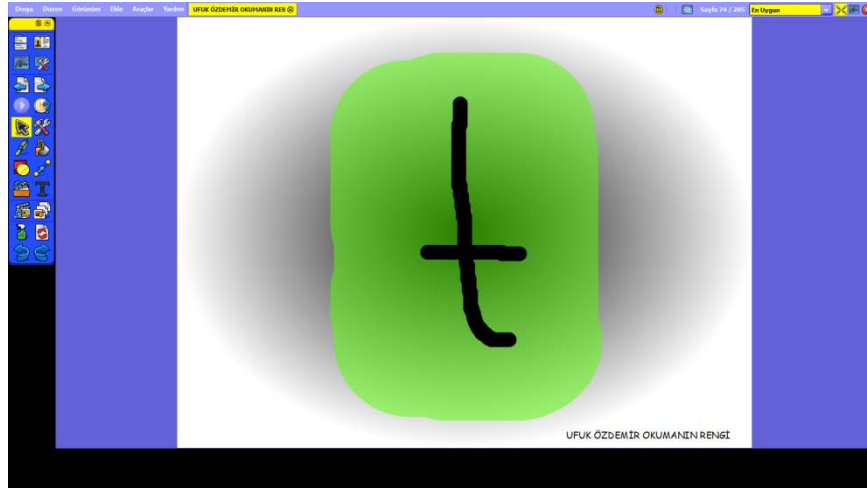

Şekil 3.57: “ATA TALAT EL ELE” Metin Okuma Çalışması

Şekil 3.58: “TALAT ELE ALA LALE AL” Metin Okuma Çalışması

“T “ harfi için (bkz. şekil 3.59) yeşil renkli zemin kullanılır ve örneklerde belirtildiği şekilde hece, kelime, cümle çalışmaları yapılarak pekiştirilir. (bkz. şekil 3.53 şekil 3.54 şekil 3.55 şekil 3.56 şekil 3.57 şekil 3.58 şekil 3.59)

Şekil 3.59: “T” Harfini Okuma Çalışması

Alfabemizde bulunan 29 harfin her biri ayrı bir renk ile eşleştirilemeyeceği için, Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programında en fazla 6 harf renklendirilerek uygulama geliştirilmiş fakat araştırmada hepsi kullanılmamıştır. Genellemenin artmasıyla birlikte ilkokullarda okuma öğretiminde kullanılan metinler ile devam edilmiştir. İlk önce “e ve “L” harfi ile oluşturulan metinler okunmuş, daha sonra sürekli birer harf ekleyerek yeni hece, kelime, cümle ve metinler oluşturulmuştur. Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı kullanılarak yapılan öğretimin ardından genellemede görülen artış ile birlikte renkler ortadan kaldırılarak öğretime devam edilmiştir.

3.6 Uygulama

Uygulama, başlama düzeyi, yoklama evresi, uygulama evresi, izleme evresi aşamalarından oluşmuştur.

3.6.1 Başlama Düzeyi Ve Yoklama Oturumları

Yoklama evresi yoklama denemeli ya da yoklama evreli olarak iki biçimde tasarlanabilir. En az üç davranış eşzamanlı ve aralıklarla gözlenir ve ölçülür. Her bir davranışa ilişkin hâlihazırdaki performans değerlendirilir. Kararlı veri elde edildikten sonra uygulamaya geçilmeden önce bağımlı değişkenin ileride göstereceği performansa ilişkin kestirimde bulunulur. Yoklama evresindeki kararlılık veri noktalarının düzeyinde minimum değişkenlik ile tanımlanır. Kararlılık elde edildikten sonra araştırmacı iki davranışta zaman zaman yoklama verisi toplamaya devam ederken (yoklama denemeli) birinci davranış ta uygulamaya başlar (Tekin-İftar, 2012).

Başlama düzeyi evresi, 3 grup ve her grup için 6 aşamadan oluşmuştur. Birinci Grup: “e, l, el, le, ele”; harf, hece, kelimelerinden ve altı aşamadan oluşmuştur. İkinci grup: “a, al, la, ala, lala”; harf, hece, kelimelerinden ve altı aşamadan oluşmuştur. Üçüncü grup: “ela, el al, ela al, lala” hece, kelime, cümlesinden ve altı aşamadan oluşmuştur. Gruplarda bulunan her bir harf, hece, kelime ve cümlenin uygulanacağı altı aşama belirlenip aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Her bir harf, hece, kelime ve cümle için;

AŞAMA 1: Harf, hece, kelime veya cümlenin siyah beyaz yazılı materyal üzerinden tanınması ve okunması,

AŞAMA 2: Harf, hece, kelime veya cümlenin siyah mürekkepli kalem ile araştırmacı tarafından yazılması, Ahmet’in okumasının istenmesi,

AŞAMA 3: Harf, hece, kelime veya cümlenin araştırmacı tarafından sesli söylenerek, Ahmet’in siyah mürekkepli kalem ile beyaz kağıt üzerine yazmasının istenmesi,

AŞAMA 4: Harf, hece, kelime veya cümlenin, beyaz kağıt üzerine siyah mürekkep ile yazılı kelime veya cümleler içinden Ahmet’in göstermesinin veya okumasının istenmesi,

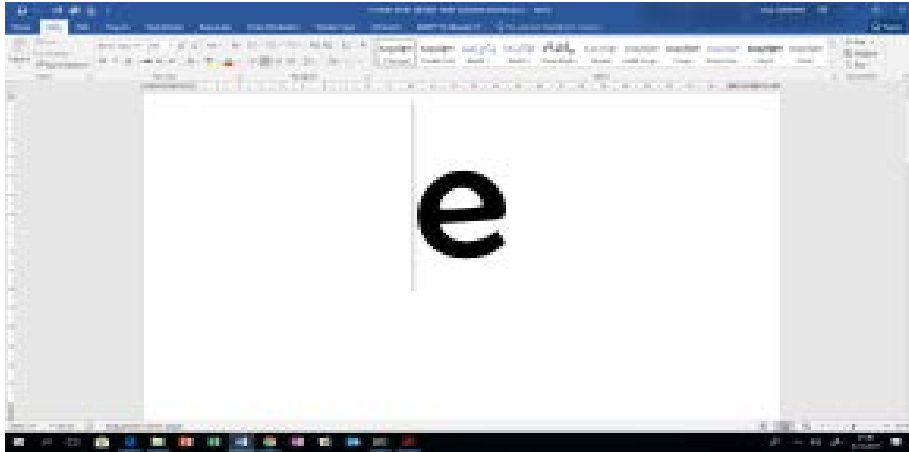
AŞAMA 5: Harf, hece, kelime veya cümlenin, dört değişik seçenek arasından bulunup göstermesinin veya vermesinin istenmesi,

AŞAMA 6: Harf, hece, kelime veya cümlenin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan metin içinden bulunup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okumasının istenmesi, olarak belirlenmiştir.

Yoklama evresinde kullanılacak materyaller hazırlanırken; öğretilecek harf, hece, kelime ve cümleler, beyaz A4 kağıdı üzerine siyah renk ile yazılmış, aynı zamanda bilgisayarda digital olarak hazırlanmıştır. Ahmet'in yazı uygulamasında kullanması için beyaz renkli A4 kağıdı, bir adet siyah renkli tükenmez kalem ve bir adet kurşun kalem hazır bulundurulmuştur. Başlama düzeyi verileri alınırken her hangi bir pekiştireç ve ipucu kullanılmamıştır.

3.6.1.1 Başlama düzeyi ve yoklama verilerinin alınması

AŞAMA 1. Harf, hece, kelime veya cümlenin siyah beyaz yazılı materyal üzerinden tanınması ve okunması,

Şekil 3.60: Harf Tanıma ve Okuma Çalışması

Çalışma masasına Ahmet ile karşılıklı oturulmuştur. “e” harfinin yazılı olduğu (bkz. şekil 3.60) A4 ebadındaki beyaz kağıt, bilgisayar çıktısı olarak alınıp Ahmet'in oturduğu masanın üzerine konulmuştur. Ahmet'e aşağıdaki yönergeler verilerek:

- Ahmet okur musun?
- Ahmet burada ne yazıyor, söyler misin?

Şeklinde sorularak “e” harfini tanıyıp okuması ve söylemesi istenmiştir.

Ahmet'in gördüğü harfi tanımadığı ve okuyamadığı tespit edilmiştir. Çoğunlukla gördüğü harf ve hecelerde “ dokuz veya baba” ifadelerini kullanmıştır.

AŞAMA 2. Harf, hece, kelime veya cümlenin, siyah mürekkepli kalem ile araştırmacı tarafından yazılması, Ahmet'in okumasının istenmesi,

Çalışma masasına Ahmet ile karşılıklı oturulmuştur. Masaya bir kalem ve boş A4 kağıdı konulmuştur. Araştırmacı tarafından kağıt üzerine, kurşun kalem veya siyah mürekkepli tükenmez kalem ile sayfanın ortasına gelecek şekilde büyükçe “e” harfi yazılmıştır. Ahmet'e:

- Ahmet okur musun?
- Okur musun burada ne yazıyor?
- Ahmet burada ne yazıyor, söyler misin?

Şeklinde sorular sorularak okuması ve söylemesi istenmiştir. Tüm bu uygulamalar, dikkatini toplaması sağlandıktan sonra uygulanmıştır.

Ahmet yine aynı şekilde dokuz veya baba ifadelerini sıklıkla kullanmıştır.

AŞAMA 3. Harf, hece, kelime veya cümlenin araştırmacı tarafından sesli söylenerek, Ahmet'in siyah mürekkepli kalem ile beyaz A4 kağıdı üzerine yazmasının istenmesi:

Çalışma masasına Ahmet ile karşılıklı oturulmuştur. Masaya bir kalem ve boş A4 kağıdı konulmuştur. Ahmet'e masada bulunan kalem verilerek araştırmacı tarafından “e” , “eee” şeklinde kısa ve uzun olarak “e” harfi söylenmiş, “e” harfini yazması istenmiştir.

- -“e” yazar mısın?
- -Ahmet “e” yazar mısın?
- -“eee” yazar mısın?
- -Ahmet “eee” yazar mısın? Soru cümleleri kullanarak yazması istenmiştir.

Ahmet, oturumların birinde yuvarlak bir şekil çizerken, diğer oturumlarda düz bir çizgi çizmiştir.

AŞAMA 4. Harf, hece, kelime veya cümlenin, beyaz kağıt üzerine siyah mürekkep ile yazılı kelime veya cümleler içinden “e” harfini göstermesi veya okumasının istenmesi, (bkz. şekil 3.61)

Şekil 3.61: Kelime İçinde Harfi Tanıma ve Okuma Çalışması

Çalışma masasına Ahmet ile karşılıklı oturulmuştur. Araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış olan, beyaz A4 kağıdı üzerine siyah renk ile yazılmış olan, içinde “e” harfi geçen kelimelerin olduğu kağıtlar masanın üzerine getirilmiştir. Her bir kelimenin yazılmış olduğu ayrı dokümanlar, sırasıyla Ahmet’e gösterilerek;

Ahmet, “e” yi gösterir misin?

“e” yi göster. Şeklinde söylenerek, yazılı kelimelerin içinde geçen “e” harfini göstermesi istenmiştir.

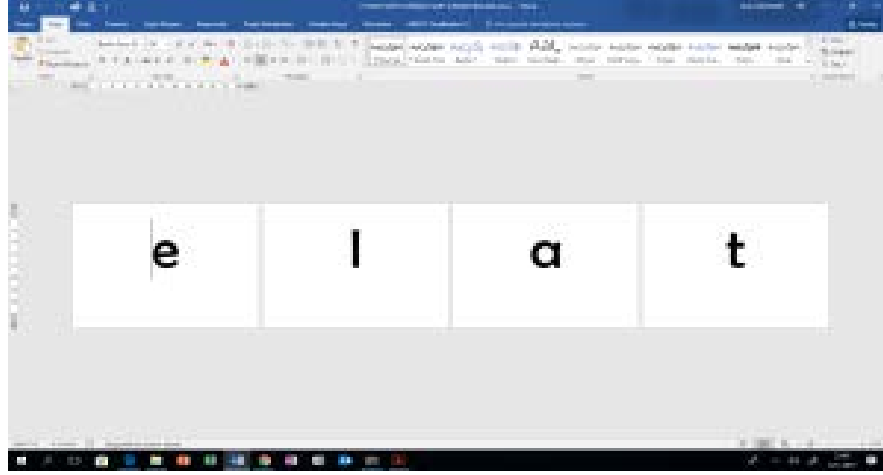
Daha sonra aynı kağıt üzerinde, araştırmacı tarafından, kelimelerin içinde bulunan “e” harfleri parmak ile işaret edilerek;

- -Ahmet burada ne yazıyor okur musun?
- -Bunu okur musun?
- -Bunu söyler misin?

Şeklinde sorularak, kelimelerin içindeki “e” harfini tanıyıp tanımadığı ve okuyup okuyamadığı tespit edilmiştir.

Ahmet, okuması istenilen harfi gördüğünde dokuz ve baba ifadelerinden birini kullanmıştır.

AŞAMA 5. Harf, hece, kelime veya cümlenin, dört değişik seçenek arasından bulup göstermesi veya vermesinin istenmesi, (bkz. şekil 3.62)

Şekil 3.62: Dört Seçenek Arasından İstenilen Harfi Bulma Çalışması

Çalışma masasına Ahmet ile karşılıklı oturulmuştur. Dört tane beyaz A4 kağıdından her birine, sırayla “e, l, a, t” harfleri büyük siyah renk ile yazılarak masanın üzerine sıralanmıştır. Ahmet’e;

- -Ahmet, bana “e” harfini verir misin?
- “e” hangisi verir misin?

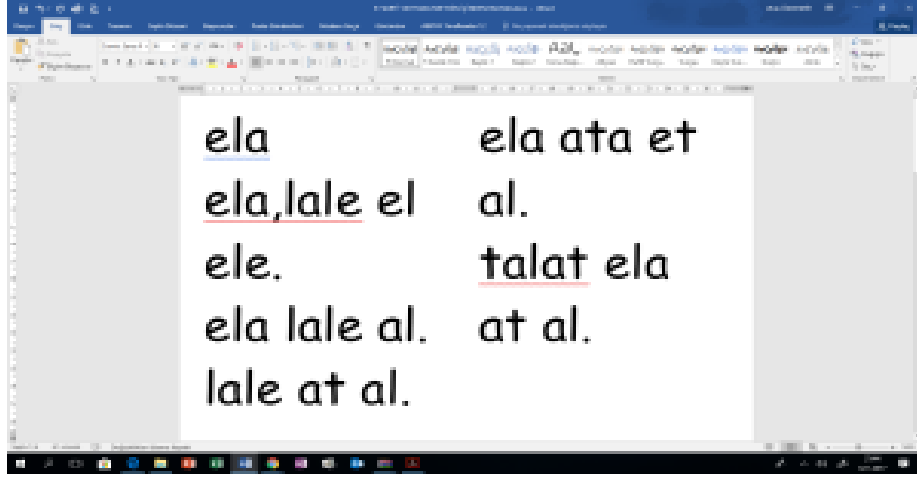
Şeklinde sorular yöneltilerek dört farklı seçenek arasından “e” harfini bulup vermesini istenmiştir.

Ahmet, seçenekler arasından herhangi birini verdikten sonra, harfler tekrar karıştırılarak masa üzerine sıralanmıştır. Aynı işlem 2. ve 3. kez tekrarlanmıştır.

Bu işlem en az üç kez tekrarlanmıştır. Uygulama yapılmadan önce, dikkatini toplaması beklenmiştir.

Ahmet hiçbirinde “e” harfini seçenekler arasından bulup gösterememiş ve alıp verememiştir.

AŞAMA 6. Harf, hece, kelime veya cümlenin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan metin içinden bulunup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okumasının istenmesi. (bkz. şekil 3.63):

Şekil 3.63: Metin İçerisinden İstenilen Harfi Bulma ve Okuma Çalışması

Bilgisayarda Word belgesi üzerine siyah renk ile yazılmış metinler projeksiyon vasıtası ile akıllı tahta üzerine yansıtılmıştır. Ahmet ile birlikte tahtanın önüne gelerek, metnin içinde geçen “e” harfini göstermesi veya araştırmacı tarafından metnin içinde gösterilen “e” harfini okuyup söylemesi istenmiştir.

- -Ahmet, “e” harfini gösterir misin? Diyerek metnin içinde geçen “e” harfini parmağı ile göstermesi istenmiştir.
- Araştırmacı, işaret parmağı ile metin içinde geçen “e” harfini göstererek;
- -Ahmet, bunu okur musun? Diyerek “e” harfini tanıyıp okuması istenmiştir.

Ahmet, okuduğu harfi çoğunlukla, “baba veya dokuz” ifadelerini kullanarak cevaplamış, “e” harfini tanımamış ve okuyamamıştır.

Başlama düzeyi evresi verileri 3 grupta bulunan 14 davranış için ayrı ayrı uygulanmıştır.

Başlama düzeyi verileri üçer oturum şeklinde alınmış. Ahmet’in 14 davranış için alınan başlama verilerinden hiçbiri ile ilgili ön bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir.

3.6.2 Uygulama evresi

Birinci davranışta ölçüt karşılanıncaya değin uygulamaya devam edilir ve bu evredeki performans başlama düzeyindeki performansla karşılaştırılır. Değişiklik istendik yönde ise, bu aşamada araştırmacı bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisine ilişkin tahminde bulunur. Modelde

başlama düzeyi (yoklama) /uygulama evresi sırası art-zamanlılık ilkesine göre uygulanarak deneysel kontrol sağlanır. Örneğin, tüm davranışlarda eşzamanlı olarak başlama düzeyi verisi toplanır ve birinci davranışta uygulamaya geçilir. Bu sıra (başlama düzeyi ve uygulama evresi sırası) art-zamanlı olarak önce birinci davranışta, ardından ikinci davranışta ve son olarak üçüncü davranışta yinelenir. Ancak ikinci ve üçüncü davranışta başlama düzeyi verisi toplamak için ya yoklama denemesi oturumları ya da birinci davranışta uygulama evresinde ölçüt karşılanınca tüm davranışlarda eşzamanlı olarak yoklama evresi (bu planlama modelin yoklama denemeli ya da yoklama evreli olarak tasarlanmasına göre farklılık gösterir) düzenlenir. Birinci davranışta uygulama evresinde ölçüt karşılandıktan sonra ikinci davranışta uygulamaya geçilir. Üçüncü davranışta başlama düzeyi verisi toplamak için ya yoklama denemesi oturumları ya da ikinci davranışta uygulama evresinde ölçüt karşılanınca tüm davranışlarda eşzamanlı olarak yoklama evresi düzenlenir. İkinci davranışta da ölçüt karşılanırsa bu evredeki performans ikinci davranışın başlama düzeyi evresiyle karşılaştırılır. İkinci davranışta görülen bu değişiklik birinci davranışta görülen değişikliğe benziyorsa araştırmacı birinci davranışta yaptığı tahmini ikinci davranışta doğrulamış olur. Diğer bir deyişle, bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında bağıntısal bir ilişki olduğu sonucuna varır. Bu uygulama üçüncü davranış için de aynen tekrarlanır ve benzer etki görülürse araştırmacı bir önceki durumda doğrulama sırasında gördüğü etkiyi yinelemiş olur. Dolayısıyla, bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki işlevsel ilişkiyi güçlü bir biçimde ortaya koymuş olur. (Tekin-İftar ve ark. 2001). Başlama düzeyi verilerinden sonra uygulama düzeyi verileri alınmaya başlanmıştır. Uygulama düzeyi verileri için “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Öğretim” programından oluşan renkli materyaller hazırlanmıştır.

Uygulama düzeyi evresi, 3 grup ve her grup için 6 aşamadan oluşmuştur. Her bir harf, hece, kelime ve cümlelerin uygulanacağı altı aşama belirlenip aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Birinci Grup: “e, l, el, le, ele”; harf, hece, kelimelerinden ve altı aşamadan oluşmuştur.

İkinci grup: “a, al, la, ala, lala”; harf, hece, kelimelerinden ve altı aşamadan oluşmuştur.

Üçüncü grup: “ela, el al, ela al, lale” hece, kelime, cümlesinden ve altı aşamadan oluşmuştur.

Gruplarda bulunan her bir harf, hece, kelime ve cümlenin uygulanacağı altı aşama belirlenip aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Her bir harf, hece, kelime ve cümle için;

AŞAMA 1: Harf, hece, kelime veya cümlenin, o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine siyah renk ile yazılmış materyal üzerinden tanınması ve okunması,

AŞAMA 2: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine araştırmacı tarafından yazılması; Ahmet’in okumasının istenmesi,

AŞAMA 3: Harf, hece, kelime veya cümlenin, araştırmacı tarafından sesli söylenerek, Ahmet’in A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine yazmasının istenmesi,

AŞAMA 4: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine yazılmış hece, kelime, veya cümle içinden gösterilmesi veya okunmasının istenmesi,

AŞAMA 5: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine yazılmış harflere ait kağıtlardan oluşan dört değişik seçenek arasından bulunup gösterilmesi veya verilmesinin istenmesi,

AŞAMA 6: Harf, hece, kelime veya cümlenin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan, renkler ile eşleştirilerek oluşturulan metin içinden, istenilen harf, hece, kelime, veya cümlenin bulunup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okunmasının istenmesi, şeklinde belirlenmiştir.

3.6.2.1 Uygulama ders planı basamakları ve dikkat edilecek hususlar

Hazırlık: Derse başlamadan önce gerekli hazırlıklar:

- Derse gelmeden önce işlenecek bölümün çıktılarının alınması,
- Kağıt, boya kaleminin önceden hazırlanması,

- Bilgisayarda okuma ile ilgili renkli çalışmaların, renkli heceli metinlerin, Pdf formatındaki okuma parçalarının açılması,
- Arka planda ve ders aralarında çalmak üzere gerekli müziklerin hazırlanması,
- Sınıfın bir köşesinde hazırda bir flüt bulundurulması,
- Derse başlamadan hemen önce bilgisayardan müzik açarak öğrencinin sınıfa davet edilmesi (hemen hemen her OSB’li öğrenci müziğe ilgi duymaktadır ve öğrenciyi müzik ile karşılamak sınıfa mutlu ve istekli girmelerini sağlamaktadır.)
- Sınıfta karşılaşmada, "nasılsın, iyi misin?" diye hatır sorulması, cevap veremeyecek durumda ise "ben seni bu gün çok iyi gördüm" diyerek moral verici bir cümle kurulması. Bu cümleleri söylerken yüzündeki ifadenin kontrol edilmesi,
- Devamında ; "Geçen sefer çok beğenmişim", " Çok güzel ilerliyorsun, bu sefer daha iyi olacağından kesinlikle eminim" diyerek özgüven duygusunun gelişmesinin ve kendini iyi hissetmesinin sağlanması,
- "Ne dersin? biraz müzik dinleyelim mi?" Deyip müziğin sesini açarak, sınıfta bulunmaktan keyif almasını sağlamak için zaman kazanmaya çalışılması (5-10 saniyeyi geçmemeli, uzatmamaya özen gösterilmeli.)
- Keyif aldığı en üst sınırdaki derse geçiş yapılmalı.
- Arkasından müziğin sesi iyice kısılarak “Haydi bakalım, şimdi tahtaya çıkıyoruz, çok kısa çalışacağız. Senden yapabileceğinin en iyisini istiyorum. Yapamaz mısın yoksa? Yapamazsan söyle!...”. (Bu şekilde davranarak derse ilgisini daha fazla topladığını görmek)
- Tahtaya yaklaştırırken hafifçe kolunun ve ya omuzunun arkasına dokunarak tahtaya kadar eşlik edilmesi.

Uygulamaya başlarken

- “Haydi bakalım başlayalım” diyerek okuma çalışmasına başlanması.
- Okuma başladıktan sonra sık sık “Aferin”, “Çok güzel”, “Harikasin” , “İşte bu”, “Tam istediğim gibi oldu.”, “Heey! Nasıl yaptın bunu?”,

“Aynısından bir daha istiyorum”, ”Sakın bozma ha!”, “Ben bunu yapabileceğini biliyordum.”, “Çak bakalım” gibi motivasyonu arttırıcı kelime ve cümlelerin arka arkaya söylenmesi, bu şekilde çalışma süresinin uzaması ve dikkatin en üst seviyede olmasına gayret edilmesi,

- Ses tonunun ve vurguların duruma göre azaltılıp çoğaltılması,
- Kelimeleri tekrarlar iken doğru sesin ve hecenin yakalandığı her an yukarıda sözü edilen sözlü pekiştiricilerin kullanılmasına dikkat edilmesi, yine farklı bir şekilde, yukarıdaki cümlelerin arasında, baş parmağın kaldırılarak doğru söylediğinin onaylanması, cümlelerin arasında yine doğruları yakaladıkça el kaldırıp gülümseyerek “çak” denmesi,
- Okunacak metnin nerede bitirileceğinin belirlenmesi. Bu konuda kararlılık gösterilmesi. Bölümün sonuna gelmeden bırakmak istediğinde, “Asla” “Kesinlikle bırakmamalısın, Asla vazgeçemezsin. Aferin benim kızıma- oğluma. Sonuna kadar... Çok az kaldı. Tamamlayalım, hadi göreyim seni” gibi ifadelerle bölümün sonunun getirilmesi,
- "İşte bu kadar ,şimdi biraz müzik dinleyelim" diyerek müziğin sesinin açılması, Müziğin yaklaşık 15-20 saniye kadar çalınarak sonra sesinin kısılması, müzikten sonra masanın karşısına geçmesinin istenmesi ve onunla konuşma çabasına girilmesi,
- Çalışma devam ettirilirken yine sürenin bireyin sıkılmayacağı şekilde ayarlanması, bu süreçte aynı motive edici cümlelerin kullanılması
- Masada okuma ve tekrar çalışması yapılması,
- Çalışmaya başlamadan yine başlama ve bitiş sınırlarının uygulamacı tarafından belirlenmesi,
- Okumaya ve tekrara başlarken çenesinin altına elle dokunularak konuşmaya ve tekrara daha çabuk adapte olmasının ve yanlışlarının düzeltilmesinin sağlanması,
- Tekrar ve okuma sırasında ses tonunu ayarlamak için uygulamacının elini belli bir hizada tutarak, sesini azaltıp çoğaltması gerektiğinin vurgulanması. (Yine aynı şekilde doğru olan tekrarlardan sonra eller ile

“çak yapma”, veya alkışlama kullanılabilir. Böylece öğrenci başarıya motive edilecek, ve bundan keyif alması sağlanacaktır.)

- Belli bir süre okuma yaptıktan sonra yine müziğin açılması, bu sefer tahtaya kaldırılıp boş sayfa açılarak istediği gibi karlayabileceğinin söylenmesi,
- Ayakta yapılan çalışmaların aralığında oturarak etkinlik yaptırmaya, oturarak yapılan derslerin aralığında ayakta etkinlikler yaptırmaya özen gösterilmesi,
- Uygulama biterken
- Dersin biteceğine yakın sıkılma veya dikkat dağıldığının fark edilmesi durumunda “ Çok az kaldı, dayan biraz daha" diyerek veya "Benim için bu kadar yeterli fakat yarım bırakamayız. Şurayı da tamamlayalım bırakalım. Fark ettin mi bu gün ne kadar güzel okudun. Aferin sana" diyerek çalışmanın tamamlanması,
- Dersin en verimli ve başarılı noktada bitirilmesine özen gösterilmeli.

Yukarıda bahsedilen hususlara dikkat edilerek yapılacak uygulamada derse ve sınıfa girerken ve ders esnasında sık sık:

"Hoş geldin kızım-oğlum, nasılsın? Hazır mısın, başlayalım mı? Geçen ders çok iyiydin. Benim çok hoşuma gitti. Bu sefer daha iyi olacağından eminim. Her seferinde daha iyiye gidiyorsun. İşte bu! Haydi göreyim seni. Göster kendini. Senin bunları yapabileceğini biliyordum.Hiç merak etme daha iyisi olacak. Sana sonuna kadar güveniyorum.Bu kadarını yaptıysan, daha iyisini de yapabileceğini kesinlikle biliyorum. Asla vazgeçmek yok. Sonuna kadar... Ne dersin başlayalım mı? Hazır mısın? Haydi bakalım" veya "İnanamıyorum, nasıl yapıyorsun bunları? Aferin sana. Sakın pes etme. Sakın bırakma. Aferin kızıma, aferin oğluma. Harikasın. Daha iyisini yapabileceğini biliyorum. Ohoooo bu kadar mı? Bunu mu yapabiliyorsun. Haydi bakalım, göster kendini. Hayatta kabul etmem" gibi ifadelerin kullanılması da öğrenme ortamında iletişimi güçlendirici etki yapacaktır.

3.6.2.2 Derste ve sınıfta kullanılan pekiştiriciler

Bu araştırma çalışmasında üst kısımda bahsedildiği gibi bol miktarda sözel pekiştiriciler kullanılmaya özen gösterilmiş ve aşağıda hangi amaçla hangi pekiştiricinin kullanıldığı daha detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Derse ve sınıfa girerken,

-Hoş geldin kızım-oğlum, nasılsın? Sorularıyla karşılama yapılmıştır.

-Hazır mısın, başlayalım mı? İfadeleriyle ortak çalışılacağı ve onun fikrine de ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.

-Geçen ders çok iyidim. Benim çok hoşuma gitti.

-Bu sefer daha iyi olacağından eminim.

- Her seferinde daha iyiye gidiyorsun. İfadeleriyle başarılı olduğu hissettirilmiştir.

- -İşte bu!
- -Haydi göreyim seni.
- -Göster kendini. İfadeleriyle cesaretlendirilmiştir.
- -Senin bunları yapabileceğini biliyordum.
- -Hiç merak etme daha iyisi olacak. İfadeleriyle kendine güvenmesi sağlanmıştır.
- -Sana sonuna kadar güveniyorum.
- -Bu kadarını yaptıysan, daha iyisini de yapabileceğini kesinlikle biliyorum.
- -Asla vazgeçmek yok. Sonuna kadar...ifadeleriyle ileriye yönelik azimle çalışması ve çabalamaktan vazgeçmemesi istenmiştir.

Uygulama sırasında

- -Ne dersin başlayalım mı?

-Hazır mısın? Haydi bakalım. İfadeleriyle derse başlamaya kendini hazırlaması istenmiştir.

- İnanamıyorum, nasıl yapıyorsun bunları?

- Aferin sana. İfadeleriyle başardığı her şeyin önemli olduğunu ve dikkatten kaçmadığı belirtilmiştir.

- -Sakın pes etme!
- -Sakın bırakma. İfadeleriyle zorlansa dahi sorunu çözmek için çabalaması gerektiği istenmiştir.
- -Aferin kızıma, aferin oğluma. Harikasın ifadeleriyle hem samimiyet, hem de takdir edilmiştir.
- -Daha iyisini yapabileceğini biliyorum.
- -Ohoooo bu kadar mı?
- -Bunu mu yapabiliyorsun. İfadeleriyle ona inanıldığı ve kendisini daha yetenekli olduğunun fark edildiği hissettirilmiştir.
- -Haydi bakalım, göster kendini. İfadeleriyle hevesle ve istekle kendini aşması istenmiştir.
- -Hayatta kabul etmem. İfadesiyle kendisinde var olan gücü artırması beklenmiştir.

Bu pekiştireç ifadelerinin dersin işlenişine göre doğru yerlerde kullanıldığı takdirde OSB’li öğrencinin öğrenme sürecini kısalttığı, dikkat süresini en üst seviyeye çıkardığı, olumsuz davranışları ise azalttığı görülmüştür. Ders ve çalışma süresi bu tür pekiştireçlerle mümkün olduğu kadar en üst seviyeye çıkarılabilmektedir.

3.6.2.3 Ahmet ile uygulama düzeyi

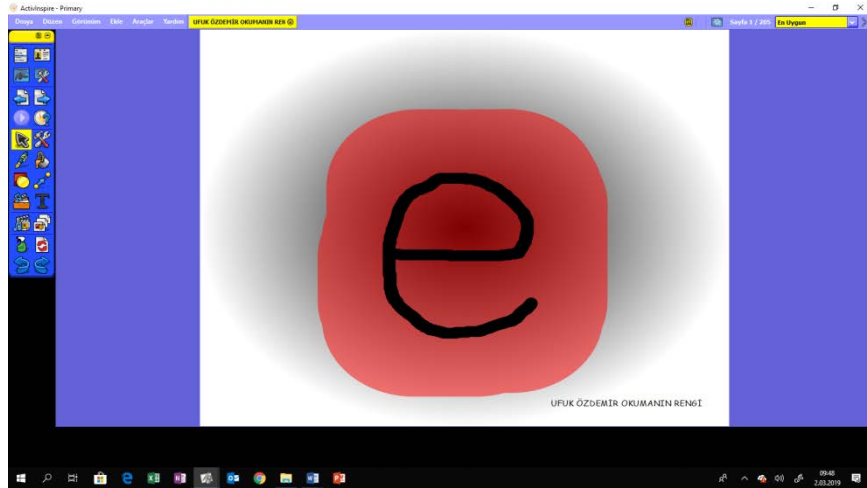
İlk Ders

Uygulamacı, masanın üzerinde bir a4 kağıt, bir kalem bulundurarak Ahmet’i odaya çağırıştır. Masaya karşılıklı oturduktan sonra Ahmet’e masadaki kalemi göstererek, eline alıp havaya kaldırmasını istemiştir. Ahmet kalemi almış ve havaya kaldırmıştır. Uygulamacı “oooo, çok güzel, tebrik ederim, harika diyerek masaya tekrar koymasını söylemiş ve bir daha yapıp yapamayacağını sorarak tekrar kaldırmasını istemiştir. Ahmet tekrar kaldırıncaya tebrik etmiş ve dersin bittiğini söyleyerek gidebileceğini belirtmiştir. Ahmet, devam ettiği Spor Kulübündeki Yaşam Koçu ile birlikte dışarıya çıkmış, böylece ilk ders 5 dakika

bile sürmeden bitmiştir. İlk derslerin çok kısa olması ve öğrencinin başarabildiklerinden başlanması önemlidir. Zira çocuk, başarabildiği oranda derse ilgi duyar. Kalem alıp kaldırmak onun başarabileceği bir şeydir. Bunun önemli görülmesi ve takdir edilmesi daha sonra zorlaşacak olan koşullara katlanabilmesi için motivasyon verecek, derse ilgisini artıracaktır. Aynı zamanda dersin ilk başta çok kısa tutulması en baştan derse karşı tepki oluşturmasının önüne geçecek ve sonraki derslere istekli gelmesini sağlayacaktır.

“E” Harfi İlk Ders Öğretim

Aşama 1: Harf, hece, kelime veya cümlenin, o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine siyah renk ile yazılmış materyal üzerinden tanınması ve okunması,

Şekil 3.64: “E” Harfini Okuma Çalışması

Araştırmacı, Ahmet ile karşılıklı çalışma masasına oturmuştur. “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile oluşturulan “e” harfi Ahmet’in oturduğu çalışma masasının üzerine konulmuştur. (bkz. şekil 3.64)

Ahmet’e:

- Ahmet, bakar mısın buraya? Diye söyleyerek parmak ile harf gösterilmiştir.
- Dinle şimdi! Diyerek, araştırmacı tarafından “e” diye seslendirilmiştir. Daha sonra Ahmet’in söylemesi istenmiştir. Ahmet, burada “laa” şeklinde bir ses çıkarmıştır.

- “e” harfi tekrar parmak ile işaret edilerek ve parmak ile üzerinden çizilerek:
- Adını söylüyorum. “e” , “e” der misin “ee” şeklinde söylenmiş ve Ahmet’in çenesinin altına dokunularak söylemesi istenmiştir.

Ahmet, “e” diye harfi okumuştur.

Daha sonra Ahmet’e “verir misin parmağını?” diye söyleyerek, işaret parmağı tutulmuş, kağıt üzerinde yazılı olan “e” harfinin üzerinden parmak ile çizmesi sağlanmıştır. Ahmet çizerken, “e” diye söylemesi istenmiştir. Ahmet “e” diye birkaç kez seslendirdikten sonra “Aferin sana! Çak bakalım! Şeklinde motive edici cümleler kullanılmıştır.

- Program ile hazırlanan “e” harfi yazılı kağıt, çalışma masasına getirilerek kapalı halde bırakılmıştır. Daha sonra ters çevrilerek açılmış ve “söyle misin bu nedir?” Diye sorulmuştur.

Ahmet’ten “e” harfini seslendirmesi istenmiştir. Daha sonra tekrar “Aferin sana” diye motive edilerek 3 kez tekrar edilerek pekiştirilmiştir.

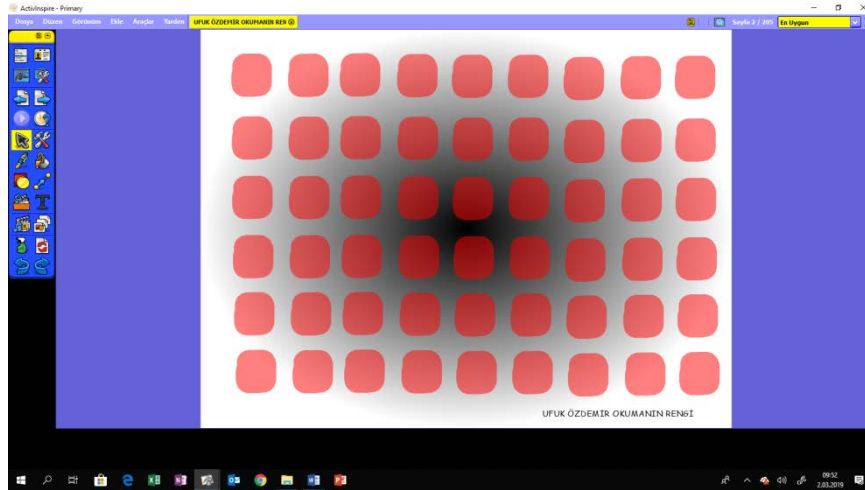
Şekil 3.65: Kelime İçinden “E” Harfini Okuma Çalışması 1

Şekil 3.66: Kelime İçinden “E” Harfini Okuma Çalışması 2

(bkz.Şekil 3.65 ve şekil 3.66) daki gibi benzer çalışmalar masaya sırası ile koyularak sadece “e” harfi görülecek bölümleri açılıp, diğer bölümler kapatılarak okuması istenmiştir. Ahmet hepsini doğru bir şekilde okuyup tamamlamıştır.

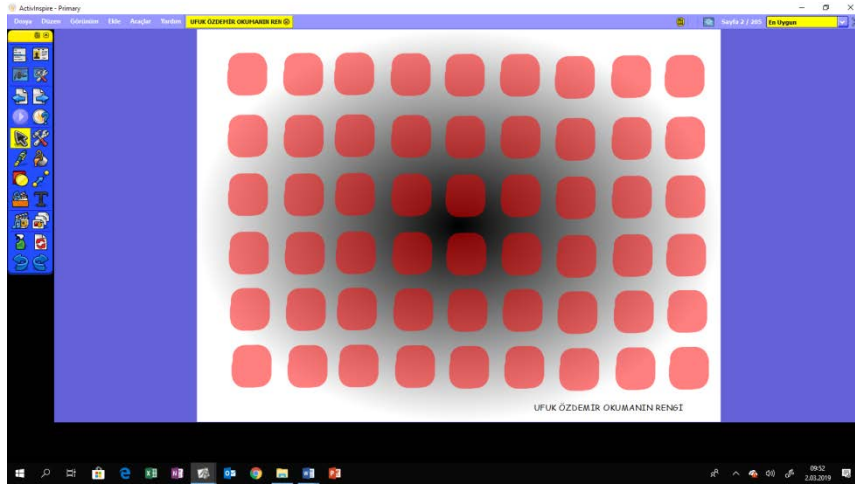
Aşama 2: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine araştırmacı tarafından yazılması; Ahmet’in okumasının istenmesi,

Şekil 3.67: Yazılan İlgili “E” Harfini Okuma Çalışması

Sonraki aşamada içi boş kırmızı renklere oluşan çalışma önüne koyularak kalemi tutması istenmiştir. Araştırmacı tarafından desteklenerek; “Beraber yazıyoruz şimdi” diyerek elinden tutulmuş, kırmızı renklerin üzerine “e” harfini yazması istenmiştir. Her yazımdan sonra, araştırmacının eli Ahmet’in çenesinin altına dokunarak, “e” diye söylemesi istenmiştir. (bkz. şekil 3.67)

Aşama 3: Harf, hece, kelime veya cümlenin araştırmacı tarafından sesli söylenerek A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine Ahmet'in yazmasının istenmesi, (bkz. şekil 3.68)

Şekil 3.68: Söylenen İlgili “E” Harfini Yazma Çalışması

Daha sonra Ahmet'e denemek isteyip istemediği sorularak, kalem ile yazması istenmiştir. Ahmet ilk denemelerinde yazmakta zorlanmış ve yanlış yazmıştır.

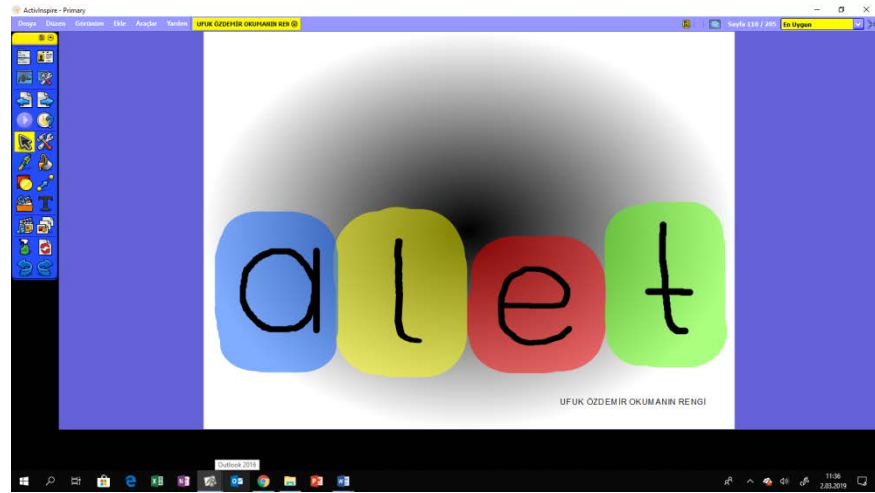
- Ahmet' ten tahtaya kalkması istenerek Akıllı tahtada “e” harfi gösterilerek bu harfi tekrar etmesi ve okuması istenmiştir.
- İçi boş olan kırmızı renkli bölümler üzerine Ahmet'in eline destek verilerek, “e” harfi yazılmış ve söylemesi istenmiştir. Ahmet yazılan “e” harflerini seslendirmiş ve doğru bir şekilde okumuştur. Yazarken yaptığı hatalar araştırmacı tarafından düzeltilmiştir.

Aşama 4: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine yazılmış hece, kelime, veya cümle içinden göstermesi veya okumasının istenmesi, (bkz. şekil 3.69 şekil 3.70)

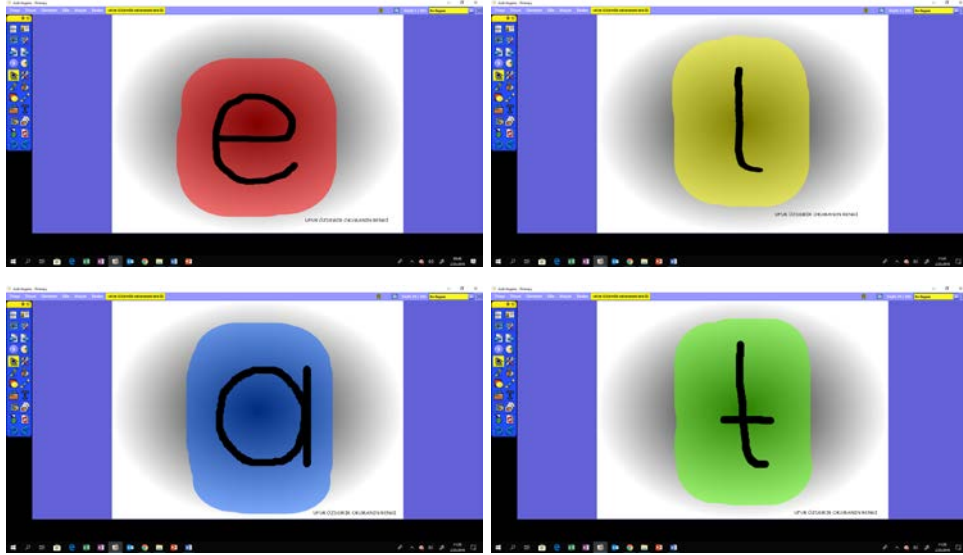
Şekil 3.69: Söylenen İlgili “E” Harfini Gösterme Çalışması 1

Şekil 3.70: Söylenen İlgili “E” Harfini Gösterme Çalışması 2

Ders sırasında renkler ile oluşturulan kelimelerde geçen “e” harflerini doğru bir şekilde okumuştur.

Aşama 5: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine yazılmış harflere ait kağıtlardan oluşan dört değişik seçenek arasından bulup göstermesi veya vermesinin istenmesi, (bkz. şekil 3.71)

Şekil 3.71: Dört Seçenek Arasından İstenilen Harfi Gösterme Çalışması

Ahmet ile çalışma masasında karşılıklı olarak durularak, 4 farklı harfe ait materyaller sıralanmıştır.

Ahmet'e:

-Ahmet, “e” harfini verir misin? Şeklinde sorularak, seçenekler arasından “e” harfini bulup vermesi istenmiştir. Ahmet, “e” harfini kolaylıkla ayırt edip bulmuş ve vermiştir.

Aşama 6: Harf, hece, kelime veya cümlenin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan, renkler ile eşleştirilerek oluşturulan metin içinden, istenilen harf, hece, kelime, veya cümlenin bulunup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okumasının istenmesi, (bkz. şekil 3.72 şekil 3.73)

Şekil 3.72: Cümle İçerisinden İstenilen Harfi Gösterme Çalışması 1

Şekil 3.73: Cümle İçerisinden İstenilen Harfi Gösterme Çalışması 2

Ufuk Özdemir Okumanın Rengi ile oluşturulan metinler akıllı tahtaya yansıtılmıştır. Ahmet ile birlikte tahtanın yanına gelinerek metin içinden “e” harflerini göstermesi istenmiştir.

-Ahmet “e” yi gösterir misin? Diye sorularak sadece “e” harflerini göstermesi istenmiştir. Ahmet doğru bir şekilde “e” harflerini göstermiştir.

- Daha sonra tahtadaki metin içindeki “e” harfleri araştırmacı tarafından gösterilerek:

-Ahmet, bunu okur musun?

-Ahmet, bunu söyler misin? İfadeleriyle “e” harflerini okuması istenmiştir.

Ahmet her defasında “e” harflerini doğru bir şekilde seslendirmiştir.

3.7 Verilerin Toplanması

Araştırma verileri başlama ve uygulama düzeyleri olmak üzere 2 düzeyde toplanmıştır. Her düzeydeki veri toplama sistemine aşağıda ilgili kısımda kısaca değinilmiştir. Çalışma kapsamında daha önceki kısımlarda ifade edilen 14 davranış belirlenmiş ve her davranış için uygulama sırasında Davranış Takip Formu doldurularak veriler toplanmıştır. Davranış takip formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Araştırma boyunca düzenli olarak video kaydı alınarak aşamaların başarı düzeyleri forma işlenmiştir.

3.7.1 Baslama düzeyi verilerinin toplanması

Bu düzeye ait verilerin toplanması 3.6.1.1. Başlama Düzeyi Verilerinin Alınması kısmında daha önce detaylı olarak belirtilmiştir.

Grafikte gösterilen verileri almak için araştırmacı tarafından oluşturulan veri toplama tablosu kullanılmıştır.

Veri toplama tablosu

Çizelge 3.1: Başlama Düzeyi Evresi Genelleme Aşamaları Tablosu

BAŞLAMA DÜZEYİ EVRESİ						
E HARFİ						
AŞAMALAR	1. OTURUM		2. OTURUM		3. OTURUM	
	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ
AŞAMA 1	Harf, hece, kelime veya cümleyi siyah beyaz yazılı materyal üzerinden tanıma ve okuma,					
AŞAMA 2	Harf, hece, kelime veya cümleyi siyah mürekkepli kalem ile araştırmacı tarafından yazılması					
AŞAMA 3	Ahmet'in okumasının istenmesi, Harf, hece, kelime veya cümleyi araştırmacı tarafından sesli söylenerek, Ahmet'in siyah mürekkepli kalem ile beyaz kağıt üzerine yazmasının istenmesi,					
AŞAMA 4	Harf, hece, kelime veya cümlelerin, beyaz kağıt üzerine siyah mürekkep ile yazılı kelime veya cümleler içinden göstermesi veya okumasının istenmesi,					
AŞAMA 5	Harf, hece, kelime veya cümlelerin, dört değişik seçenek arasından bulunup göstermesi veya vermesinin istenmesi,					
AŞAMA 6	Harf, hece, kelime veya cümlelerin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan metin içinden bulunup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okumasının istenmesi,					

Her oturumda, her davranış için 6 aşama uygulanacak ve tabloda işaretlenecektir.

Çizelge 3.1 de başlama düzeyi evresinde veriler elde edilirken, her davranış için ayrı tablo oluşturulmuştur. Örnekteki tabloda sadece “e” harfi için hazırlanan tablo görülmektedir.

Bu evrede deneğin ön bilgisi ölçülmüştür.

Başlama düzeyi evresi:

Her bir harf, hece, kelime ve cümle için;

Aşama 1: Harf, hece, kelime veya cümlenin siyah beyaz yazılı materyal üzerinden tanınması ve okunması,

Aşama 2: Harf, hece, kelime veya cümlenin siyah mürekkepli kalem ile araştırmacı tarafından yazılması Ahmet’in okumasının istenmesi,

Aşama 3: Harf, hece, kelime veya cümlenin araştırmacı tarafından sesli söylenerek, Ahmet’in siyah mürekkepli kalem ile beyaz kağıt üzerine yazmasının istenmesi,

Aşama 4: Harf, hece, kelime veya cümlenin, beyaz kağıt üzerine siyah mürekkep ile yazılı kelime veya cümleler içinden göstermesi veya okumasının istenmesi,

Aşama 5: Harf, hece, kelime veya cümlenin, dört değişik seçenek arasından bulup göstermesi veya vermesinin istenmesi,

Aşama 6: Harf, hece, kelime veya cümlenin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan metin içinden bulup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okumasının istenmesi, olarak belirlenmiştir.

Bu aşamalar, tabloda “GENELLEME” olarak belirtilecektir.

Başlama düzeyi evresi verilerini almak için her davranış için 3 oturum yapılmıştır. Her oturumda tabloda belirlenen aşamalar uygulanmıştır. Alınan veriler başarılı ve başarısız olarak tabloya işlenmiştir.

Aynı zamanda belirli aralıklarla düzenli olarak video kaydı tutularak veriler kayıt altına alınmıştır.

Oturumlar, haftada 3 gün olarak planlanmış, gerekli görüldüğü durumlarda azaltılıp arttırılmıştır.

3.7.2 Yoklama düzeyi verilerinin toplanması

Çizelge 3.2: Yoklama Düzeyi Evresi Genelleme Aşamaları Tablosu

YOKLAMA DÜZEYİ EVRESİ		
E HARFİ		
AŞAMALAR	4.OTURUM	
	BAŞARILI	BAŞARISIZ
AŞAMA 1	Harf, hece, kelime veya cümleyi siyah beyaz yazılı materyal üzerinden tanıma ve okuma,	
AŞAMA 2	Harf, hece, kelime veya cümleyi siyah mürekkepli kalem ile araştırmacı tarafından yazılması Ahmet'in okumasının istenmesi,	
AŞAMA 3	Harf, hece, kelime veya cümleyi araştırmacı tarafından sesli söylenerek, Ahmet'in siyah mürekkepli kalem ile beyaz kağıt üzerine yazmasının istenmesi,	
AŞAMA 4	Harf, hece, kelime veya cümlenin, beyaz kağıt üzerine siyah mürekkep ile yazılı kelime veya cümleler içinden göstermesi veya okumasının istenmesi,	
AŞAMA 5	Harf, hece, kelime veya cümlenin, dört değişik seçenek arasından bulunup göstermesi veya vermesinin istenmesi,	
AŞAMA 6	Harf, hece, kelime veya cümlenin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan metin içinden bulunup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okumasının istenmesi,	

Her oturumda, her davranış için 6 aşama uygulanacak ve tabloda işaretlenecektir.

Çizelge 3.2 de öğretime başlamadan önce yoklama düzeyi verilerini belirlemek için kullanılmıştır. “e” harfi için 4. Oturum olarak belirlenmiş fakat diğer davranışlar için farklı oturumlarda uygulanmıştır.

Uygulama Düzeyi Verilerini toplamak için aşağıda gösterilen çizelge 3.3 kullanılmıştır. Başlama düzeyi verilerinden farklı olarak, öğretim yapılacak “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile ilgili sütun eklenmiştir.

“Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı uygulama aşamaları aşağıda sıralanmıştır:

Her bir harf, hece, kelime ve cümle için;

Aşama 1: Harf, hece, kelime veya cümlenin, o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine siyah renk ile yazılmış materyal üzerinden tanınması ve okunması,

Aşama 2: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine araştırmacı tarafından yazılması; Ahmet'in okumasının istenmesi,

Aşama 3: Harf, hece, kelime veya cümlenin araştırmacı tarafından sesli söylenerek, Ahmet'in A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine yazmasının istenmesi,

Aşama 4: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine yazılmış hece, kelime, veya cümle içinden göstermesi veya okumasının istenmesi,

Aşama 5: Harf, hece, kelime veya cümlenin, A4 kağıdı üzerine o harf ile eşleştirilmiş renge ait bölüm üzerine yazılmış harflere ait kağıtlardan oluşan dört değişik seçenek arasından bulup göstermesi veya vermesinin istenmesi,

Aşama 6: Harf, hece, kelime veya cümlenin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan, renkler ile eşleştirilerek oluşturulan metin içinden, istenilen harf, hece, kelime, veya cümlenin bulunup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okumasının istenmesi, Şeklinde belirlenmiştir.

Bu aşamalar, tabloda “UFUK ÖZDEMİR OKUMANIN RENGİ” olarak belirtilecektir.

3.7.3 Uygulama düzeyi verilerinin toplanması

Bu düzeye ait veriler Ahmet İle Uygulama Düzeyi başlıklı kısımda detaylı olarak açıklanmıştır. (bkz. 3.6.2.3)

Çizelge 3.3: Uygulama Düzeyi Evresi Genelleme Aşamaları Tablosu

UYGULAMA DÜZEYİ EVRESİ				
E HARFİ				
AŞAMALAR	5.OTURUM		6.OTURUM	
	GENEL LEME	RENKLİ	GENELL EME	RENK Lİ
	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ
AŞA MA 1	Harf, hece, kelime veya cümleyi siyah beyaz yazılı materyal üzerinden tanıma ve okuma,			
AŞA MA 2	Harf, hece, kelime veya cümleyi siyah mürekkepli kalem ile araştırmacı tarafından yazılması Ahmet'in okumasının istenmesi,			
AŞA MA 3	Harf, hece, kelime veya cümleyi araştırmacı tarafından sesli söylenerek, Ahmet'in siyah mürekkepli kalem ile beyaz kağıt üzerine yazmasının istenmesi,			
AŞA MA 4	Harf, hece, kelime veya cümlenin, beyaz kağıt üzerine siyah mürekkep ile yazılı kelime veya cümleler içinden göstermesi veya okumasının istenmesi,			
AŞA MA 5	Harf, hece, kelime veya cümlenin, dört değişik seçenek arasından bulunup göstermesi veya vermesinin istenmesi,			
AŞA MA 6	Harf, hece, kelime veya cümlenin, bilgisayardan projeksiyon ile akıllı tahtaya yansıtılan metin içinden bulunup gösterilmesi veya gösterilen ilgili bölümü okumasının istenmesi,			

Her oturumda, her davranış için 6 aşama uygulanacak ve tabloda işaretlenecektir.

Çizelge 3.3 te Uygulama Düzeyi verileri için oturumlarda belirli aralıklarla “Genelleme” ve “Ufuk ÖZDEMİR Okumanın Rengi” başlıklarıyla veriler alınmıştır.

Veriler bir sonraki ders, derse başlamadan önce alınarak kayıt tutulmuştur. Daha sonra öğretime geçilmiştir.

Denek seçilirken daha önce hiç okuma eğitimi almamış olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmanın deney süreci tamamlanana kadar 45 oturum düzenlenmiştir. Oturumların her hafta ve haftada en az 3 gün olmak üzere tertip edilmiş, haftanın aynı gün ve saatlerine gelmesine özen gösterilmiştir.

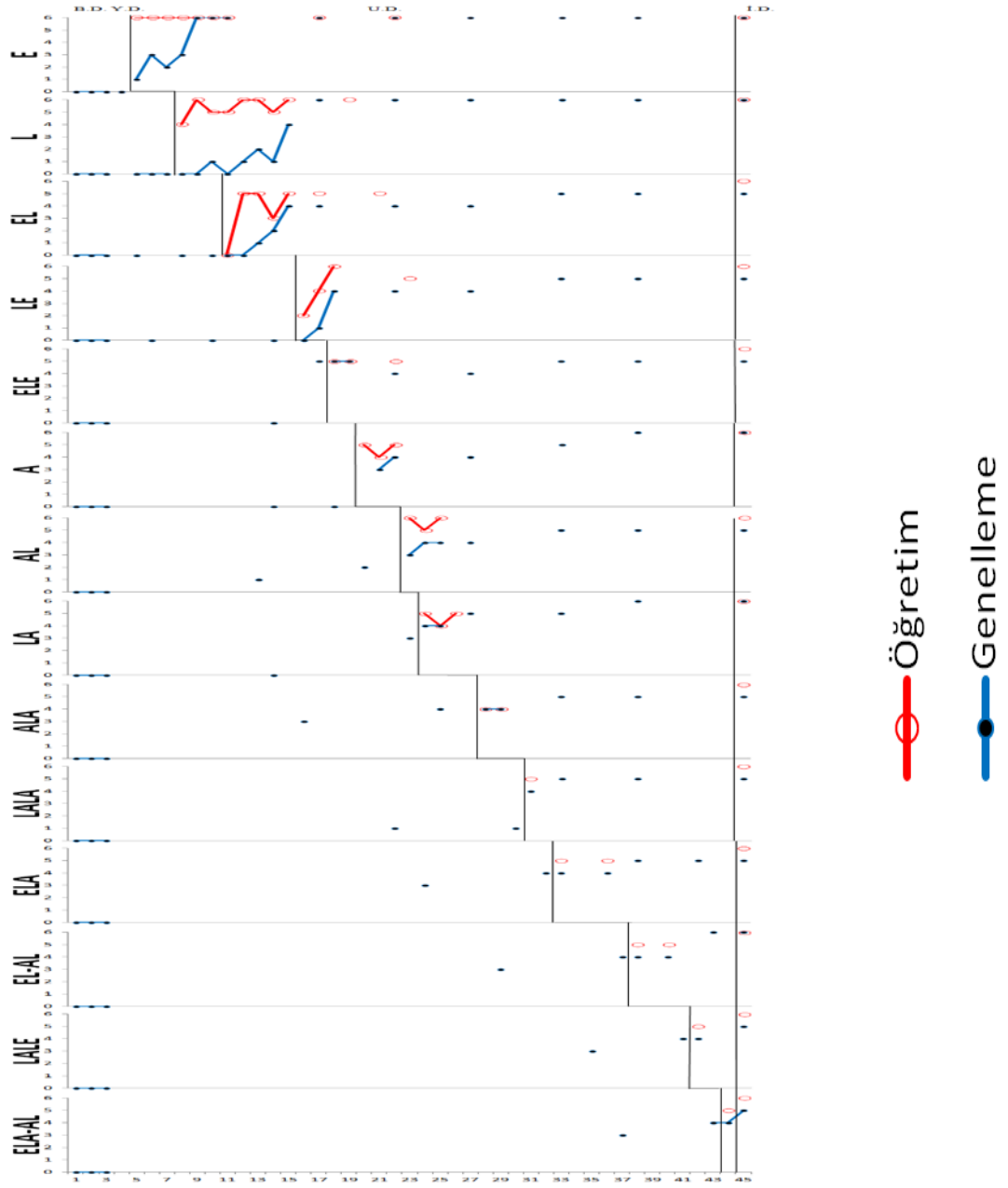
Araştırma boyunca uygulama basamakları, oturumların en az %30 u olacak şekilde video kamera ile kayıt altına alınmıştır.

3.8 Verilerin Analizi

Aşağıdaki grafik, Tek Denekli Araştırma Yöntemi, Davranışlar Arası Çoklu Yoklama modeline göre hazırlanmıştır. 3 grup halinde 14 davranış belirlenmiş olup her davranış için 6 aşama oluşturulmuştur. Her davranış için başlama düzeyi evresi, yoklama evresi, uygulama evresi ve izleme evreleri söz konusu tabloya işaretleme yapılmak suretiyle toplanan veriler grafiğine uygun olarak analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

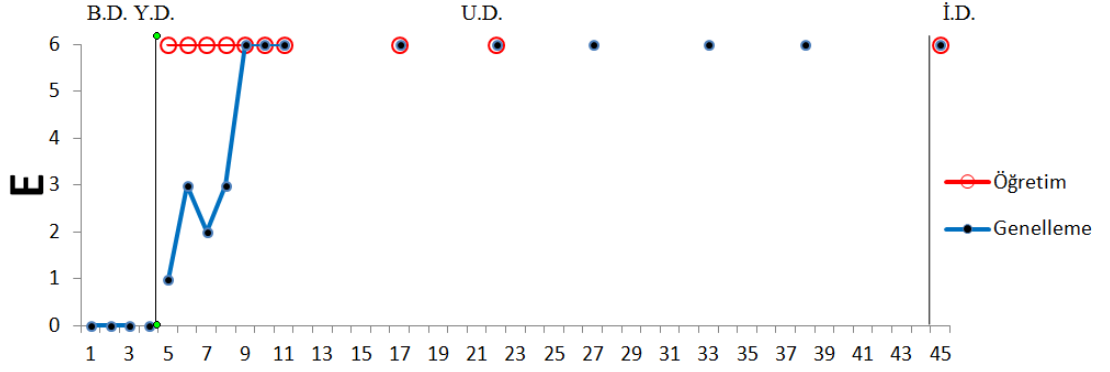
OSB olan bireylerde Ufuk Özdemir Okumunun Rengi programının okumayı öğrenmedeki etkinliğini göstermek amacıyla yapılan ve tek denekli araştırmalarda davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılarak elde edilen verilerin analizinden aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Şekil 4.1: 14 Davranışların Tek Tablo İle Gösterilişi

4.1 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “E” Harfini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

E harfinin öğretimine başlamak için başlama düzeyinde üç oturum üst üste kararlı veri elde etmek esas alınmıştır.

Şekil 4.2: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” E Harfi Gelişim Aşamaları

(bkz. Şekil 4.2) grafiği “e” harfi verileri için oluşturulmuştur. Grafikte; Başlama düzeyi evresi, Yoklama evresi, Uygulama evresi ve izleme olarak 4 bölüm bulunmaktadır. Dikey ekseninde bulunan 0-6 arası sayılar uygulamada kullanılan 6 aşamayı göstermektedir.

Yatay ekseninde bulunan 1-45 arası sayılar ise öğretim yapılan oturum sayısını göstermektedir. Mavi renkli kare ile “genelleme”, Kırmızı renkli üçgen ile “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile öğretimi göstermektedir.

Ahmet ile yapılan uygulamada, başlama düzeyi verileri genel yöntemle göre alınmıştır. Uygulama her oturumun başında alınarak grafiğe işlenmiştir. 3 oturum boyunca Ahmet’e “e” harfi ile ilgili önceden hazırlanan 6 aşama uygulanmıştır. Ahmet bu aşamaların hiçbirini başaramamıştır. Grafikte “0” olarak gösterilmiştir.

Uygulama düzeyi evresine geçmeden önce yoklama evresi alınmıştır. Yoklama evresi genel yöntemle göre alınıp okuma konusunda yeterliliği ölçülmüştür. 6 aşama en az 3 kez tekrar uygulanmış ve hiçbirini başaramamıştır.

Uygulama evresinde öğretim yalnızca “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile yapılmıştır. Hiçbir şekilde “genellemeyi etkileyecek başka bir çalışma ve yöntem uygulanmamıştır.

Yoklama verisi alındıktan sonra uygulama düzeyine geçilmiş ve “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile öğretim yapılmıştır. Öğretimde hedef ölçülere ulaşılmasının ardından 4. Oturumda derse başlarken “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile veri alınmış, aynı zamanda genellemeye etkisi ölçülmüştür. Yapılan kontrolde, “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile “e” harfi aşamalarının altısını başarırken, “genelleme” yi ölçme aşamaları uygulamasınınsadece bir aşamasını geçebilmiştir.

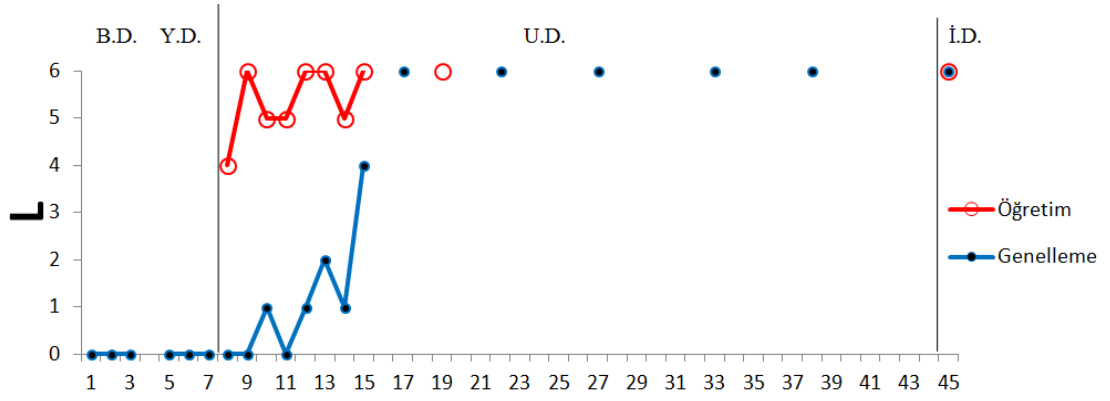
5.oturumda ise “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile öğretime devam edilmiş, “genelleme” yöntemi ile alınan verilerde 3 aşamayı başardığı görülmüştür.

9. oturumdan sonra “genelleme”de 6 aşamayı başarılı olmuştur. Diğer oturumlarda tüm aşamalar başarılı bir şekilde devam etmiştir.

“e” harfi “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile öğrenilmeye başladıktan sonra ilerleyen oturumlarda, “e” harfi ile “genelleme” de de hızlı bir artış olmuştur.

4.2 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “L” Harfini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

L harfinin öğretimine geçmek için E harfinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde kriteri esas alınmıştır.

Şekil 4.3: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” L Harfi Gelişim Aşamaları

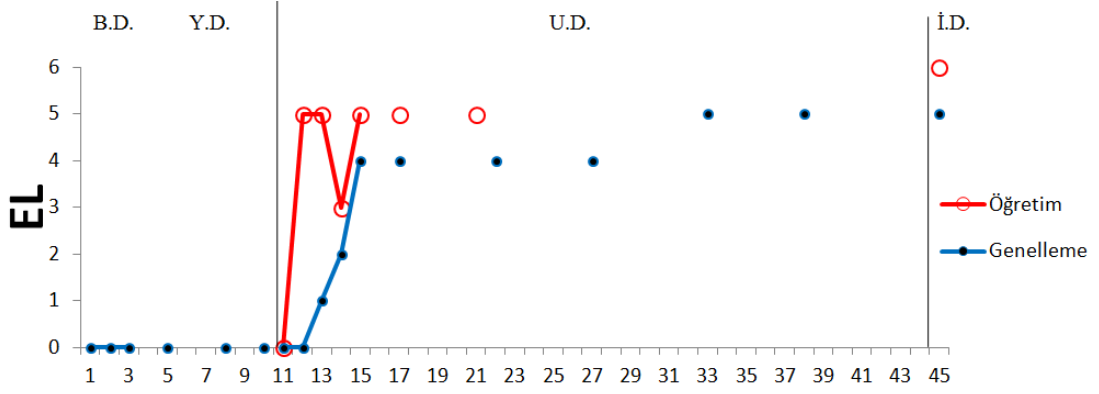
(bkz. şekil 4.3) “L” harfi ile ilgili 1. 2. 3. Oturumlarda başlama düzeyi verisi, 5. 6. Ve 7. Oturumlarda yoklama verileri “genelleme” yöntemine göre alınarak daha sonra “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile öğretim yapılmıştır. 8. ve 9. oturumda “genelleme” yöntemi ile başarı sağlanamazken “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile 8.oturumda 4 aşama başarılı ve 9. Oturumda 6 aşama başarılı bir şekilde tamamlanmıştır.

Uygulama evresinde öğretim yalnızca “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile yapılmıştır. Hiçbir şekilde “genellemeyi etkileyecek bir çalışma ve yöntem uygulanmamıştır.

19. oturumdan itibaren “genelleme” de de artış olmuş ve 6 aşamayı da başarmıştır.

4.3 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “EL” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

EL kelimesinin öğretimine geçmek için L harfinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde kriteri esas alınmıştır.

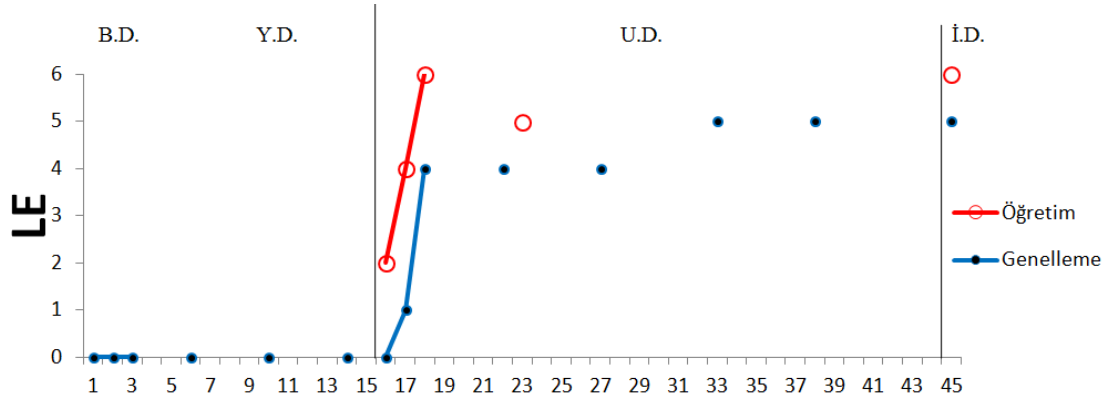
Şekil 4.4: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” EL Kelimesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.4) Araştırmada, başlama ve yoklama evreleri alındıktan sonra, uygulamanın 11. Oturumunda “el” kelimesi ile ilgili, her iki yöntem ile de veriler alınmıştır. Deneğin aşamaların hiç birini başaramadığı görülmüştür. Burada harflerin birleşme aşaması, denek için yeni bir çalışma olduğu için başarısız olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile “el” kelimesini öğretimine devam edilmiştir. 12. Oturumun başında tekrar veri almaya devam edilmiş ve deneğin “genelleme” yi başaramazken, “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” uygulamasının 5 aşamasını da başardığı görülmüştür. İlerleyen oturumlarda 5 aşama başarı ile devam ederken, genellemede de hızlı bir artış olduğu görülmektedir.

Uygulama evresinde öğretim yalnızca “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile yapılmıştır. Hiçbir şekilde “genellemeyi etkileyecek bir çalışma ve yöntem uygulanmamıştır.

4.4 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “LE” Hecesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

LE hecesinin öğretimine geçmek için EL kelimesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde kriteri esas alınmıştır.

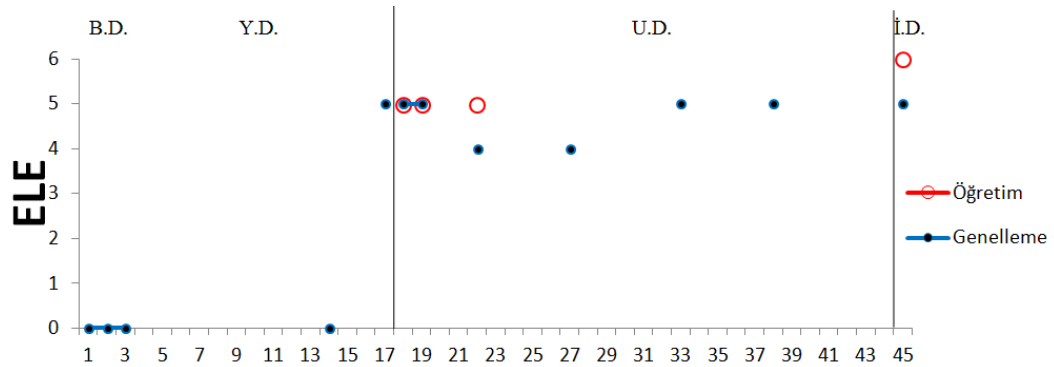
Şekil 4.5: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” LE Hecesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.5) de görülen “le” hecesi uygulama düzeyi evresinde, 16. Oturumda “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile öğretimden sonra 2 aşama, sonra 4 aşama ve daha sonra 6 aşama başarılı bir şekilde geçilmiştir. Aynı şekilde genellemede de hızlı bir artış görülmektedir.

Uygulama evresinde öğretim yalnızca “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile yapılmıştır. Hiçbir şekilde genellemeyi etkileyecek bir çalışma ve yöntem uygulanmamıştır.

4.5 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “ELE” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

ELE kelimesinin öğretimine geçmek için LE hecesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde kriteri esas alınmıştır.

Şekil 4.6: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” ELE Kelimesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.6) da görülen "ele" kelimesi yoklamasında, "e, L, el ve le heceleri kavrandığı için uygulama düzeyi verileri alınırken her iki uygulamada da 6 aşama başarılı bir şekilde geçildiği görülmüştür.

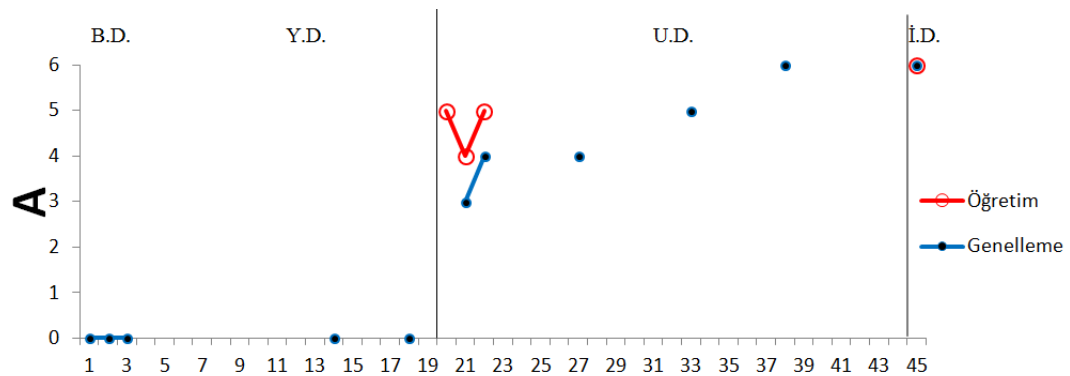
Denek öğrendiklerini kolayca transfer etmiş ve yeni kelimeyi birleştirip okuyabilmiştir.

Uygulama evresinde öğretim yalnızca "Ufuk Özdemir Okumanın Rengi" programı ile yapılmıştır. Hiçbir şekilde "genellemeyi etkileyecek bir çalışma ve yöntem uygulanmamıştır.

Grafikte görülen sonraki davranışlarda alınan uygulama düzeyi verileri, araştırmada istenen 5 aşamayı başarıyla tamamlamıştır. "Ufuk Özdemir Okumanın Rengi" programı ile yapılan öğretimlerden sonra "genelleme" nin de arttığı, "Ufuk Özdemir Okumanın Rengi" programının, genellemeye etkili olduğu görülmektedir.

4.6 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB'li Çocuklarda "A" Harfini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

A harfinin öğretimine geçmek için ELE kelimesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde etme kriteri esas alınmıştır.

Şekil 4.7: "Ufuk Özdemir Okumanın Rengi" A Harfi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.7) de görüldüğü gibi Ahmet ile yapılan uygulamada, başlama düzeyi verileri genel yöntemle alınmıştır. Uygulama her oturumun başında alınarak grafiğe işlenmiştir. 3 oturum boyunca Ahmet'e "A" harfi ile ilgili önceden hazırlanan

genelleme ile ilgili 6 aşama uygulanmıştır. Ahmet bu aşamaların hiçbirini başaramamıştır. Grafikte “0” olarak gösterilmiştir.

Uygulama düzeyi evresine geçmeden önce yoklama evresi alınmıştır. Yoklama evresi genel yönetime göre alınıp okuma konusunda yeterliliği ölçülmüştür. 6 aşama tekrar uygulanmış ve hiçbirini başaramamıştır.

Uygulama evresinde öğretim yalnızca “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile yapılmıştır. Hiçbir şekilde “genellemeyi etkileyecek başka bir çalışma ve yöntem uygulanmamıştır.

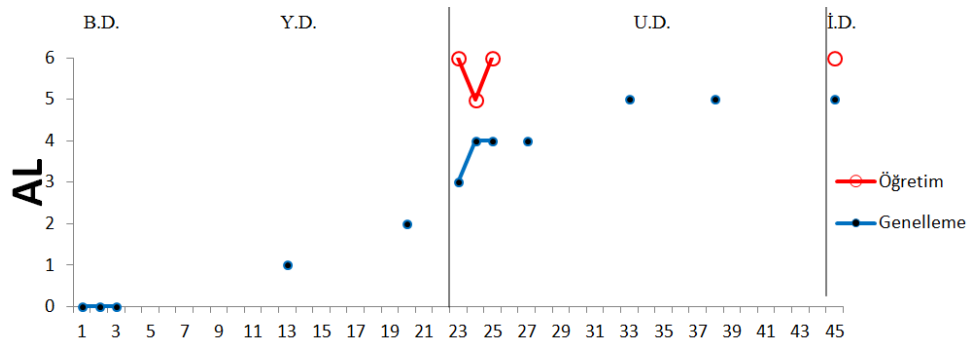
Yoklama evresi verisi alındıktan sonra uygulama düzeyine geçilmiş ve “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile öğretim yapılmıştır. Öğretim yapılmasının ardından 19. Oturumda derse başlarken “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı yöntemi ile veri alınmıştır. Yapılan kontrolde, “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile “A” harfi aşamalarının beş tanesini başarmıştır.

20.oturumda ise “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile 4 aşamayı başarırken “genelleme” yöntemi ile 3 aşamayı başarmıştır.

21. oturumdan sonra “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile 5 aşamayı başarırken “genelleme” yöntemi ile 4 aşamayı başarmıştır.

4.7 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “AL” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

AL kelimesinin öğretimine geçmek için A harfinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde etme kriteri esas alınmıştır.

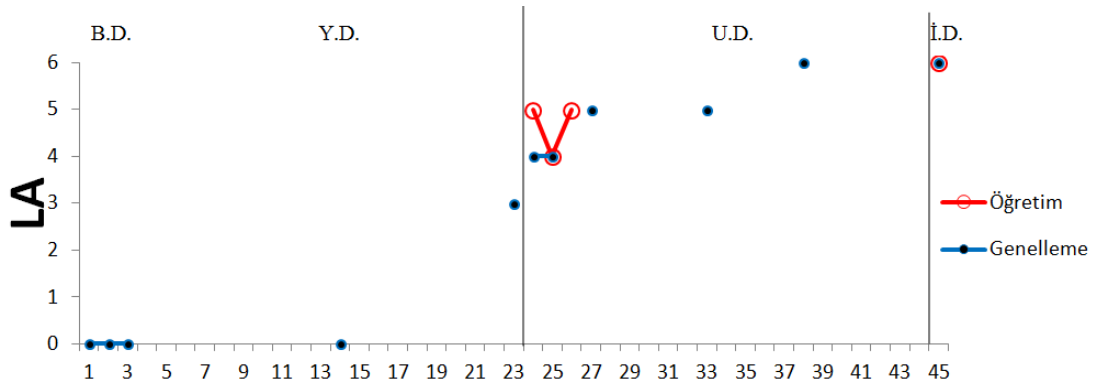

Şekil 4.8: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” AL Kelimesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.8) de görüldüğü gibi 1, 2, 3. Oturumlarda başlama düzeyi verilerinde genellemeyi başaramadığı ve genellemede altı aşamanın hiçbirinin geçilemediği görülürken 21. Oturumda alınan genellemeye ait yoklama evresinde genellemenin de 2 aşamasının başarılı olarak geçildiği görülmektedir. Uygulama evresine geçildikten sonra “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile alınan verilerde 6 aşama başarılmıştır. Genellemede ise 3 aşamanın başarılı olduğu görülmektedir. Sonraki oturumlarda ise genelleme artarak devam etmektedir.

4.8 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “LA” Hecesi Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

LA hecesinin öğretimine geçmek için AL kelimesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde etme kriteri esas alınmıştır.

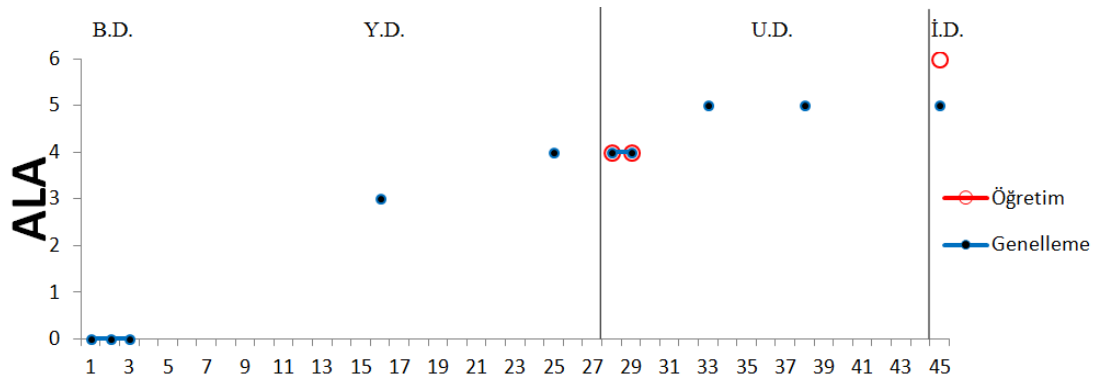
Şekil 4.9: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” LA Hecesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.9) de görüldüğü gibi La hecesi ile ilgili başlama düzeyi verilerinde 1, 2 ve 3. Oturumlarda genellem aşamalarının hiçbirini başaramadığı görülürken, uygulama evresine geçmeden önce 23. Oturumda alınan yoklama evresinde 3 aşamayı başardığı görülmektedir. Bu durum araştırma sırasında uygulanan “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programının yoklama evresi verilerinde de artışa sebep olduğunu göstermiştir. Uygulama evresinde “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile yapılan öğretimden sonra alınan genellemeye ait verilerde ise önemli ölçüde artış olmuş ve 4 aşamanın

kolaylıkla geçildiği görülmüştür. “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı alınan veriler ile genellemeye ait veriler arasında fark iyice kapanmıştır.

4.9 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “ALA” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

ALA kelimesinin öğretimine geçmek için LA hecesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde etme kriteri esas alınmıştır.

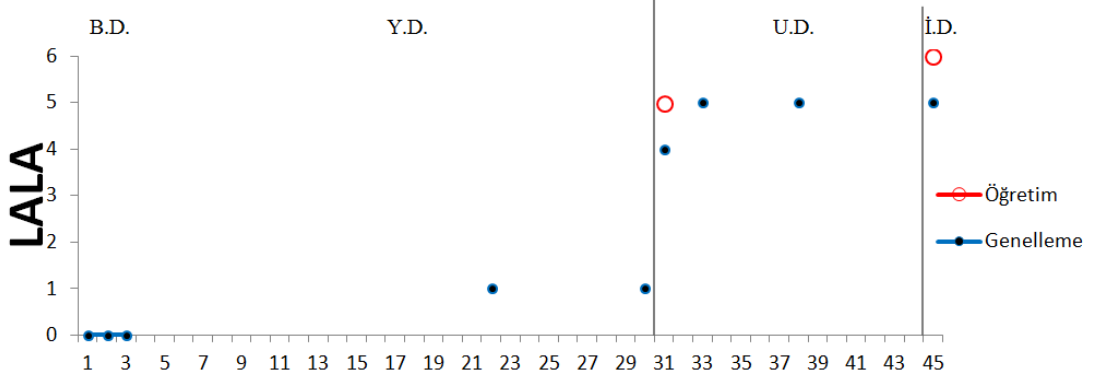

Şekil 4.10: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” ALA Kelimesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.10) da görüldüğü gibi Ala kelimesi ile ilgili 1, 2 ve 3. Oturumlarda alınan başlama düzeyi verilerinde 6 aşamanın hiç birini başaramadığı görülmektedir. 25. Oturumda alınan genellemeye ait yoklama evresinde 4 aşamada başarılı olduğu tespit edilerek grafiğe işlenmiştir. Uygulama düzeyi verilerinde ise ilk derste “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ve Genelleme ile alınan verilerin birbirine eşit olduğu ve 4 aşamanın da başarılı olduğu görülmektedir.

4.10 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “LALA” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

LALA kelimesinin öğretimine geçmek için ALA kelimesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde etme kriteri esas alınmıştır.

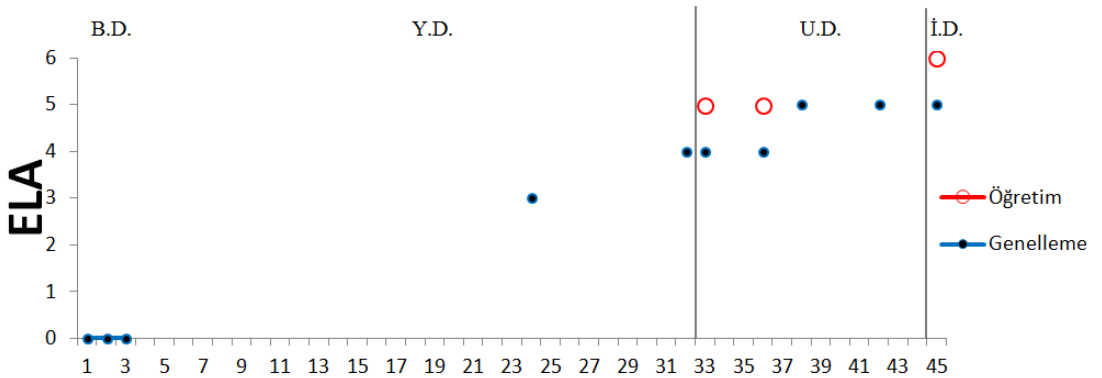

Şekil 4.11: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” LALA Kelimesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.11) de görüldüğü gibi Lala kelimesinde 1, 2 ve 3. Oturumlarda alınan başlama düzeyi verilerinde 6 aşamanın hiç birini başaramadığı görülmektedir. Uygulama evresine geçilen 31. oturumdan itibaren “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı 5 aşamanın, Genelleme ile alınan verilerin 4 aşamanın başarılı olduğu görülmüştür.

4.11 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “ELA” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

ELA kelimesinin öğretimine geçmek için LALA kelimesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde kriteri esas alınmıştır.

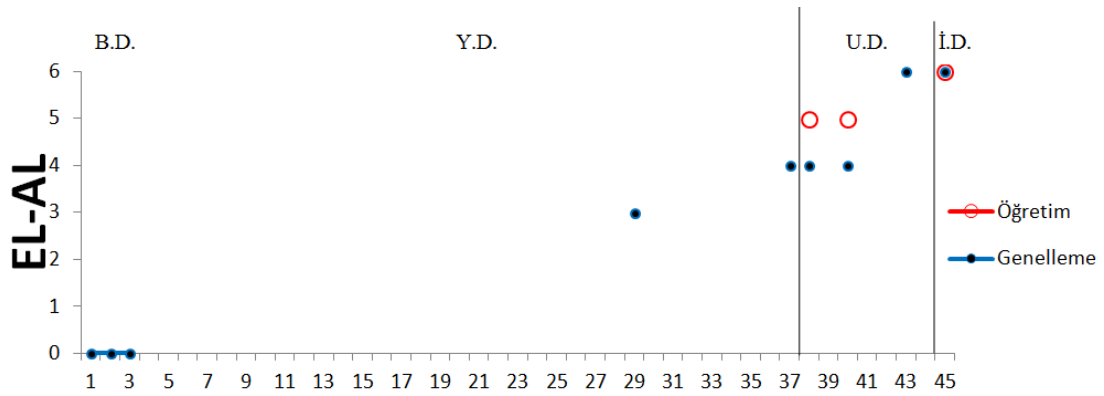
Şekil 4.12: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” ELE Kelimesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.12) de olduğu gibi Ela kelimesi ile 1, 2 ve 3. Oturumlarda alınan başlama düzeyi verilerinde Ahmet’in 6 aşamanın hiç birini başaramadığı görülmektedir. 32. Oturumda alınan yoklama evresi verisinde ise genellemenin

4 aşamasının başarılı olduğu ve uygulama evresi verilerinde de devam ettiği görülmüştür.

4.12 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “EL AL” Cümlesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

EL AL cümlesinin öğretimine geçmek için ELA kelimesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde etme kriteri esas alınmıştır.

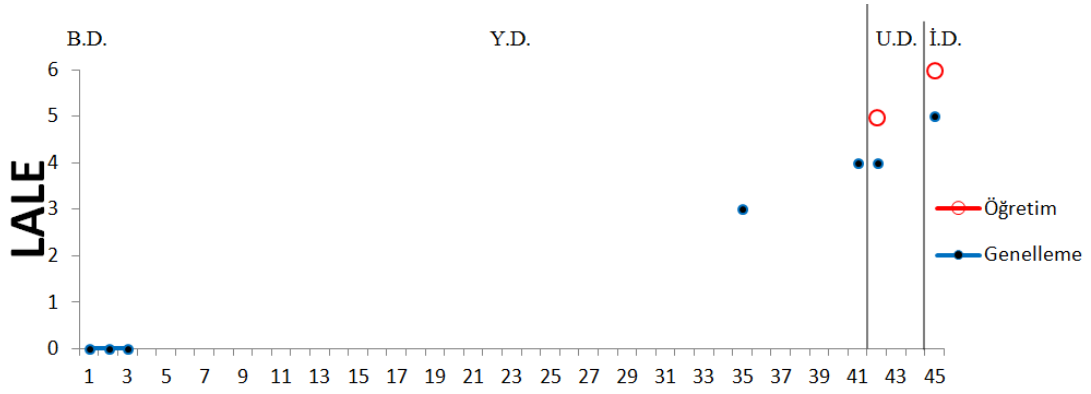

Şekil 4.13: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” EL AL Cümlesi Gelişim Aşamaları

(bkz. şekil 4.13) de görüldüğü gibi El al cümlesi ile 1, 2 ve 3. Oturumlarda alınan başlama düzeyi verilerinde Ahmet’in 6 aşamanın hiç birini başaramadığı görülmektedir. 37. Oturumda alınan yoklama evresi verisinde ise genellemenin 4 aşamasının başarılı olduğu ve uygulama evresi verilerinde de devam ettiği görülmüştür.

4.13 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “LALE” Kelimesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

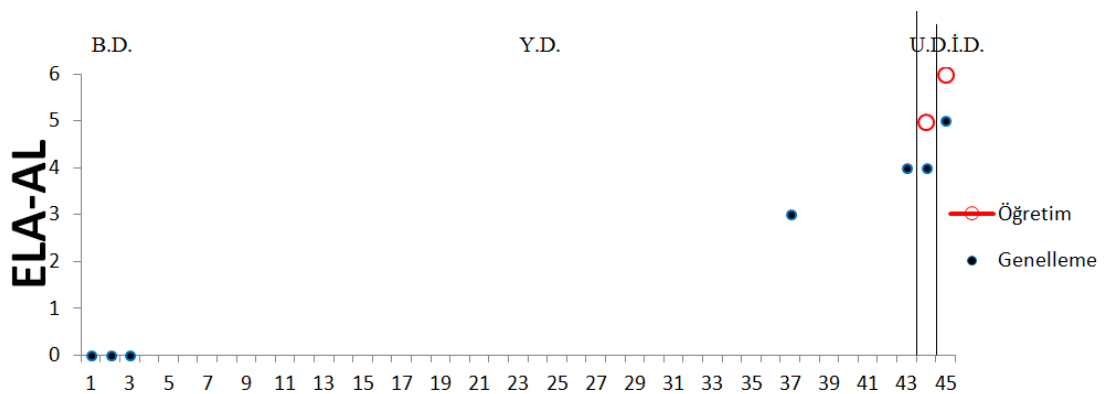
LALE kelimesinin öğretimine geçmek için EL AL cümlesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde etme kriteri esas alınmıştır.

Şekil 4.14: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” LALE Kelimesi Gelişim Aşamaları (bkz. şekil 4.14) de görüldüğü gibi Lale kelimesi ile 1, 2 ve 3. Oturumlarda alınan başlama düzeyi verilerinde Ahmet’in 6 aşamanın hiç birini başaramadığı görülmektedir. 41. Oturumda alınan yoklama evresi verisinde ise genellemenin 4 aşamasının başarılı olduğu ve uygulama evresi verilerinde de devam ettiği görülmüştür.

4.14 Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Okuma Öğretim Programının OSB’li Çocuklarda “ELA AL” Cümlesini Okumayı Edinim, Genelleme ve Sürdürme Düzeyine İlişkin Bulgular

ELA AL cümlesinin öğretimine geçmek için LALE kelimesinde Ufuk Özdemir Okumanın Rengi programı ile en az 5 aşamanın başarıyla tamamlanmış olması ve başlama düzeyinde kararlı veri elde etme kriteri esas alınmıştır.

Şekil 4.15: “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” ELA AL Cümlesi Gelişim Aşamaları (bkz. şekil 4.15) de görüldüğü gibi Ela al cümlesi ile 1, 2 ve 3. Oturumlarda alınan başlama düzeyi verilerinde Ahmet’in 6 aşamanın hiç birini başaramadığı görülmektedir. 43. Oturumda alınan yoklama evresi verisinde ise genellemenin

4 aşamasının başarılı olduğu ve uygulama evresi verilerinde de devam ettiği görülmüştür.

Al kelimesinden itibaren genelleme ile alınan yoklama düzeyi verilerinde aşamaların başarı oranı, sonraki hece, kelime ve cümlelerin başarı oranlarında artarak devam etmiştir.

Al kelimesinde genelleme ile alınan yoklama evresi verisinde 2 aşama başarılı olurken, la hecesinde 3 aşamanın başarılı olduğu, “la, ala, ela, el al, lale ve ela al” hece, kelime ve cümlelerinin aşamalarının da 4 tanesinin başarılı olduğu görülmüştür.

“Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” programı ile öğretim yapıldıkça genellemede de hızlı bir şekilde artış olmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Okuma bireyin hayatında çok önemli bir yer tutmaktadır. Herhangi bir sebepten okuma öğrenemeyen birey sadece okulda başarısız olmaz, okuma öğrenememe bireyin sosyal ilişkilerini ve olgunlaşmasını da olumsuz etkiler. Bireyin tam bağımsız olabilmesi de buna bağlıdır (Akyol, Kodan; 2016). Fidan ve Akyol (2011) hafif düzeyde zihin engeli ve öğrenme güçlüğü olan bireylerde okuma becerisi gelişiminin akranlarına göre daha yavaş da olsa, daha fazla enerji ve zaman da gerektirse geliştiğini ortaya koymuştur. Önemli olan hangi yöntemin kullanılarak okuma becerisi geliştirilmeye çalışılacağıdır. Buradan yola çıkılarak yapılan bu çalışmada, araştırmacı tarafından, OSB'li bireylerin okuma yazma öğretiminde kullanılabilecek olan *Ufuk Özdemir Okumanın Rengi* materyali tasarlanıp uygulanmıştır. Yapılan bu araştırma sonucu elde edilen verilere bağlı olarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

1. OSB olan öğrencilerle çalışan öğretmenler *Ufuk Özdemir Okumanın rengi* programını okuma öğretiminde kullanabilirler.
2. OSB olan bireylere okuma- yazma ile ilgili program geliştiriciler *Ufuk Özdemir Okumanın Rengi* programına yer verebilirler.

Bu materyalin okuma becerisi gelişiminde sorun olan tüm çocuklarda olduğu gibi, ilköğretimde tüm birinci sınıfların okuma yazma öğretiminde kullanılabileceği öne sürülmüştür. Materyal ayrıca, ilkokul birinci sınıfta okuma ve yazma öğrenim sürecini kısa ve eğlenceli hale getirmektedir. Bu yöntem ile yapılan uygulama, beceri gelişiminde sürenin kısılacağı gibi , okuma ve yazmanın birlikte gerçekleşeceğini de göstermiştir. Bu çalışmada amaçlardan biri olmamasına karşın, denekte konuşma becerisi de okumaya paralel olarak gelişmiştir. Shanahan (2008) konuşma, dinleme, okuma ve yazma nın birbiriyle sıralı ve hiyerarşik olarak değil de paralel olarak birlikte gelişeceğini ortaya koymuştur. Bu çalışma tezden elde edilen konuşma becerisi gelişimi bulgusunu destekler niteliktedir. Bu durum materyalin ayırt edici özelliklerinden biri olarak aşağıda vurgulanmıştır.

Ufuk Özdemir Okumanın Rengi Materyalini diğer öğretim materyallerinden ayıran; söz konusu materyalin kullanıldığı uygulamalarda diğer öğretim materyallerinde olmayan her sesin özel bir renginin olması, bu renklerden faydalanarak hece, kelime ve cümlelerin meydana getirilmesidir. Özellikle de otistik çocuklarda var olduğu söylenen fotoğrafik hafıza kullanılıp; ses, hece, sözcük ve cümle öğrenimini süre olarak son derece kısaltarak, okuma ve yazmayı hızlandırmasıdır. Bu bulgu, otizmlı çocukların görsellerle daha kolay öğrendiklerini ve bu durumun nedenlerini açıklayan Rao ve Gagie (2006) nın bulguları ile de uyumludur. Rao ve Gagie makalelerinde görsellerin otizmlı bireylerin kalıplar ve rutinler oluşturma ve günlük hayata aktarma durumlarında destek olduğunu vurgulamışlardır.

Geliştirilen materyalin avantajları ve getirmiş olduğu kolaylıklar aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

Materyal; okuma ve yazma süresini önemli ölçüde kısaltmakta ve okuma ve yazma öğrenimini basite indirerek; karmaşadan kurtararak, bireyin kendine güvenini artırmaktadır.

Okumayı öğrenme yaşını düşürerek, daha küçük yaştaki çocuklarda (anaokulu ve altı...) zorlanmadan öğrenmeyi sağlamaktadır.

Söz konusu materyal bilgisayarda; active inspire isimli akıllı tahta programı ile hazırlanmıştır. Bu çalışmada diğer sesler de renklendirilerek tek başına okuma yazma öğretimi kitabı haline getirilebilir. Ek olarak; çalışmanın içinde bulunan alıştırma ve etkinlikler, süreci tamamlamak için zenginleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Akçamete, G. Gürgür, H., Kış, A.,** 2003. Kaynaştırma Programlarına Yerleştirilmiş Özel Gereksinimli Öğrencilerin Okuma Yazma Becerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2003, 4 (2) 39-53.
- AKYOL, H., KODAN, H.** (2016). Okuma Güçlüğü'nün Giderilmesine Yönelik Bir Uygulama: Akıcı Okuma Stratejilerinin Kullanımı. OMÜ Eğiti. Fakültesi Dergisi 35(2), 7-21
- Fidan, N.K., Akyol, H.** (2011). Hafif Düzeyde Zihinsel Öğrenme Güçlüğü Olan Bir Öğrencinin Okuma Ve Anlama Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Nitel Bir Çalışma Kuramsal Eğitimbilim, 4 (2), 16-29
- Aytaş, G.,** 2005. Okuma Eğitimi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2005 - dergipark.gov.tr
- Birkan, B.** (1999). Otistik Bir Çocuğa Öğrenmeye Hazırlık Becerilerinin Öğretimi. Özel Eğitim Dergisi - 1999. Cilt 2 (3) 51-57.
- Chowdhury, E.H.** (2015). "A Grounded Theory Study Of The Experiences, Process, And Transitional Needs Of People With Autism". Master Thesis. Saskatchewan University.
- Eliçin, Ö.,** (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara İşlevsel Okuma Becerilerinin Kazandırılmasında Tablet Bilgisayar Aracılığı ile Sunulan Programın Etkililiği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engelliler Eğitimi Bilim Dalı. Y. Lisans Tezi
- Güldenoğlu, B.,** (2008). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerde Okuduğunu Anlama Becerilerinin Desteklenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2008, 9 (2) 51-63.
- Güldenoğlu, B., Kargın, T.,** (2012). Karşılıklı Öğretim Tekniğinin Hafif Derecede Zihinsel Engelli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2012, 13(1) 17-34.
- Güneş, F.,** (2017). Okuma ve Sınırsız Öğrenme. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi Cilt 2, Sayı 1, 1 - 20 The Journal of Limitless Education and Research Volume 2, Issue 1, 1 - 20.
- Humphrey, N. ve Levis, S.,** (2008). The views and experiences of pupils on the autistic spectrum in mainstream secondary schools. The national Autistic Society Volume: 12 issue: 1, page(s): 23- 46. Article first published online: January 1, 2008; Issue published: January 1, 2008. <https://doi.org/10.1177/1362361307085267>.
- Hendricks, D.R., and Wehman, P.,** (2009). Transition From School to Adulthood for Youth With Autism Spectrum Disorders. Focus on Autism and Other Developmental Disabilities. Volume: 24 issue: 2, page(s): 77-88. Article first published online: March 24, 2009; Issue published: June 1, 2009. <https://doi.org/10.1177/1088357608329827>

- Hetzroni, O. E., Ne'eman, A.,** (2013). Influence of Colour on Acquisition and Generalisation of Graphic Symbols. *Journal of Intellectual Disability Research*. volume 57 part 7 pp 669–680 July 2013.
- Homack, S., Riccio, C. A.,** (2003). A Meta-Analysis of the Sensitivity and Specificity of The Stroop Color and Word Test With Children. *Archives of Clinical Neuropsychology* 19 (2004) 725–743.
- Kahraman, F.B.,** (2017). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara İletişim Kurarken İleri Düzey Teknolojileri Kullanma Becerisi Kazandırma. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Haziran, 2017.
- Kırcaali-İftar, G.** (2012). Otizm spektrum bozukluğuna genel bakış. E. Tekin-İftar (Ed.), *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri* (s. 17-44). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Koyuncu, M.,** (2009). Karşılıklı Yoğunlaştırılmış Etkileşim Yönteminin OSBli Çocuklarda İletişim Becerilerinin Gelişimine Etkisinin Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı. Konya 2009.
- Lange, J. S.** (2015). "Promoting Social Interaction Skills to Influence the Transition to Employment for Youth with Autism Spectrum Disorders" Honors Theses. Paper 228. Lange, 2015.
- Ludlow, A. K., Wilkins, A. J., Heaton, P.,** (2008). Colored Overlays Enhance Visual Perceptual Performance in Children With Autism Spectrum Disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders* Volume 2, Issue 3, July/September 2008, Pages 498-515.
- Mestan, H.,** (2013). Müzik ve Renk İlişkisi. *Kaygı* 2013 (20). Araştırma Makalesi. 299-304.
- Rao, S.M., Gagie, B.** (2006). Learning Through Seeing and Doing Visual Supports for Children With Autism. *TEACHING EXCEPTIONAL CHILDREN* JUL/AUG
- Roberts, J.S.,** (2007). Autism and inclusion: teachers' perspectives on the mainstreaming of autistic students. Unpublished MEd thesis, University of Witwatersrand, Johannesburg.
- Sarıkaya, B.,** (2017). Türkçe Öğretiminde Görsel Okuma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Journal of Social Sciences of Muş Alparslan University*, Yıl/Year: 2017. Cilt/Volume: 5. Sayı/Number: 3 ISSN: 2147-7655. e-ISSN: 2149-4622
- Shaila M. Rao, Brenda Gagie,** 2006. Learning through Seeing and Doing Visual Supports for Children with Autism, *Teaching exceptional children* Volume: 38 issue: 6, page(s): 26-33.
<https://doi.org/10.1177/004005990603800604>
- Shanahan, T.** (2008). *Handbook of Writing Research; Relations among oral language, reading and writing development.* Guilford Press NY.
- Smith, A.** (2013). "Vocational and Personal Independence Training for Adolescents and Adults with Autism Spectrum Disorder: Effectiveness of the Practical Assessment Exploration System". Master Thesis. University of Calgary.
- Taylor, J., L. and Seltzer, M., M.** (2010). Employment and Post-Secondary Educational Activities for Young Adults with Autism Spectrum Disorders During the Transition to Adulthood. *Journal of Autism*

- and Developmental Disorders. May 2011, Volume 41, Issue 5, pp 566–574.
- Tekin-İftar, Kircaali-İftar,G., Birkan, B., Uysal, A., Yıldırım, S., Kurt, O.,** (2001). Using a constant delay to teach leisure skills to children with developmental disabilities. Mexican Journal of Behavior Analysis. Cilt 27 Sayfalar 337.
- Tekin-İftar, E.** (2012). Çoklu yoklama modelleri. In E. Tekin-İftar (Ed.), Eğitim ve davranış bilimlerinde tek-denekli araştırmalar (pp. 217-243). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Yalçın, A.** (2002). Türkçe Öğretim Yöntemleri, Akça Yayınları, Ankara.
- Yangın, S., Sidekli, S.** (2006). Okuma Güçlüğü Yaşayan Öğrencilerin Kelime Tanıma Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Uygulama. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke), Bahar 2006, Sayı 16.

ÖZGEÇMİŞ

Ufuk ÖZDEMİR;

İletişim Bilgileri

Yazışma adresi: Sapanca İlkokulu Rüstem Paşa Mahallesi

Mimar Sinan Caddesi 54600 Sapanca/SAKARYA

E- posta: ufuk799@gmail.com

Telefon: 0 505 220 43 04

29 Nisan 1972 yılında Aydın’da doğdu. 1993 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü’nden mezun oldu. 1994 yılında Gaziantep’te sınıf öğretmeni olarak göreve başladı. 1998 yılında Ağrı’nın Tutak ilçesinde mecburi hizmetini tamamladı. 2001 yılından itibaren Sakarya’nın Sapanca ilçesi Sapanca İlkokulu’nda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. 2007 yılında Sapanca İlkokulu’nda, kendi sınıfı olan 4. sınıf öğrencilerinin hazırlamış olduğu ve her biri öğrenci metinlerinden oluşan “Çiçek Bahçemin Gülleri” isimli hikâye kitabını hazırlamış ve basılmasını sağlamıştır. 2012 yılında kendi okuttuğu sınıf olan 4. sınıf öğrencileri ile “Çiçek Bahçemin Gülleri 2” ve 2017 yılında 2. sınıf öğrencileri ile “Çiçek Bahçemin Gülleri 3” kitaplarını hazırlamıştır. Meslek hayatında birçok hizmetiçi eğitim ve kursa katılan Özdemir, 2015 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü’nde yüksek lisansa başlamıştır. Otizmli çocukların okuma ve konuşma becerilerini geliştirmeleri ile ilgili “Ufuk Özdemir Okumanın Rengi” isimli tez çalışmasını geliştirmiştir. 10.10.2011 tarihinde geliştirmeye başladığı “Okumanın Rengi” Okuma Öğrenme Projesi’nin kayıt-tescil belgesini 08.05.2014 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğünden aldı. Yıldız Teknik Üniversitesi YEUA 2014 I. Ulusal Yükseköğretimde Eğitim Araştırmaları ve Uygulamaları Kongresi’nde “Otizmde Okuma Yazma ve Konuşma Öğretimi Modeli” isimli sözlü sunum; Yedi Tepe Üniversitesi İSER 2015 World Conference on Education Uluslararası Kongresi’nde “Renk Kodlu Okuma ve Konuşma- Otizmli Bireyler İçin Örnek Bir Uygulama”

isimli sözlü sunumu Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL ile birlikte gerçekleştirmiştir. 2018 yılında TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Toplum Bilimleri “Yazdıkça Yazıyorum” başlıklı projede uzman olarak görev almıştır.